

Kansainvälinen metsäpolitiikka 1998–2000

Kansainvälisen metsäpolitiikan neuvottelukunnan raportti

MAA- JA METSÄTALOUSMINISTERIÖ

Julkaisuja 4/2002

**Kansainvälinen metsäpolitiikka 1998-2000 -
Kansainvälisen metsäpolitiikan neuvottelukunnan raportti**

MMM:n julkaisuja 4/2002

Julkaisija

Maa- ja metsätalousministeriö

Tekijät

Kaisa Pirkola ja Jaana Kaipainen

Kannen kuva

Erkki Oksanen

ISSN 1238-2531

ISBN 952-453-073-2

Taitto

PrintLink Oy

Kirjapaino

PrintLink Oy

Kuvailulehti

Julkaisija	Maa- ja metsätalousministeriö	Julkaisu-aika	2002
Tekijä(t)	Kaisa Pirkola ja Jaana Kaipainen		
Julkaisun nimi	Kansainvälinen metsäpolitiikka 1998-2000 - Kansainvälisen metsäpolitiikan neuvottelukunnan raportti		
Tiivistelmä	<p>Maa- ja metsätalousministeriön asettama Kansainvälisen metsäpolitiikan neuvottelukunta kokoontui 18 kertaa vuosina 1998-2000. Neuvottelukunta toimi Suomen kansainvälisen metsäpolitiikan suunnittelu- ja asiantuntijaelimenä sekä valmisti neuvoa-antavana elimenä Suomen osallistumista kansainväliseen yhteistyöhön metsäkysymyksissä.</p> <p>Neuvottelukunta toimi maa- ja metsätalousministeriön apuna kansainvälisten sopimusten ja sitoumusten kansallisten vaikutusten arvioinnissa, avusti kansainvälisen metsäprojektin ministeriryhmää ja sen alaista virkamiestyöryhmää Suomen kannanottojen ja linjausten valmistelussa. Neuvottelukunta vaikutti myös kestävän kehityksen toimikunnan metsäjaostona.</p> <p>Vuosien 1998-2000 aikana merkittävimpiä kansainvälisen metsäpolitiikan tapahtumia olivat hallitusten välisen metsäfoorumin istunnot (IFF II, III ja IV), joiden pohjalta päädyttiin YK:n metsäfoorumin perustamiseen vuonna 2000. Myös ilmasto-, biodiversiteetti- ja aavikoitumissopimuksien neuvotteluissa ja toimeenpanossa edettiin neuvottelukunnan toimikautena. Tarkasteltavana on ollut lisäksi Suomen osallistuminen Euroopan unionin kantojen valmisteluun sopimusten metsiin liittyvissä asioissa.</p> <p>Neuvottelukunta on käsitellyt EU:n metsästrategian valmistelun toteuttamista ja Suomen puheenjohtajakauden metsäasioiden valmistelua sekä yleiseurooppalaisten metsäministerikongressien seurantaa ja valmistelua. Lisäksi neuvottelukunnan kokouksissa on keskusteltu YK:n Euroopan talouskomission puutavarakomitean, FAO:n metsäkomitean, FAO:n Euroopan metsätalouskomission sekä Kansainvälisen trooppisen puun järjestön toiminnasta ja Itämeri Agenda 21:n toteuttamisesta.</p>		
Asiasanat	Kansainvälinen metsäpolitiikka, kansainvälisen metsäpolitiikan neuvottelukunta, kestävä metsätalous		
Julkaisusarjan nimi ja numero	MMM:n julkaisuja 4/2002		
Julkaisun teema			
	ISSN	1238-2531	ISBN 952-453-073-2
	Sivuja	55	Kieli Suomi
	Luottamuksellisuus	Julkinen	Hinta
Julkaisun myynti / jakaja	Maa- ja metsätalousministeriö		
Julkaisun kustantaja	Maa- ja metsätalousministeriö		
Painopaikka ja -aika	PrintLink Oy, Helsinki 2002		
Muut tiedot			

MAA- JA METSÄTALOUSMINISTERIÖLLE

Maa- ja metsätalousministeriö asetti 7.5.1998 neuvottelukunnan, joka on toiminut Suomen kansainvälisen metsäpolitiikan suunnittelu- ja asiantuntijaelimenä sekä valmistellut neuvoa-antavana elimenä Suomen osallistumista kansainväliseen yhteistyöhön metsäkysymyksissä. Neuvottelukunta kokoontui 18 kertaa vuosien 1998-2000 aikana.

Neuvottelukunta on toiminut maa- ja metsätalousministeriön apuna kansainvälisten sopimusten ja sitoumusten kansallisten vaikutusten arvioinnissa, avustanut kansainvälisen metsäprojektin ministeriryhmää ja sen alaista virkamiestyöryhmää Suomen kannanottojen ja linjausten valmistelussa sekä toiminut kestävä kehityksen toimikunnan metsäjaostona. Neuvottelukunta on palvellut myös Suomen sisäistä tiedonjakoa. Neuvottelukunnan yhtenä keskeisenä toimintamuotona on ollut avoimien seminaarien järjestäminen.

Neuvottelukunnassa on ollut laaja edustus valtionhallinnosta, elinkeinoelämästä ja kansalaisjärjestöistä. Lisäksi neuvottelukunnan työskentelyyn on osallistunut useita asiantuntijoita. Neuvottelukunnan puheenjohtaja on ollut metsäneuvos **Anders Portin** maa- ja metsätalousministeriöstä ja varapuheenjohtaja professori **Olavi Luukkanen** Helsingin yliopistosta. Neuvottelukunnan jäseninä ovat toimineet: metsäpäälikkö **Anju Asunta** (17.12.1999 - 30.12.2000) ja metsäpäälikkö **Harri Karjalainen** (7.5.1998 - 17.12.1999) WWF:stä, ylitarkastaja **Esa Hyvärinen** (7.5.1998 - 17.12.1999) ja ylitarkastaja **Reima Sutinen** (17.12.1999 - 30.12.2000) kauppa- ja teollisuusministeriöstä, viestintäjohtaja **Kerttu Härkönen** (7.5.1998 - 17.12.1999) ja johtaja **Pentti Roiko-Jokela** (17.12.1999 - 30.12.2000) Metsähallituksesta, pääsihteeri **Esko Joutsamo** Suomen Luonnonsuojeluliitosta, neuvotteleva virkamies **Leena Karjalainen-Balk** ympäristöministeriöstä, metsäneuvos **Aulikki Kauppila**, ylitarkastaja **Taina Veltheim** (7.5.1998 - 17.12.1999) ja ylitarkastaja **Marjukka Mähönen** (17.12.1999 - 30.12.2000) maa- ja metsätalousministeriöstä, osastopäälikkö **Sakari Lepola** Puu- ja erityisalojen liitosta, lakimies **Ossi Malmberg** Metsätalouden kehittämiskeskus Tapiosta, professori **Risto Seppälä** Metsäntutkimuslaitokselta, tutkimuspäälikkö **Anna-Leena Simula** (7.5.1998 - 17.12.1999) ja metsäasiantuntija **Lea Jylhä** (17.12.1999 - 30.12.2000) Maa- ja metsätaloustuottajien keskusliitto MTK r.y:stä, yksikön päälikkö **Birgitta Stenius-Mladenov**, kehitysyhteistyöneuvos **Heimo Laakkonen** (7.5.1998 - 17.12.1999) ja yksikön päälikkö **Anneli Vuorinen** (17.12.1999 - 30.12.2000) ulkoasiainministeriöstä. Neuvottelukunta on sisäisellä sopimuksellaan päättänyt, että esteen sattuessa kokouksessa on voinut olla myös jäsenen sijainen edustamastaan tahosta. Neuvottelukunnan sihteerinä on toiminut ylitarkastaja **Kaisa Pirkola** maa- ja metsätalousministeriöstä.

Tässä raportissa luodaan taustaa sekä kerrotaan Suomen kannalta keskeisimmistä kansainvälisen metsäpolitiikan tapahtumista vuosien 1998-2000 ajalta. Julkaisun päätoimittajana on toiminut **Kaisa Pirkola** ja toimittajana **Jaana Kaipainen**. Erityisesti haluamme kiittää kirjoitustyössä erityisasiantuntijoina toimineita **Heikki Granholmia** maa- ja metsätalousministeriöstä, **Auvo Kaivolaa** Työtehoseurasta, **Jari Parviaista** Metsäntutkimuslaitoksesta ja **Tomi Tuomasjukkaa** ulkoministeriöstä sekä toimitustyössä avustanutta metsänhoitaja **Anju Asuntaa**. Kansainvälisen metsäpolitiikan neuvottelukunnan jäsenet sekä maa- ja metsätalousministeriön kansainvälisten metsäasioiden yksikön asiantuntijat ovat antaneet arvokkaita kommentteja työn eri vaiheissa.

Helsingissä huhtikuussa 2002

Kansainvälisen metsäpolitiikan neuvottelukunta

SISÄLLYSLUETTELO

1 JOHDANTO	9
1.1 Kansainvälisen metsäpolitiikan kehitys 1990- luvulla	9
1.2 Kansainvälisen metsäpolitiikan vaikutukset kansalliseen metsäpolitiikkaan	10
2 KANSAINVÄLISEN METSÄPOLITIIKAN VALMISTELU SUOMESSA	11
2.1 Kansainvälisen metsäpolitiikan neuvottelukunnan työskentely	11
2.2 Muut kansainväliseen metsäpolitiikkaan liittyvät työryhmät	12
3 MAAILMANLAAJUINEN METSÄYHTEISTYÖ	13
3.1 Rion ympäristö- ja kehityskonferenssi	13
3.2 Hallitustenvälisen metsäpaneelin (IPF) työskentely	13
3.3 Hallitustenvälisen metsäfoorumin (IFF) työskentely	14
3.4 YK:n metsäfoorumin (UNFF) perustaminen	15
4 EUROOPAN METSÄMINISTERIT YHTEISTYÖSSÄ	17
4.1 Strasbourgin ja Helsingin metsäministerikonferenssit	17
4.2 Lissabonin metsäministerikonferenssi 1998	17
4.3 Ministerikonferenssien seuranta	18
5 KANSAINVÄLISET YMPÄRISTÖSOPIMUKSET	18
5.1 Yleistä	18
5.2 Ilmastonmuutosta ja ilmansuojelua koskevat sopimukset	19
5.2.1 Otsonikerroksen suojelua ja kaukokulkeutumista rajoittavat sopimukset	19
5.2.2 Ilmastonmuutosta koskeva puitesopimus ja Kioton pöytäkirjaa koskevat neuvottelut	19
5.2.3 Metsien hiilinielut ilmastopolitiikan osana	21
5.2.4 Kansallinen toimeenpano	22
5.3 Biologista monimuotoisuutta koskeva sopimus	23
5.3.1 Metsät biodiversiteettisopimuksessa	23
5.3.2 Euroopan unionin biodiversiteettistrategia	24
5.3.3 Kansallinen toimeenpano	25
5.4 Aavikoitumissopimus	26
5.4.1 Metsät aavikoitumissopimuksessa	26
5.4.2 Suomen kehitysyhteistyö ja aavikoitumisen torjunta	27
5.5 Muut sopimukset	27
5.5.1 Kansainvälinen trooppisen puun sopimus	27
5.5.2 ILO:n alkuperäis- ja heimokansoja koskeva yleissopimus	28
5.5.3 Uhanalaisten kasvien ja eläinten kansainvälistä kauppaa säätelevä yleissopimus	28
6 KANSAINVÄLISTEN JÄRJESTÖJEN TOIMINTA METSÄSEKTORILLA	29
6.1 Yleistä kansainvälisistä järjestöistä	29
6.2 FAO:n metsätoiminnot	29
6.3 YK:n Euroopan talouskomission (ECE) puutavarakomitea	30

6.4 Kansainvälinen trooppisen puun järjestö (ITTO)	31
6.5 Kansainväliset tutkimusorganisaatiot	31
6.6 Muut kansainväliset järjestöt ja organisaatiot	32
6.6.1 YK:n järjestöt	32
6.6.2 Taloudellisen yhteistyön ja kehityksen järjestö (OECD)	34
7 METSÄASIAT EUROOPAN UNIONISSA	35
7.1 Yhteisön toiminta metsäasioissa	35
7.2 Metsätaloutta koskevat yhteisön säädökset	35
7.3 EU:n metsästrategia ja metsäteollisuuden kilpailukykyä koskeva tiedonanto.....	36
8 METSÄYHTEISTYÖ LÄHIALUEILLA, POHJOISMAISSA, ARKTISELLA ALUEELLA JA KEHITYSMAISSA	37
8.1 Euroopan unionin pohjoinen ulottuvuus	37
8.2 Barentsin euroarktisen neuvoston metsäsektoriohjelma	38
8.3 Kahdenvälinen metsäyhteistyö Venäjän kanssa.....	38
8.4 Itämeren alueen kestävä kehityksen toimintaohjelma	39
8.5 Arktinen neuvosto	39
8.6 Pohjoismainen yhteistyö	40
8.7 Metsäyhteistyö kehitysmaissa	41
9 KANSAINVÄLISEN METSÄPOLITIIKAN ERITYISKYSYMYKSIÄ.....	42
9.1 Kriteerit ja indikaattorit	42
9.1.1 Kriteeri ja indikaattori -prosessit	42
9.1.2 Yleiseurooppalaiset kriteerit ja indikaattorit	43
9.1.3 Suomen kestävä metsätalouden tilan arviointi.....	43
9.1.4 Indikaattorityön haasteita	44
9.2 Metsien monimuotoisuus ja suojele.....	44
9.2.1 Keskusteluteemat sopimusneuvotteluissa	44
9.2.2 Metsien suojele.....	45
9.2.3 Metsien monimuotoisuuden tunnukset ja seuranta	46
9.2.4 Metsien monimuotoisuus ja suojelekeskustelun vaikutus Suomen toimintaan	46
9.2.5 Suomen yleiset tavoitteet metsien monimuotoisuus- ja suojelekeskustelussa	46
9.3 Ympäristöjärjestelmät ja sertifiointi	47
9.3.1 Metsäsertifiointi	47
9.3.2 Ympäristöjärjestelmät	48
LIITE 1: KESKEISET LYHENTEET	50
LIITE 2: INTERNET-OSOITTEITA	54

1 JOHDANTO

1.1 Kansainvälisen metsäpolitiikan kehitys 1990-luvulla

Kansainvälisessä metsäpolitiikassa on keskeisenä periaatteena ollut kestävän metsätalouden edistäminen ja toteuttaminen. Nykyiselle maailmanlaajuiselle metsäpolitiikalle perustana ovat kansainvälisellä tasolla solmitut metsiä sivuavat sopimukset ja periaatteet. Niiden päämääränä on metsien kestävä hoito, käyttö, suojelu ja kehittäminen osana kestävää kehitystä.

YK:n ympäristö- ja kehityskonferenssissa Rio de Janeirossa vuonna 1992 määriteltiin metsien kestävän käytön lähtökohdat. Riassa hyväksyttiin metsien hoitoa, käyttöä, suojelua ja kestävää kehitystä koskevat periaatteet sekä Agenda 21:n luvun 11 mukainen metsien häviämisen estämistä koskeva toimintaohjelma. Metsäperiaatteet ovat ensimmäiset valtioiden yhteisesti hyväksymät metsien hoitoa, käyttöä, suojelua ja kestävää kehitystä koskevat maailmanlaajuiset suositukset. Ne eivät ole kuitenkaan oikeudellisesti sitovia. (Luku 3.1)

Rion konferenssin jälkeen on eri puolilla maailmaa syntynyt useita valtiollisia, valtioiden välisiä ja markkinoiden lähtökohdista alkaneita aloitteita ja prosesseja, joissa on käsitelty kestävän metsätalouden periaatteita ja niiden soveltamista käytäntöön. Tässä yhteydessä on muun muassa kehitetty kestävän metsätalouden kriteereitä ja indikaattoreita.

Hallitusten välisiä prosesseja ja aloitteita kriteereiden ja indikaattoreiden määrittelemiseksi on tällä hetkellä yhdeksän: Helsinki-, Montreal-, Tarapoto-prosessit, ITTO:n aloite, kuivaa Afrikkaa, Lähi-itää sekä Keski-Amerikkaa koskevat aloitteet, Aasian kuivia alueita käsittelevä prosessi ja ATO:n aloite Afrikassa.

Nämä aloitteet ja prosessit kattavat jo lähes kaikki maailman maat. Kaikissa näissä aloitteissa kestävän metsätalouden määrittelyyn sisältyy taloudellinen, ekologinen, sosiaalinen sekä kulttuurinen kestävyys. (Luku 9.1)

Helsingin metsäministerikonferenssi määritteli vuonna 1993 päätöslauselmassaan (H1, artikla D) metsien kestävän hoidon ja käytön: *”Metsien kestävä hoito ja käyttö tarkoittaa metsien ja metsämaiden hoitoa ja käyttöä siten, että säilytetään niiden monimuotoisuus, tuottavuus, uusiutumiskyky, elinvoimaisuus ja mahdollisuus toteuttaa nyt ja tulevaisuudessa merkityksellisiä ekologisia, taloudellisia ja sosiaalisia toimintoja paikallisilla, kansallisilla ja maailmanlaajuisilla tasoilla, sekä siten että ei aiheuteta vahinko muille ekosysteemeille.”* (Luku 4)

Rion konferenssin jälkeen muutamaa vuoden ajan metsien kestävän hoidon ja käytön periaatteita käsiteltiin ensin alueellisissa prosesseissa. Maailmanlaajuinen metsäkeskustelu keskittyi lähinnä keväällä 1995 pidetyn YK:n kestävän kehityksen toimikunnan (CSD) metsäasioita käsitelleen istunnon valmisteluun. Keskustelun tehostamiseksi CSD:n istunnossa päätettiin perustaa kaikille maailman maille avoin hallitustenvälinen metsäpaneeli (IPF). Paneeli piti vuosina 1995–1997 neljä istuntoa. Paneelin työn tuloksena laadittiin valtioille ja kansainvälisille järjestöille noin 150 toimenpideehdotusta kestävän metsätalouden edistämiseksi ja kehittämiseksi. (Luku 3.2)

Hallitustenvälinen metsäfoorumi (IFF) jatkoi hallitustenvälisen metsäpaneelin työtä vuosina 1997–2000. Foorumin tehtävänä oli jatkaa maailmanlaajuisista metsäpoliittista yhteistyötä, valmistella mahdollisen metsäsopimuksen elementtejä ja selvittää

Kestävä kehitys tarkoittaa ympäristön ja kehityksen maailmankomission (ns. Bruntlandin komissio, 1987) mukaan ihmiskunnan nykyisten tarpeiden tyydyttämistä siten, että tulevilta sukupolvilta ei viedä mahdollisuutta tyydyttää omia tarpeitaan.

Suomen kestävän kehityksen toimikunta määritteli 1995 kestävän kehityksen maailmanlaajuisesti, kansallisesti, alueellisesti ja paikallisesti tapahtuvaksi jatkuvaksi ja ohjatuksi yhteiskunnalliseksi muutokseksi, jonka päämääränä on turvata nykyisille ja tuleville sukupolville hyvät elämisen mahdollisuudet.

Suomen hallituksen kestävän kehityksen ohjelman mukaan kestävä kehitys koostuu ekologisesta kestävyyydestä, taloudellisesta kestävyyydestä sekä sosiaalisesta ja kulttuurisesta kestävyyydestä. Hallitus lähtee määritelmässään siitä, että kestävän kehityksen tulkinta muuttuu yhteiskuntallisessa keskustelussa tiedon lisääntyessä ja olosuhteiden muuttuessa.

eräitä metsäpaneelin työssä avoimeksi jääneitä kohtia. Foorumi piti neljä kokousta vuosina 1997–2000 ja laati runsaat 100 toimenpide-ehdotusta. Metsäpaneelissa ja -foorumissa laaditut toimenpide-ehdotukset muodostavat keskeisen lähtökohdan ja suuntaviivat maailmanlaajuiselle metsäpoliittiselle yhteistyölle. Yhtenä keskeisenä teemana sekä metsäpaneelissa että -foorumissa oli maailmanlaajuinen metsäsopimus. (Luku 3.3)

Hallitustenvälisen metsäfoorumin yksi tärkeimmistä tehtävistä oli sopia miten ja millä tasolla kansainvälisiä metsäasioita koskevaa hallitustenvälistä työtä jatketaan tulevina vuosina. Sen viimeisessä istunnossaan helmikuussa 2000 päätettiin suositaa YK:n kestävän kehityksen toimikunnalle pysyvän YK:n metsäfoorumin (UNFF) perustamista.

UNFF:n avulla pyritään edistämään maiden poliittista sitoutumista metsien hoidon, käytön, suojelun sekä kestävän kehityksen edistämiseen, ja luoda hallituksille mahdollisuus kansainvälisen metsäpolitiikan kehittämiseen ja metsiä koskevan keskustelun jatkamiseen. Foorumin työn kannalta keskeiset YK:n järjestöt sekä organisaatiot ja instituutiot kutsuttiin muodostamaan niin kutsuttu yhteistyökumppanuus. Viiden vuoden sisällä UNFF:n on myös tarkoitus palata kysymykseen maailmanlaajuisesta metsäsopimuksesta. (Luku 3.4)

Kansainvälisellä tasolla on solmittu myös metsiä sivuavia sopimuksia, jotka valtioiden on huomioitava kansallisessa metsäpolitiikassaan. Tällaisia sopimuksia ovat muun muassa ilmastomuutosta, biologisen monimuotoisuuden suojelua ja aavikoitumisen estämistä koskevat sopimukset, kansainvälinen trooppisen puun sopimus (ITTA), YK:n kansainvälisen työjärjestön (ILO) alkuperäiskansoja koskeva sopimus sekä uhanalaisia lajeja koskeva yleissopimus (CITES). (Luku 5)

Edellä mainittujen foorumien, prosessien, sopimusten ja aloitteiden lisäksi merkittävän kansainvälisen metsäpolitiikan toimintakentän muodostavat kansainvälisten järjestöjen toiminta. Eurooppalaisesta näkökulmasta katsottuna keskeisimmät metsäalalla toimivat järjestöt ovat YK:n elintarvike- ja maatalousjärjestö (FAO) ja YK:n Euroopan talouskomissio (ECE). Muita metsäasioita käsitteleviä kansainvälisiä järjestöjä ovat muun muassa Kansainvälinen trooppisen puun järjestö (ITTO), YK:n ympäristöohjelma (UNEP), YK:n kehitysohjelma (UNDP), Maailmanpankki (WB) sekä maailman kauppajärjestö (WTO). (Luku 6)

Kansainvälisen metsäpolitiikan sekä kestävän metsätalouden sisällön ja käsitteiden muotoilu on luonut haasteen myös tutkimuslaitoksille ja -järjestöille.

Kansainvälisistä metsäalan tutkimusorganisaatioista ovat keskeisiä muun muassa Kansainvälinen metsäntutkimusjärjestöjen liitto (IUFRO), Euroopan metsäinsituutti (EFI), Kansainvälisen metsäntutkimuksen keskus (CIFOR) ja Kansainvälinen peltometsäviljelyn tutkimuskeskus (ICRAF). (Luku 6.5)

Kansalaisjärjestöjen painoarvo on kasvanut metsiin liittyvien asioiden käsittelyssä. Keskeisistä kansalaisjärjestöistä mainittakoon esimerkiksi Kansainvälinen luonnonsuojeluliitto (IUCN), WWF, Maan ystävät sekä ympäristötutkimuskeskus World Resource Institute (WRI).

Metsäpolitiikka ja -talous kansainvälistyivät huomattavasti 1990-luvun aikana. Samanaikaisesti metsä- ja ympäristöasioiden yhteys on muuttunut aiempaa tiiviimmäksi. Rion konferenssin jälkeen maailman metsiä, niiden hoitoa ja käyttöä on ryhdytty tarkastelemaan kestävän kehityksen ja ympäristön näkökulmasta.

1.2 Kansainvälisen metsäpolitiikan vaikutukset kansalliseen metsäpolitiikkaan

Suomi on sitoutunut kestävän metsätalouden kehittämiseen ja toiminut aktiivisesti kansainvälisessä metsä- ja ympäristöpolitiikassa. Vuosina 1998–2000 keskeisessä asemassa on ollut osallistuminen Rio de Janeiron ympäristö- ja kehityskonferenssin seurantaan liittyneisiin YK:n kestävän kehityksen toimikunnan (CSD) ja sen alaisen hallitustenvälisen metsäfoorumin (IFF) toimintaan. Euroopan tasolla Suomi on osallistunut muun muassa yleiseurooppalaisten metsäministerikonferenssien valmistelu- ja seurantatyöhön, FAO:n Euroopan metsätalouskomission (EFC) työskentelyyn sekä Euroopan unionin metsästrategian ja muiden metsäasioiden valmisteluun ja toteutukseen.

Metsäasiat nostettiin yhdeksi Suomen kansainvälisen yhteistyön painopistealueeksi 1990-luvun alussa. Rion päätösten toimeenpano ja suositusten edistäminen edellyttivät metsäsektorilta sekä kansallisia että kansainvälisiä toimenpiteitä. Metsäpolitiikassa oli 1990-luvulla vallitsevana piirteenä myös kansallisten ja kansainvälisten toimintojen entistä kiinteämpi kytkeytyminen toisiinsa.

Kansainvälinen ympäristökeskustelu ja markkinoiden vaatimukset vaikuttivat metsäsektoriimme enenevässä määrin. Syksyllä 1992 maamme kansainvälisiä metsäasioita koskevaa strategiaa ja kannanottoja laatimaan perustettiin erityinen ministeriryhmä ja sen alainen virkamiestyöryhmä. Kantojen valmistelussa ovat vuodesta 1993 avustaneet Suomen kestävän kehi-

tyksen toimikunta ja Kansainvälisen metsäpolitiikan neuvottelukunta edeltäjiin.

Kansainvälisten metsäasioiden seuranta on Suomessa osaltaan tukenut metsäasiantuntijavirrat Berliinin ja Lontoon suurlähetystöissä. Ensimmäinen metsäasiantuntijan virka perustettiin Bonnin suurlähetystöön syksyllä 1993, josta se siirrettiin Berliiniin. Lontooseen metsäasiantuntijan virka perustettiin vuoden 1997 alussa ja virka siirrettiin Moskovaan vuoden 2001 syksyllä. Asiantuntijoiden tehtävänä on seurata ja osallistua metsistä ja metsätaloudesta käytyyn keskusteluun kohdemaassa. He jakavat tietoa Suomen metsätaloudesta ja -teollisuudesta sekä huolehtivat yhteydenpidosta kohdemaan sidosryhmiin. Lisäksi he raportoivat säännöllisesti ajankohtaisista kysymyksistä kotimaahan.

Metsäsektorimme toimintaa arvioidaan myös aiempaa laajemmin ja useammin kansainvälisesti. Tähän ovat vaikuttaneet muun muassa metsäteollisuuden tuotannon ja markkinoiden globaalistuminen, yleinen ympäristötietoisuuden kasvu ja kuluttajien näkemykset. Useat tahot myös seuraavat kansainvälisten metsiä koskevien sopimusten ja päätösten noudattamista monin eri tavoin. Esimerkiksi YK:n kestävän kehityksen toimikunta (CSD) ja useat metsäasioita käsittelevät kansainväliset järjestöt pyytävät jäseniltään maaraportteja. Metsien kuntoa mitataan kansainvälisen seurantaohjelman puitteissa ja tutkimuslaitokset laativat selvityksiä erityisteemoista.

Kansallisen metsäpolitiikan uudelleen muotoiluun sekä tavoitteiden asettamiseen ovat vaikuttaneet merkittävästi etenkin Riossa vuonna 1992 hyväksytyt metsäperiaatteet sekä Euroopan toisessa metsäministerikonferenssissa Helsingissä vuonna 1993 hyväksytyt kestävän metsätalouden yleisperiaatteet ja tätä seurannut yleiseurooppalainen kriteeri- ja indikaattorityö.

Rion periaatteiden mukaiset, kestävää metsätaloutta edistävät toimenpiteet ovat Suomessa perustuneet pitkälti vuonna 1994 valmistuneeseen metsätalouden ympäristöohjelmaan ja sen seurantaan. Vuosien 1997–1999 aikana uudistettiin keskeiset metsäsäädökset kestävän metsätalouden periaatteiden mukaisesti. Vuonna 1999 valtioneuvosto hyväksyi Kansallinen metsäohjelma 2010:n. 1990-luvun puolivälin jälkeen valmisteltiin myös valtioneuvoston tekemä vanhojen metsien suojelua koskeva periaatepäätös ja suojeluohjelmien toteutuksen kokonaisrahoitusohjelma aloitettiin alue-ekologisen suunnittelu ja kansallisten kestävän metsätalouden kriteerien ja indikaattorien laatiminen.

Metsien kestävää hoitoa ja käyttöä sekä metsien monimuotoisuuden säilyttämistä on lähestytty myös markkinoiden lähtökohdista, esimerkiksi sertifiointijärjestelmillä. Suomeen on luotu kansallinen metsäsertifiointijärjestelmä (FFCS). Järjestelmässä on metsien hoidolle ja käytölle asetettu kriteerit, joiden noudattamista arvioi puolueeton sertifiointielin. (Luku 9.2)

2. KANSAINVÄLISEN METSÄPOLITIIKAN VALMISTELU SUOMESSA

2.1 Kansainvälisen metsäpolitiikan neuvottelukunnan työskentely

Rion de Janeiron ympäristö- ja kehityskonferenssin jälkeen katsottiin konferenssissa hyväksytyjen metsäpäätösten ja -suositusten toimeenpanon ja edistämisen edellyttävän Suomen metsäsektorilta sekä kansallisia että kansainvälisiä toimenpiteitä. Kansainvälistä metsäpolitiikkaa koordinoivaksi asiantuntija- ja neuvotteluelimeksi asetettiin *Kansainvälisen metsäpolitiikan toimikunta* vuosiksi 1993–1995. Sen työtä jatkoi *Kansainvälisen metsäpolitiikan neuvottelukunta* vuosina 1996–1997. Neuvottelukunta asetettiin uudestaan vuonna 1998 vuoden 2000 loppuun asti kestäneeksi toimikaudeksi.

Neuvottelukunnan keskeisenä tehtävänä on ollut arvioida kansainvälisiä metsäpoliittisia kysymyksiä ja niiden vaikutuksia sekä avustaa kannanottojen valmistelussa metsiin liittyviä kansainvälisiä prosesseja ja kokouksia varten. Neuvottelukunnassa on ollut 17 jäsentä.

Vuosien 1998–2000 aikana järjestettiin kolme hallitustenvälisen metsäfoorumin neljästä istunnosta (IFF II, III ja IV) sekä YK:n kestävän kehityksen toimikunnan (CSD) kahdeksas istunto, jossa metsäasiat olivat asialistalla. Näihin kokouksiin valmistautuminen oli keskeisellä sijalla neuvottelukunnan työskentelyssä. Neuvottelukunta käsittelee kokouksissaan myös yleiseurooppalaisten metsäministerikonferenssien seuranta ja valmistelua, YK:n Euroopan talouskomission (ECE)

puutavarakomitean, FAO:n metsäkomitean (COFO), FAO:n Euroopan metsätalouskomission (EFC) sekä Kansainvälisen trooppisen puun järjestön (ITTO) toimintaa ja Itämeri Agenda 21:n toteuttamista.

Neuvottelukunnan kokouksissa on tarkasteltu ilmasto-, biodiversiteetti- ja aavikoitumissopimuksiin liittyvien neuvotteluiden etenemistä. Tarkasteltavana on myös ollut Suomen osallistuminen Euroopan unionin kantojen valmisteluun sopimusten metsiin liittyvissä asioissa. Neuvottelukunta on käsitellyt EU:n metsästrategian valmistelun toteuttamista ja Suomen puheenjohtajakauden metsäasioiden valmistelua.

Neuvottelukunta on toiminut Suomen kansainvälistä metsäpolitiikkaa edistävän *kansainvälisen metsäprojektin ministeriryhmän* asiantuntijaelimenä sekä Suomen kansallisen *kestävän kehityksen toimikunnan* metsäjaostona avustaen sitä metsäsektoria koskevissa kansainvälisissä kysymyksissä. Toukokuusta 1999 alkaen neuvottelukunta on ollut myös Kansallinen metsäohjelma 2010:n toteutusta ohjaavan metsäneuvoston alainen työryhmä ja neuvottelukunta on raportoinut säännöllisesti metsäneuvoston työvaliokunnalle.

2.2 Muut kansainväliseen metsäpolitiikkaan liittyvät työryhmät

Kansainvälisen metsäprojektin ministeriryhmä perustettiin vuonna 1992 laatimaan maamme kansainvälisiä metsäasioita koskevia strategioita ja kannanottoja. Ministeriryhmän puheenjohtajana toimii ulkoasiainministeri ja ryhmään kuuluvat maa- ja metsätalous-, ympäristö-, kehitysyhteistyö-, valtiovarain-, kauppa- ja teollisuus- sekä ulkomaankauppaministeri. Ministeriryhmä on vahvistanut Suomen kannanotot hallitustenvälisen metsäpaneelin ja -foorumin istuntoja, YK:n kestävän kehityksen toimikunnan (CSD) ja YK:n yleiskokouksen erityisistuntojen metsäasioiden käsittelyä varten. Kannanotot on valmistellut ministeriryhmän alaisuuteen perustettu *virkamiestyöryhmä*, jossa on edustajat muun muassa maa- ja metsätalous-, ympäristö-, kauppa- ja teollisuus- sekä ulkoasiainministeriöstä. Työryhmän laajassa kokoonpanossa on edustus myös sidosryhmistä.

Suomen kestävän kehityksen toimikunta perustettiin vuonna 1993 vastaamaan Rion päätösten toimeenpanosta ja kestävän kehityksen edistämisestä Suomessa. Toimikunta on neuvoo-antava elin YK:ta ja erityisesti sen kestävän kehityksen toimikuntaa (CSD) koskevissa asioissa. Toimikunta toimii poliittisena keskustelufoorumina ja tekee aloitteita viranomaisvalmistelua varten. Kun edellisen toimikunnan määräaika

päätyi huhtikuussa 1998, jatkettiin toimikunnan toimeksiantoa vuoden 2002 loppuun saakka. Toimikunnan puheenjohtajana toimii pääministeri, ja siinä on 45 jäsentä ja 12 asiantuntijajäsentä.

Kestävän kehityksen toimikunnan päätavoitteena vuosina 1998–2002 on edistää kestävän kehityksen strategioiden ja ohjelmien toimeenpanoa sekä kestävään kehitykseen liittyvien välineiden ja käsitteistön sekä indikaattoreiden kehittämistä. Tavoitteena on kytkeä toimikunnan työ YK:n kestävän kehityksen toimikunnan (CSD) työohjelman vuosittaisiin teemoihin. Toimikunta pyrkii myös edistämään paikallisia kestävän kehityksen hankkeita ja seuraamaan valtionhallinnon eri sektoreilla tehtyjä toimenpiteitä kestävän kehityksen edistämiseksi. Toimikunta koordinoi Suomen valmistautumista vuonna 2002 Johannesburgissa järjestettävään Rion ympäristö- ja kehityskonferenssin 10-vuotisseurantakokoukseen (*The World Summit on Sustainable Development*, WSSD).

Toimikunnalla on neljä jaostoa, jotka käsittelevät sosiaalisesti kestävästä kehityksestä, paikallisesti kestävästä kehityksestä, tuotantoa ja kulutusta sekä kestävän kehityksen ohjelmia. Toimikunnan yhteyteen ei ole perustettu erillisiä jaostoja niille osa-alueille, joissa on jo ollut toimiva neuvottelukunta, toimikunta tai muu vastaava ryhmä. Metsäsektorin osalta Kansainvälisen metsäpolitiikan neuvottelukunta raportoi siten Kestävän kehityksen toimikunnalle metsäasioissa. Kestävän kehityksen toimikunta seuraa samoin ilmastotyöryhmän (YM), biologista monimuotoisuutta koskevan toimintaohjelman seurantaryhmän (YM), kauppa- ja ympäristötyöryhmän (UM) ja kehitysmaasuhteiden neuvottelukunnan työtä (UM). Kestävän kehityksen toimikunnan jaostoon verrattavana elimenä toimiminen edellyttää Kansainvälisen metsäpolitiikan neuvottelukunnalta sitä, että metsäasioita viedään aika ajoin keskusteltavaksi toimikuntaan.

Euroopan unionissa käsiteltäviin metsäasioihin liittyvä Suomen kantojen valmistelu tapahtuu EU-asioiden komitean alaisessa metsäpolitiikan alajaostossa. *EU-asioiden komitea* on neuvoo-antava toimielin, joka toimii valtioneuvoston kanslian yhteydessä EU-asioiden valmistelun yhteensovittamista varten. EU-asioiden komitean varsinaisina jäseninä toimivat pääsääntöisesti kansliapäälliköt ja varajäseninä EU-asioista vastaavat virkamiehet. Komitea kutsutaan koolle muutaman kerran vuodessa käsittelemään horisontaalisia ja poliittisesti merkittäviä EU-asioita.

EU-asioiden komitea on asettanut yhteensä 39 sektorikohtaista valmistelujaostoa. Näistä maa- ja

metsätalouteen liittyviä asioita käsittelee maatalous- ja metsäpolitiikkajaosto (jaosto nro 18).

Metsäpolitiikan alajaosto on yksi maatalous- ja metsäpolitiikkajaoston alajaostoista. Alajaosto osallistuu Suomen kannan määrittelyyn metsäsektoria koskevien asetusten ja direktiivien uudistamisen yhteydessä. Alajaoston käsittelyn jälkeen kanta viedään maatalous- ja metsäpolitiikkajaostoon, ja tarvittaessa EU-asioiden komiteaan ja EU-ministerivaliokuntaan.

3 MAAILMANLAAJUINEN METSÄYHTEISTYÖ

3.1 Rion ympäristö- ja kehityskonferenssi

Rio de Janeirossa vuonna 1992 pidetyssä YK:n ympäristö- ja kehityskonferenssissa (*United Nations Conference on Environment and Development, UNCED*) hyväksyttiin kolme keskeistä asiakirjaa:

- ympäristöä ja kehitystä koskeva toimintaohjelma *Agenda 21*
- ympäristöä ja kehitystä koskeva *Rion julistus*
- metsien hoitoa, käyttöä, suojelua ja kestävää kehitystä koskevat *metsäperiaatteet*.

Konferenssin yhteydessä allekirjoitettiin biologisen monimuotoisuuden suojelua koskeva sopimus sekä ilmastonmuutosta koskeva sopimus. Lisäksi päätettiin aloittaa aavikoitumisen estämistä koskevat sopimusneuvottelut.

Rion julistus on 27 periaatetta sisältävä poliittinen asiakirja, jota valtiot ja kansalaiset sitoutuvat noudattamaan kestävä kehityksen edistämiseksi. Kestävän kehityksen toimintaohjelmassa Agenda 21:ssä puolestaan esitetään, miten näitä periaatteita toteutetaan käytännössä.

Agenda 21 sisältää kaikkiaan 40 lukua. Niissä käsitellään ympäristön pilaantumisen ja luonnonvarojen ehtymisen taustalla olevia taloudellisia ja yhteiskunnallisia kysymyksiä, luonnonvarojen käyttöä ja keskeisiä ympäristöongelmia, eri toimijaryhmien asemaa ympäristöä ja kehitystä koskevista kysymyksistä sekä ympäristönsuojelussa ja kestävä kehityksen edistämiseksi tarvittavia keinoja.

Agenda 21:n luku 11 muodostaa metsien häviämisen estämistä koskevan toimintaohjelman. Metsäasioita sivutaan lisäksi muun muassa maankäytön suunnittelua (luku 10), aavikoitumisen estämistä (luku

Metsäpolitiikan alajaosto välittää tietoa EU:ssa käsiteltävistä metsäasioista ja keskeisistä päätöksistä sekä siitä, miten ne vaikuttavat kansalliseen toimintaamme. Alajaosto myös koordinoi EU:n metsäasioita kansallisella tasolla. Metsäsektoriin liittyvät asiat pyritään tuomaan alajaoston tiedoksi tai käsiteltäväksi riippumatta minkä ministeriön vastuualueeseen ne kuuluvat.

12), vuoristoalueiden kestävä kehitystä (luku 13), maataloutta ja maaseudun kehittämistä (luku 14) ja biologisen monimuotoisuuden suojelua (luku 15) koskevista luvuista. YK:n kestävä kehityksen toimikunta (*Commission on Sustainable Development, CSD*) seuraa ohjelman toteutumista ja täsmentää sitä tarvittaessa.

Metsäperiaatteet on erillinen asiakirja niistä maailman metsien hoitoon, käyttöön, suojeluun ja kestäväan kehitykseen liittyvistä periaatteista, joihin kansainvälisen yhteistyön tulee pohjautua. Asiakirja ei ole oikeudellisesti sitova.

Agenda 21:n suositukset, metsäperiaatteet ja kansainväliset ympäristösopimukset ovat muodostaneet pohjan kestävä kehitystä tukevan kansainvälisen yhteistyön ja kansallisen toiminnan edistämiseksi. Valtioiden tulee huomioida sopimukset ja periaatteet kansallisessa metsäpolitiikassaan.

3.2 Hallitustenvälisen metsäpaneelin (IPF) työskentely

Rion konferenssin jälkeen metsäasioissa ei ollut muutamaan vuoteen yhtenäistä maailmanlaajuisia neuvotteluprosessia. Kansainvälinen metsäkeskustelu keskittyi lähinnä keväällä 1995 pidetyn YK:n kestävä kehityksen toimikunnan (CSD) metsäasioita käsitelleen istunnon valmisteluun. Keskustelun tehostamiseksi CSD päätti keväällä 1995 perustaa kaikille maille avoimen *hallitustenvälisen metsäpaneelin (Intergovernmental Panel on Forests, IPF)*.

Hallitustenvälisen metsäpaneelin tarkoitus oli edistää Rirossa sovittujen metsäpäätösten toimeenpanoa. Lisäksi haluttiin saada aikaan avointa ja ennakkoluulotonta vuoropuhelua ja lisätä kansainvä-

listä yhteisymmärrystä Riossa sovittujen metsäperiaatteiden kehittämiseksi. Paneelia pyydettiin tekemään konkreettisia esityksiä toimenpiteistä, joilla kestävää metsätaloutta voitaisiin edistää maailmanlaajuisesti.

Metsäpaneeli piti vuosina 1995–1997 yhteensä neljä istuntoa. Työ jakaantui yhteentoista asiakohtaan, jotka ryhmiteltiin viiteen asiaryhmään:

- Rion konferenssin metsiä koskevien päätösten kansallinen ja kansainvälinen toimeenpano (kansalliset metsä- ja maankäyttösuunnitelmat, metsien häviämisen syyt, metsiä koskeva perinnetieto sekä aavikoitumisen ja kuivuuden vaivat herkäät ekosysteemit)
- kansainvälisen yhteistyön rahoitus ja teknologian siirto
- tutkimus, metsien arviointi sekä kestävä metsätalouden kriteerit ja indikaattorit
- metsähyödykkeiden kauppa ja ympäristö
- instituutit ja instrumentit.

Kansainvälisen metsäyhteistyön rahoittaminen sekä kauppa- ja ympäristökysymykset muodostuivat vaikeiksi kysymyksiksi. Keskustelua herättivät muun muassa metsätuotteita koskeva kauppasopimus, laitton metsätuotteiden kauppa ja metsäsertifiointi. Kehitymaat esittivät uuden, kehitysmaiden metsien ja metsätalouden tukemiseen suunnatun rahaston perustamista, mutta teollisuusmaat eivät olleet siihen halukkaita.

Metsäpaneelin viimeinen istunto pidettiin helmikuussa 1997. Istunnossa hyväksyttiin mittava loppuasiakirja, joka sisältää johtopäätöksiä lisäksi noin 150 toimenpide-ehdotusta kestävä metsätalouden maailmanlaajuisesti edistämiseksi. Toimenpide-ehdotuksissa käsitellään metsiä koskevia maailmanlaajuisia ongelmia, kuten metsien häviämistä, aavikoitumista ja ilmansaasteiden vaikutusta metsiin. Toimenpide-ehdotukset on suunnattu valtioille ja järjestöille, ja ne koskevat muun muassa kansallisia metsäohjelmia, metsien suojelua, kestävä metsätalouden kriteereitä ja indikaattoreita, metsävarojen arviointia, metsäntutkimusta, kansainvälisen yhteistyön rahoitusta ja teknologian siirtoa.

Paneelissa oltiin yksimielisiä siitä, että maailmanlaajuisia, kestävä metsätaloutta koskevia kysymyksiä tulee jatkossakin käsitellä kattavasti ja kokonaisvaltaisesti, ja että kansainvälistä metsäkeskustelua tulee jatkaa mahdollisimman korkealla poliittisella tasolla. Jatkotyöskentelystä paneelin loppuasiakirjassa esitettiin kolme rinnakkaista vaihtoehtoa.

Suomen ja EU:n tavoitteena oli, että metsäpaneeli

olisi antanut YK:n yleiskokouksen erityisistunnolle suosituksen maailmanlaajuisen metsäsopimukseen tähtäävien neuvottelujen käynnistämisestä vuoden 1997 aikana. Vaikka paneelin laatimat toimenpide-ehdotukset ovat muuten Suomen tavoitteiden mukaisia, ei se kuitenkaan päätynyt suosittamaan sopimusneuvottelujen aloittamista.

Paneelin lopputuloksia käsiteltiin YK:n kestävä kehityksen toimikunnan (CSD) viidennessä istunnossa huhtikuussa 1997 ja YK:n yleiskokouksen erityisistunnossa kesäkuussa 1997. Erityisistunnossa arvioitiin Rion konferenssin päätösten maailmanlaajuisia toteuttamista ja päätettiin CSD:n seuraavan viisivuotiskauden painopisteistä. Erityisistunnon loppuasiakirjan metsiä käsittelevissä kohdissa sovittiin hallitustenvälisen metsäfoorumin (IFF) perustamisesta.

3.3 Hallitustenvälisen metsäfoorumin (IFF) työskentely

YK:n yleiskokouksen erityisistunnossa kesäkuussa 1997 sovittiin kaikille maille avoimen *hallitustenvälisen metsäfoorumin (Intergovernmental Forum on Forests, IFF)* perustamisesta.

Hallitustenvälisen metsäfoorumin päämääräksi asetettiin metsäpaneelin toimenpide-ehdotusten täytäntönnäpön tukeminen sekä kestävä metsätalouden edistymisen seuranta ja siitä tiedottaminen. Eräät metsäpaneelin työssä avoimeksi jääneet erityiskysymykset siirtyivät foorumiin käsiteltäväksi, kuten myös maailmanlaajuisen metsäsopimuksen mahdollisen sisällön tarkasteleminen.

Metsäfoorumin järjestäytymisistunto pidettiin New Yorkissa lokakuussa 1997. Muut istunnot järjestettiin elokuussa 1998, toukokuussa 1999 ja tammi-helmikuussa 2000.

Metsäfoorumin työohjelma jakaantui kolmeen toisiinsa liittyvään ohjelmaosioon, joita käsiteltiin eri istunnoissa:

- metsäpaneelin toimenpide-ehdotusten toteutuksen tukeminen ja seuranta
- metsäpaneelin työssä avoimeksi jääneiden tai muiden lisäselvitystä edellyttävien kysymysten arviointi (rahoituskysymykset, kauppa- ja ympäristökysymykset, teknologian siirto, olemassa olevien kansainvälisten ja alueellisten elinten työn jatkotarkastelu jne.)
- kansainvälisiä järjestelyitä ja mekanismeja koskevien elementtien - kuten maailmanlaajuisen metsäsopimuksen - määrittäminen ja yhteisymmärryksen rakentaminen.

Metsäfoorumi laati työnsä päätteeksi uusia toimenpide-ehdotuksia. Foorumin viimeisessä istunnossa hyväksyttiin kokonaisuutena sekä metsäpaneelin että metsäfoorumin laatimat toimenpide-ehdotukset. Kaiken kaikkiaan metsäpaneelin ja -foorumin työskentelyn tuloksena laadittuja toimenpide-ehdotuksia on 248. Toimenpide-ehdotuksissa käsitellään muun muassa kansallisten metsäohjelmien laatimista ja niiden toimeenpanoa, metsien häviämisen estämistä, metsien terveyttä ja tuottavuutta, kestävän metsätalouden kriteereitä ja indikaattoreita, metsien suojelua ja ennallistamista sekä kansalaisten osallistumista metsien hoitoon ja käyttöön.

Toimenpide-ehdotuksilla halutaan vahvistaa maiden poliittista sitoutumista metsien kestäväan käyttöön, hoitoon ja suojeluun. Niissä korostetaan, että saavutettuja tuloksia tulisi seurata ja arvioida entistä tehokkaammin sekä painotetaan maiden sitoutumista kansainväliseen metsäyhteistyöhön. Maita rohkaistaan keräämään ja tuottamaan metsiin liittyviä tietoja, joiden tulee olla laajasti hyödynnettävissä kestävän metsätalouden kriteereitä ja indikaattoreita laadittaessa.

Metsäfoorumin viimeisessä istunnossa hyväksyttiin ehdotus kestävän metsätalouden rahoituksen lisäämistarpeesta ja kansallisten metsäohjelmien käytöstä metsiä koskevan kehitysyhteistyön välineenä. Eri maissa tulee hallitusten toimenpitein ja kansainvälisten järjestöjen tuella luoda toimiva poliittinen ympäristö, jolla voidaan edistää yksityisiä investointeja esimerkiksi metsä- ja puualan pieniin ja keskisuuriin yrityksiin.

Kaupan ja ympäristön osalta metsäfoorumin viimeisen istunnon vaikeimmat kysymykset koskivat maailmankaupan vapauttamista sekä vapaaehtoisten ympäristömerkkien ja sertifikaattien käyttöä. Näitä käsittelevien kappaleiden jääminen avoimeksi ei vastannut Suomen tavoitteita.

Hallitustenvälistä metsäpaneelia ja -foorumia voidaan pitää 1990-luvun lopulla käydyn kansainvälisen metsäpoliittisen keskustelun tärkeimpänä kenttänä. Paneelin ja foorumin istuntoihin osallistui 114 maata, 29 kansalaisjärjestöä ja 19 hallitustenvälistä tai kansainvälistä järjestöä. Virallisten istuntojen lisäksi maiden aloitteista järjestettiin 21 asiantuntijakokousta.

Metsäpaneelin ja -foorumin istunnoissa ja asiantuntijakokouksissa käsiteltiin laajasti maailman metsien hoitoa ja kansainvälisen metsäyhteistyön tavoitteita. Keskustelu metsien hoitoa, käyttöä ja suojelua sekä kestävästä kehitystä koskevista periaatteista edistyi

ja syveni. Vastakkainasettelusta ja lukkiutuneista asenteista onnistuttiin istunnoissa pääsemään paljolti eroon. Metsäpaneelissa ja -foorumissa hyväksytyt toimenpide-ehdotukset muodostavat keskeisen lähtökohdan ja suuntaviivat maailmanlaajuiselle metsäpoliittiselle yhteistyölle jatkossa.

Viimeisessä hallitustenvälisen metsäfoorumin istunnossa oli käsiteltävänä useita vaihtoehtoja hallitustenvälisen yhteistyön jatkamiseksi tulevaisuudessa. Vaihtoehtoja olivat muun muassa maailmanlaajuisen metsäsopimukseen johtavien neuvotteluiden aloittaminen tai uuden pysyvän metsäfoorumin perustaminen. Foorumissa päädyttiin suosittelemaan YK:n kestävän kehityksen toimikunnan (CSD) kahdeksannelle istunnolle YK:n metsäfoorumin (UNFF) perustamista.

Suomelle tärkeitä asiakokonaisuuksia metsäpaneelissa ja -foorumissa olivat erityisesti kansalliset metsä- ja maankäyttösuunnitelmat, rahoitus- ja teknologiansiirtokysymykset, kestävän metsätalouden kriteerit ja indikaattorit sekä kauppa- ja ympäristökysymykset - erityisesti sertifiointi. EU:n ja Suomen tavoitteena oli, että metsäfoorumin viimeinen istunto olisi esittänyt maailmanlaajuisen metsäsopimukseen tähtäävien neuvottelujen aloittamista, mikä ei kuitenkaan toteutunut.

Suomi piti metsäpaneelin ja -foorumin työskentelyä tärkeänä ja tuki sitä monin tavoin, kuten esimerkiksi järjestämällä vuonna 1996 *maailmanlaajuisen kriteeri- ja indikaattoriseminaarin (Intergovernmental Seminar on Criteria and Indicators for Sustainable Forest Management, ISCI)*. Metsäfoorumin toinen rinnakkaispuheenjohtaja oli suomalainen.

3.4 YK:n metsäfoorumin (UNFF) perustaminen

Päätös YK:n metsäfoorumin (*United Nations Forum on Forests, UNFF*) perustamisesta tehtiin syksyllä 2000. Se perustettiin YK:n *talous- ja sosiaalineuvoston (United Nations Economic and Social Council, ECOSOC)* alaiseksi elimeksi (*subsidiary body*).

Metsäfoorumi kokoontuu hallitustenvälisenä elimenä vuosittain - tarvittaessa ministeritasolla. UNFF:n, kuten sitä edeltäneiden hallitustenvälisen metsäpaneelin ja -foorumin, toiminta perustuu laajaan osallistumiseen ja avoimuuteen. Foorumin jäsenyyttä ei ole rajattu, vaan kaikki maat ovat tasavertaisia jäseniä. Metsäfoorumin sihteeristö raportoi ECOSOC:in kautta YK:n yleiskokoukselle.

Metsäfoorumista halutaan tehdä toimintakykyinen ja muuttuviin olosuhteisiin sopeutuva

järjestely, jonka tehokkuutta arvioidaan määräajoin. Perustamisistunnon lisäksi järjestetään yhteensä viisi virallista istuntoa, joista viimeinen pidetään vuonna 2005. Metsäfoorumin puheenjohtajistossa on puheenjohtaja ja neljä varapuheenjohtajaa. Puheenjohtajisto valitaan vuodeksi kerrallaan. Metsäfoorumin sihteeristö toimii New Yorkissa.

Metsäfoorumin avulla edistetään maiden poliittista sitoutumista metsien kestäväin käytön, hoidon ja suojelun edistämiseksi, ja luodaan hallituksille mahdollisuus kansainvälisen metsäpolitiikan kehittämiseen ja metsiä koskevan keskustelun jatkamiseen. Tarkoituksena on lisätä järjestöjen välistä yhteistyötä ja koordinoitua sekä lujittaa kansainvälistä yhteistyötä kehitys- ja teollisuusmaiden välillä, yli sektorirajojen sekä julkisten ja yksityisten tahojen välillä. Foorumin perustamisella halutaan tehostaa ehdotusten toimeenpanoa erityisesti kehitysmaissa.

Metsäfoorumin työn kannalta keskeiset YK:n järjestöt, kansainvälisten sopimusten sihteeristöt sekä muut tärkeät kansainväliset ja alueelliset järjestöt ja instituutiot kutsuttiin muodostamaan *yhteistyökumppanuus (Collaborative Partnership on Forests, CPF)*. Yhteistyökumppanuudella tuetaan metsäfoorumin työtä, koordinoidaan toimintaa sekä edistetään tavoitteiden toteutumista käytännössä. Yhteistyökumppanuutta perustamaan kutsuttiin muun muassa FAO, YK:n ympäristöohjelma (UNEP), YK:n kehitysohjelma (UNDP), Kansainvälinen metsäntutkimuksen keskus (CIFOR), Maailmanpankki sekä biodiversiteetti-, ilmasto- ja aavikoitumissopimusten sihteeristöt. Kumppanuusjärjestelyllä kansainväliset organisaatiot voivat laatia toimivaltansa puitteissa yhteisiä ohjelmia, tehostaa koordinaatiota sekä laatia esityksiä muun muassa uusista mahdollisista rahoitusmekanismeista.

Metsäfoorumin tarkoituksena on edistää hallitustenvälisen metsäpaneelin ja -foorumin toimenpide-ehdotusten täytäntöönpanoa ja seurata siinä tapahtuvaa edistymistä. Tavoitteiden mukaisten uusien investointien lisääminen kestäväin metsätalouteen edellyttää sekä julkisen että yksityisen sektorin

innovatiivisia strategioita sekä tuottavuuden ja kannattavuuden parantamista. Tavoitteena on myös vähentää metsän kestäväntä käyttöä ja ohjata kestävästi tuotettuja hyötyjä ja voittoja kestävin metsätalouden edistämiseen. Tavoitteiden saavuttamisessa keskeisenä asemassa ovat kansainvälinen rahoitusyhteistyö.

Metsäfoorumin toimintaa arvioidaan kokonaisuudessaan viiden vuoden sisällä, jolloin tehdään myös päätös siitä voidaanko neuvottelut maailmanlaajuisesta metsäsopimuksesta käynnistää.

Suomen kannan mukaan metsäfoorumin työskentelyn perustavoitteena tulisi olla kestävin metsätalouden edistäminen maailmanlaajuisesti, metsien suojelun tukeminen ja luonnon monimuotoisuuden säilyttäminen avoimuuden sekä laajapohjaisen kansallisen ja kansainvälisen yhteistyön pohjalta. Parhaiten nämä tavoitteet saavutettaisiin maailmanlaajuisen metsäsopimuksen avulla, kehittämällä kestävin metsätalouden kriteeri- ja indikaattoriprosesseja ja lisäämällä niiden yhteensopivuutta sekä edistämällä kansallisten metsäohjelmien laatimista.

Maailmanlaajuinen metsäsopimus loisi Suomen kannan mukaan parhaat edellytykset maailman metsien ja metsävarojen kestäväille hoidolle, käytölle ja suojelulle. Suomen tavoitteena on, että metsäfoorumin työohjelmassa keskityttäisiin ensisijaisesti kansainvälisen metsäpolitiikan ohjaukseen ja koordinointiin sekä hallitustenvälisen metsäpaneelin ja -foorumin toimenpide-ehdotusten toteuttamiseen käytännön tasolla. Myös seuranta ja raportointia tulisi kehittää ja edistää.

Metsäfoorumin työohjelman toteuttamisessa tulisi kiinnittää huomiota työnjakoon ja koordinointiin muiden maailmanlaajuisia metsäasioita käsittelevien kansainvälisten organisaatioiden ja sopimusten kanssa sekä välttää työn päällekkäisyyttä.

Metsäfoorumin rahoitus perustuu olemassa oleviin rahoitusmekanismeihin sekä vapaaehtoiseen rahoitukseen. Suomen tavoitteena on lisätä kansainvälisten rahoituslaitosten, kuten Maailmanpankin, panosta kestävin metsätalouden edistämässä.

4 EUROOPAN METSÄMINISTERIT YHTEISTYÖSSÄ

4.1 Strasbourgin ja Helsingin metsäministerikonferenssit

Euroopan metsien suojelua käsitelleillä ministerikonferensseilla on ollut tärkeä rooli Euroopan maiden välisessä metsäyhteistyössä. Suomi osallistui 1990-luvulla järjestettyjen kolmen ministerikonferenssin valmisteluun ja seurantatyöhön aktiivisesti.

Kasvava huoli ympäristöongelmien, erityisesti ilmansaasteiden, vaikutuksista Euroopan metsiin sai Ranskan ja Suomen kutsumaan koolle *ensimmäisen metsäministerikonferenssin*. Strasbourgissa vuonna 1990 järjestetyssä kokouksessa hyväksyttiin yleinen julkilausuma ja kuusi päätöslauselmaa¹:

- S1 Pysyvän metsien terveydentilan seurantaverkoston kehittäminen
- S2 Metsien geenivarojen suojelu
- S3 Metsäpalotietokannan kehittäminen
- S4 Vuoristometsien hoito
- S5 Puufysiologian tutkimusverkoston Eurosilvan laajentaminen ja
- S6 Metsäekosysteemien tutkimusverkoston perustaminen.

Päätöslauselmat käsittelevät lähinnä metsien suojeluun liittyviä näkökohtia.

Helsingissä kesäkuussa 1993 Suomen ja Portugalin johdolla järjestetyssä Euroopan toisessa metsäministerikonferenssissa maat päättivät metsien kestävän käytön, hoidon ja suojelun periaatteista. Konferenssissa hyväksyttiin yleinen julkilausuma ja neljä päätöslauselmaa²:

- H1 Euroopan metsien kestävän hoidon ja käytön yleisperiaatteet
- H2 Euroopan metsien biologisen monimuotoisuuden säilyttämistä koskevat yleisperiaatteet
- H3 Metsäalan yhteistyö taloudellisessa muutoksessa olevien maiden kanssa ja
- H4 Strategia Euroopan metsien sopeuttamiseksi pitkällä aikavälillä ilmastonmuutosten vaikutuksiin.

Päätöslauselmilla tuotiin Rio de Janeirossa vuonna 1992 pidetyn YK:n ympäristö- ja kehityskonferenssin metsiä koskevat päätökset suuraluetasolle.

Helsingin ministerikonferenssin seurannassa korostuivat metsien kestävän hoidon ja käytön sekä niiden biologisen monimuotoisuuden säilyttämistä koskevien päätöslauselmien H1 ja H2 kehittäminen ja toimeenpano. Seurantatyön keskeisimpiä saavutuksia on yleiseurooppalaisten metsien kestävää hoitoa ja käyttöä kuvaavien kriteerien ja indikaattorien sekä niitä koskevien käytännön tason periaatteiden laatiminen.

Helsingin konferenssin jälkeen laadittiin kaksi seurantaraporttia. Vuoden 1995 seurantaraportissa tarkastellaan muun muassa sitä, kuinka päätöslauselmat oli tuotu käytännön tasolle sekä miten Euroopan maissa oli toimittu kestävän metsätalouden edistämiseksi. Vuoden 1996 raportti sisältää muun muassa yleiseurooppalaisten kestävän metsätalouden kriteerien ja indikaattorien pohjalta tehdyn kuvauksen Euroopan metsien tilasta sekä maiden kokeemukset kriteerien ja indikaattorien käytöstä ja kehittämisestä.

4.2 Lissabonin metsäministerikonferenssi 1998

Portugalin ja Itävallan johdolla järjestettiin *kolmas metsäministerikonferenssi* Lissabonissa kesäkuussa 1998. Tavoitteena oli arvioida, kuinka edellisten konferenssien päätösten toimeenpanossa on edistytty sekä ohjata yhteistyötä metsien suojelemiseksi Euroopassa. Lissabonissa hyväksyttiin yleinen julkilausuma ja kaksi päätöslauselmaa³:

- L1 Ihmiset, metsät ja metsätalous – Metsien kestävän hoidon ja käytön yhteiskunnallis-taloudellisten näkökohtien edistäminen
- L2 Yleiseurooppalaiset metsien kestävän hoidon ja käytön kriteerit, indikaattorit ja käytännön tason periaatteet³.

¹S1: European Network of Permanent Sample Plots for Monitoring of Forest Ecosystems

S2: Conservation of Forest Genetic Resources

S3: Decentralized European Data Bank on Forest Fires

S4: Adapting the Management of Mountain Forests to New Environmental Conditions

S5: Expansion of the EUROSILVA Network of Research on Tree Physiology

S6: European Network for Research into Forest Ecosystems

²H1: General Guidelines for the Sustainable Management of Forests in Europe

H2: General Guidelines for the Conservation of the Biodiversity of European Forests

H3: Forestry Cooperation with Countries with Economies in Transition

H4: Strategies for a Process of Long-term Adaptation of Forests in Europe to Climate Change

Lissabonin päätökset täydentävät aikaisempien konferenssien päätöksiä eurooppalaisen metsäpolitiikan suuntaajana.

Päätöslauselma L1 korostaa yhteiskunnan ja metsäsektorin välistä vuorovaikutusta ja kumppanuutta, kansalaisten osallistumista metsäpolitiikan suunnitteluun, metsäsektorin vaikutusta maaseudun kehittämiseen ja työllisyyden parantamiseen sekä puun ja muiden metsän tuotteiden käytön kestävää lisäämistä. Se täydentää Helsingin konferenssin päätöslauselmia H1 (Euroopan metsien kestävä hoidon ja käytön yleisperiaatteet) ja H2 (Euroopan metsien biologisen monimuotoisuuden säilyttämistä koskevat yleisperiaatteet), ja luo yhdessä niiden kanssa suuntaviivat metsien kestävä hoidon ja käytön edistämiseksi Euroopassa.

Päätöslauselmassa L2 hyväksytään Helsingin konferenssin seurantatyössä laaditut yleiseurooppalaiset kriteerit ja indikaattorit, vahvistetaan vapaaehtoiset kestävä metsätalouden käytännön tason periaatteet sekä sitoudutaan edistämään niiden käyttöä ja edelleen kehittämistä. Päätöslauselma vahvistaa kriteerien ja indikaattorien käyttöä metsäpolitiikan ohjausvälineenä sekä metsien tilan ja kestävä metsätalouden seurantavälineenä.

Kriteerit ja indikaattorit tulisi sisällyttää kansallisiin metsäohjelmiin tai muihin vastaaviin suunnittelujärjestelmiin, ja kestävä metsätalouden toteutumista tulee pyrkiä arvioimaan sovittujen tavoitteiden perusteella. Päätöslauselmassa vahvistetut metsien kestävä hoidon ja käytön käytännön tason periaatteet tulee ottaa huomioon esimerkiksi metsänhoitosuosituksia uudistettaessa.

4.3 Ministerikonferenssien seuranta

Päätöslauselmien toimeenpanossa virallinen vastuu seurannasta on ollut edellisen ja seuraavan konferenssin järjestäjillä sekä yhdellä tai kahdella muulla maalla. Seurannan koordinaatiokomiteaan (*General Coordination Committee*) kuuluvat tällä hetkellä Itävalta, Portugali, Puola ja Norja. Koordinaatiokomitean sihteeristönä toimiva *yhteysyksikkö (Liaison Unit)* sijaitsee Itävallassa.

Konferenssien seurannan yhteydessä järjestetään keskimäärin kaksi kokousta vuodessa, joista toinen on virallinen *asiantuntijatason kokous (Expert Level Meeting)* ja toinen epävirallinen niin kutsuttu *pyöreän pöydän kokous (Informal Round Table Meeting)*.

Syksyllä 1999 hyväksytyssä työohjelmassa on asetettu tavoitteet Strasbourgin, Helsingin ja Lissabonin ministerikonferenssien seurantatyölle tulevana vuosina. Ohjelma laadittiin asiantuntijatasolla yhteistyössä kansainvälisten järjestöjen, kansalaisjärjestöjen ja muiden keskeisten sidosryhmien kanssa.

Neljäs metsäministerikonferenssi järjestetään vuoden 2003 huhtikuussa Wienissä Itävallassa. Konferenssin seurantojen yhteydessä asiantuntijatyötä on tehty erityisesti kansallisten metsäohjelmien, metsien monimuotoisuuden ja suojelun, suojelualueiden luokittelujärjestelmän luomisen sekä Itä- ja Keski-Euroopan metsäkysymysten parissa. Nämä asiakokonaisuudet noussevat myös seuraavan konferenssin aiheiksi.

Suomen tavoitteena on ministerikonferenssien ja niiden seurantojen jatkaminen sekä sen yhteydessä käytännön metsäpoliittisten välineiden edelleen kehittäminen siten, että ne toisaalta edistävät maailmanlaajuisista metsäpoliittista keskustelua ja toisaalta kestävää metsätaloutta kansallisella tasolla.

5 KANSAINVÄLISET YMPÄRISTÖSOPIMUKSET

5.1 Yleistä

Suomi on sitoutunut yli sataan kansainväliseen ympäristösopimukseen. Useat ilmasto-, kasvisto- ja eläimistöä sekä kulttuuri- ja luonnonperintöä koskevat sopimukset liittyvät osittain myös metsiin. Viime vuosina metsäasiat ovat nousseet korostetusti esiin

erityisesti ilmasto-, biodiversiteetti- ja aavikoitumissopimusten yhteydessä. Myös YK:n *kansainvälisen työjärjestön (International Labour Organisation, ILO)* alkuperäis- ja heimokansoja koskevassa yleissopimuksessa sekä *Uhanalaisten lajien kauppaa koskevassa sopimuksessa (Convention on International Trade in Endangered Species, CITES)* on metsiin

³L1: People, Forests and Forestry - Enhancement of Socio-Economic Aspects of Sustainable Forest Management
L2: Pan-European Criteria, Indicators and Operational Level Guidelines for Sustainable Forest Management

liittyviä kohtia. Trooppisen puun kestävä tuottamista ja sen kauppaa käsittelee perushyödykesopimukseen kuuluva *Kansainvälinen trooppisen puun sopimus* (*International Tropical Timber Agreement, ITTA*).

Perushyödykesopimuksia lukuun ottamatta kansainvälisten sopimusten toiminnassa ja rakenteessa on monia yhtäläisyyksiä: sopimuksilla on vakinaiset sihteeristöt ja ylimpänä päättävänä elimenä toimii osapuolikokoukset (*Conference of the Parties eli COP*).

Sopimusten hyväksymisessä on kaksi vaihetta: allekirjoitus ja ratifiointi. Allekirjoittamalla sopimuksen valtio ilmoittaa olevansa yhtä mieltä sen tavoitteista sekä haluavansa myöhemmin virallistaa sopimuksen ratifioimalla sen. Ratifioinnilla tarkoitetaan toimea, jolla valtio kansainvälisellä tasolla ilmaisee suostumuksena noudattaa sopimusta eli sitoutuu siihen. Sopimus astuu voimaan, kun riittävä määrä valtioita on ratifioinut sen.

Sopimuksen *osapuolella* (*party*) tarkoitetaan valtiota tai organisaatiota, joka on ratifioinut sopimuksen. Osapuolikokousten työskentelylle ovat tyypillisiä täysistunnot sekä erilaiset neuvottelu- ja työryhmät.

Sopimusten sihteeristöt valmistelevat ja järjestävät osapuolikokoukset, auttavat osapuolia noudattamaan sopimuksia ja edistävät sopimuksen toteuttamiseen liittyviä asioita. Sihteeristöjen tehtävänä on myös koordinoita työtä muiden sopimusten sihteeristöjen ja kansainvälisten organisaatioiden kanssa. Instituutionalisesti sihteeristöt sijaitsevat YK:n yhteydessä ja niitä koskevat YK:n säännöt.

Ilmasto-, biodiversiteetti- ja aavikoitumis-sopimusten neuvoo-antaviksi elimiksi ja sopimusten sihteeristöjä avustamaan on perustettu niin kutsutut tieteellistekniset työryhmät (esim. ilmastopimuksen *Subsidiary Body for Scientific and Technological Advice, SBSTA* tai biodiversiteettisopimuksen *Subsidiary Body on Scientific, Technical and Technological Advice, SBSTTA*). Tieteellistekniset työryhmät osallistuvat muun muassa kokouksissa käsiteltävien taustapapereiden valmisteluun.

Viime vuosina kansainvälisessä keskustelussa on korostettu eri ympäristösopimusten välistä yhteistoimintaa ja johdonmukaisuutta. Eriyisen tärkeää tämä on maatasolla, missä ratifioituja sopimuksia toteutetaan. Myös kansainvälisellä tasolla eri sopimusten sihteeristöjen yhteistoiminta ja koordinointi on todettu tärkeäksi. Koska sopimusten metsiä koskevat osiot liittyvät monilla tavoin toisiinsa, ilmasto-, biodiversiteetti-, ja aavikoitumissopimusten sekä YK:n metsäfoorumin sihteeristöjen odotetaan rakentavan hyvät ja toimivat yhteistyösuhteet.

5.2 Ilmastonmuutosta ja ilmansuojelua koskevat sopimukset

5.2.1 Otsonikerroksen suojelua ja kaukokulkeutumista rajoittavat sopimukset

Kasvihuoneilmiön torjumisesta, yläilmakehän otsonikerroksen ohenemisesta, ilmansaasteiden kaukokulkeutumisesta sekä happamoitumisesta on solmittu kansainvälisiä sopimuksia jo ennen Rion konferenssia.

Otsonikerroksen suojelua koskevalla *Wienin yleissopimuksella* (1985) sekä siihen liittyvällä *Montrealin pöytäkirjalla* (1987) säädellään otsonikerrosta ohentavien aineiden eli kloorattujen, fluorattujen ja bromattujen hiilivetyjen käyttöä. Tähän niin kutsuttuun *Montrealin protokolla*an kuuluu lisäpöytäkirjoja, jotka koskevat aikataulun tiukentamista ja uusia rajoitettavia yhdisteitä. Montrealin protokolla vaatii kaikkien siinä mainittujen aineiden käytön täydellistä lopettamista sekä teollisuusmaissa että kehitysmaissa. Suurin osa aineista (mm. CFC:t ja halonit) on jo kielletty teollisuusmaissa.

Happamoittavien aineiden päästöjä rajoitetaan vuonna 1979 solmitulla *Geneven sopimuksella* pitkän kantaman ilmansaasteiden rajoittamiseksi (LRTAP). Tämän kaukokulkeutumis-sopimuksen osapuolina ovat 55 ECE-maata (Euroopan ja Keski-Aasian valtiot, USA sekä Kanada). Sopimuksen alle on laadittu useita lisäpöytäkirjoja, jotka koskevat muun muassa rikkidioksidin, typenoksidien ja VOC -päästöjen rajoittamista. Eri lisäpöytäkirjoja on ratifioinut vaihteleva määrä maita. Viimeisin, joulukuussa 1999 Göteborgissa allekirjoitettu lisäpöytäkirja koskee useiden eri aineiden vähentämistä yhtäaikaaisesti. Tavoitteena on vähentää sekä happamoitumista, rehevöitymistä että savusumua.

5.2.2 Ilmastonmuutosta koskeva puitesopimus ja Kioton pöytäkirjaa koskevat neuvottelut

YK:n ilmastonmuutosta koskevan puitesopimuksen (*United Nations Framework Convention on Climate Change, UNFCCC*) valmistelut aloitettiin 1990-luvun alussa. Sopimus allekirjoitettiin Rion konferenssissa vuonna 1992 ja se astui voimaan maaliskuussa 1994. Sopimuksen sihteeristö sijaitsee Bonnissa.

YK:n ilmastopimuksen tavoitteena on vakauttaa kasvihuonekaasujen pitoisuudet tasolle, joka ei vaaranna ilmastojärjestelmän toimintaa. Sopimuksen perusajatuksena on, että teollisuusmaiden tulee vähentää päästöjä ensimmäisinä. Sopimuksessa

asetettiin teollisuusmaiden yleistavoitteeksi kasvihuonekaasupäästöjen palauttaminen vuoden 1990 tasolle.

Alkuperäinen ilmastopimus ei sisällä täsmällisiä, sitovia velvoitteita päästöjen vakiinnuttamisesta ja vähentämisestä. Rion ilmastopimuksen yhteydessä on käynnistetty neuvottelut, joissa on pyritty tulkitsemaan sopimuksen sisältöä ja sopimaan sitovista päästöjen vähentämistavoitteista ja -toimista. Neuvotteluja on käyty useissa ilmastopimuksen alaisissa ryhmissä, joista tärkein on vuosittain kokoontuva osapuolikokous.

Berliinissä keväällä 1995 pidetyssä ensimmäisessä osapuolikokouksessa todettiin ilmastopimuksen tavoite riittämättömäksi. Kokouksessa sovittiin ”Berliinin mandaatista”, jolla osapuolet valtuutettiin neuvottelemaan määrällisistä päästövähennystavoitteista vuoden 2000 jälkeen. Neuvottelujen tavoitteeksi asetettiin oikeudellisesti sitova lisäpöytäkirja. Päästövähennystavoitteet rajattiin koskemaan vain teollisuusmaita ja päätettiin, että niistä sovitaan kolmannessa osapuolikokouksessa. Neuvotteluja varten perustettiin tilapäinen elin *ad hoc Group on the Berlin Mandate (AGBM)*. Heinäkuussa 1996 Genevessä pidetty toinen osapuolikokous kehotti työryhmää valmistelemaan pöytäkirjan, jossa teollisuusmaille määritellään sitovat vähennystavoitteet vuosille 2005, 2010 ja 2020.

Berliinistä käynnistynyt neuvottelusarja huipentui Kiotossa joulukuussa 1997 pidettyyn kolmanteen osapuolikokoukseen. Kiotossa hyväksyttiin kasvihuonekaasupäästöjen vähentämistä koskeva pöytäkirja, joka sisältää sitovat päästövähennysvelvoitteet teollisuusmaille aikatauluineen.

Kiotossa teollisuusmaat sitoutuivat vähentämään kuuden kasvihuonekaasun päästöjä siten, että niiden kokonaismäärä laskee vähintään viisi prosenttia vuoden 1990 päästöjen tasosta. Vähentämissitoumus koskee hiilidioksidia (CO₂), metaania (CH₄), dityppioksidia (N₂O) sekä kolmea teollista yhdistettä tai niiden ryhmää (HFC:t, PFC:t ja SF₆). Kolmen ensin mainitun kohdalla vertailuvuotena käytetään vuotta 1990, jälkimmäisten kohdalla maat saavat käyttää valintansa mukaan joko vuotta 1990 tai 1995. Päästöjen vähennys tulisi saavuttaa vuosina 2008–2012. Oikeudellisesti sitovana *Kioto pöytäkirja* vahvistaa merkittävästi ilmastopimusta.

Käytännössä Kiotossa sovitut vähennystavoitteet vaihtelevat maittain, Euroopan unionin maiden kahdeksan prosentin vähennyksestä Islannille sallittavaan 10 prosenttiin. Kehitysmaille ei asetettu uusia

velvoitteita puitesopimuksessa jo olevien, lähinnä seuranta- ja raportointia koskevien, velvoitteiden lisäksi.

Euroopan unionille määritelty yhteisökohtainen kahdeksan prosentin vähennystavoite eli kupla on jaettu uudestaan jäsenmaiden kesken sopimalla kullekin jäsenvaltiolle oma maakohtainen päästövähennystavoite. Teoriassa vastaavasta ”kuplasta” voivat halutessaan sopia myös muut maaryhmät. Jos koko EU:ta koskevaa vähennystavoitetta ei ryhdytä toteuttamaan, koskee yhteisön yhteinen kahdeksan prosentin päästövähennystavoite jokaista jäsenvaltiota erikseen.

Päästörajoitusten lisäksi Kioto pöytäkirjaan sisällytettiin uutena elementtinä niin kutsutut jousto- eli Kioto mekanismit. Kioto mekanismeja ovat *yhteistoteutus (joint implementation, JI)*, *päästökauppa (emission trading)* ja *puhtaan kehityksen mekanismi (clean development mechanism, CDM)*, joilla tavoitellaan joustavuutta ja kustannustehokkuutta. Hankekohtaisilla mekanismeilla (JI ja CDM) valtiot voivat vähentää päästöjä oman maansa ulkopuolella ja laskea näin saadun päästöjen vähennyksen tai osan siitä hyväksi omassa tavoitteessaan.

Kioto osapuolikokouksessa keskeiseksi asiakohdaksi nousivat myös hiilinielut eli metsien hiilensitomiskyky. Riossa allekirjoitetussa alkuperäisessä sopimuksessa metsäasioita ei käsitellä lukuun ottamatta yleisluontoisia suosituksia, joissa todettiin tarve tukea metsien kestävää hoitoa ja käyttöä sekä suojella ja vahvistaa hiilinieluja ja varastoja.

Kiotossa sovittiin, että nielut otetaan huomioon ensimmäisen sitoumusajanjakson (2008–2012) aikana siten, että vuoden 1990 jälkeisen metsittämisen sekä metsien häviämisen vaikutus lasketaan vuosien 2008–2012 hiilivarastojen muutoksena. Myös muita metsätalouteen ja maatalousmaahan liittyviä toimenpiteitä on sisällytetty Kioto pöytäkirjaan yleisellä tasolla.

Kiotossa pöytäkirjan hyväksyi 169 maata. Pöytäkirjan voimaantulo kuitenkin edellyttää, että vähintään 55 maata allekirjoittaa ja ratifioi sen. Näiden 55 maan joukossa tulee olla teollisuus- ja siirtymätalousmaita (nk. liitteen I maita) niin, että niiden yhteenlasketut päästöt kattavat vähintään 55 prosenttia kyseisen maaryhmän yhteenlasketuista kasvihuonekaasupäästöistä vuonna 1990. Kioto pöytäkirjassa avoimeksi jääneistä kysymyksistä on käyty jatkoneuvotteluja ilmastopimuksen osapuolikokouksissa.

Neljännessä osapuolikokouksessa marraskuussa

1998 Buenos Airesissa tavoitteena oli määritellä sääntöjä Kioton pöytäkirjaan sisältyville mekanismeille. Buenos Airesissa hyväksyttiin neuvotteluille työohjelma.

Viidennessä osapuolikokouksessa loka-marraskuussa 1999 Bonnissa pyrittiin määrittelemään varsinakin joustomekanismien säännöt. Bonnin neuvottelut olivat kuitenkin vaikeita, eikä yhteisymmärrykseen päästy.

Kuudes osapuolikokous järjestettiin marraskuussa 2000 Haagissa, Hollannissa. Siellä tavoitteena oli tehdä Kioton pöytäkirjasta ratifiointikelpoinen eli päättää pöytäkirjaan vielä liittyvistä avoimista kysymyksistä. Tärkeimmät avoimet kysymykset olivat Kioton mekanismit, nielut sekä pöytäkirjan noudattamiseen liittyvän valvonnan kattavuus, järjestelmät ja mahdollisten sanktioiden luonne sekä nk. kehitysmaakysymykset.

Kioton mekanismien osalta keskusteltiin muun muassa saavutettujen päästövähennysten hyväksymismenettelyistä, vastuukysymyksistä, mekanismeja koskevasta päätöksenteosta ja puhtaan kehityksen mekanismin hankkeiden kelpoisuusehdoista ja rajauksesta. Kokouksen loppusuoralla merkittävimäksi kiistan aiheiksi nousivat metsien ja maatalousmaan hiilinielujen käyttö Kioton pöytäkirjan päästövähennystavoitteiden saavuttamisessa. Kuudes osapuolikokous jouduttiin päättämään ilman, että neuvotteluissa olisi päästy yhteisymmärrykseen.

Kuudennen osapuolikokouksen jatko-osa pidettiin Bonnissa heinäkuussa 2001. Tässä jatkoistunnossa päästiin poliittiseen läpimurtoon, ja hyväksyttiin kaikki tärkeimmät avoimet neuvottelukysymykset kattava ”kehyspäätos”. Virkamiestason neuvotteluissa edettiin kehyspäätoksen ratkaisujen siirtämisessä yksityiskohtaisempiin päätösteksteihin.

Useiden Kioton pöytäkirjan velvoitteiden täytäntöönpanosta annetaan tarkempia määräyksiä pöytäkirjan sopimuspuolten kokouksen päätöksillä. Ratkaisu näistä auki olevista Kioton pöytäkirjan täytäntöönpanoon liittyvistä kysymyksistä saatiin Marrakeshissa loka-marraskuussa 2001 pidetyssä ilmastositomuksen sopimuspuolten seitsemännessä osapuolikokouksessa.

Marrakeshissa sopimuspuolten kokous päätti suositaa yksityiskohtaisten Kioton pöytäkirjan toimeenpanosääntöjen hyväksymistä Kioton pöytäkirjan sopimuspuolten kokoukselle, joka pidetään Kioton pöytäkirjan tultua voimaan. Toimeenpanosäännöt koskevat Kioton mekanismeja, nieluja, noudattamisen valvontaa sekä raportointia ja seurantaa.

Marrakeshissa vahvistettiin myös Bonnissa

syntynyt yhteisymmärrys kehitysmaiden ilmastotoimien rahoittamista koskevasta neuvottelupaketista. Vaikka päätökset vielä hyväksytään pöytäkirjan sopimuspuolten kokouksessa, Marrakeshissa saavutettu poliittinen yhteisymmärrys luo edellytykset pöytäkirjan ratifioinnille.

5.2.3 Metsien hiilinielut ilmastopolitiikan osana

Hiilinieluilla tarkoitetaan kasvihuonekaasuja sitovia ja varastoivia prosesseja. Nieluja voivat muodostaa muun muassa metsät, maaperä ja meret. Kioton pöytäkirjassa sovittiin, että tietyt metsien ja maankäytön muutosten aiheuttamat vaikutukset otetaan huomioon laskettaessa päästötaseita.

Nieluilla voidaan vaikuttaa ilmahan hiilidioksidipitoisuuteen kolmella tavalla: suojelemalla hiilinieluja ja varastoja, lisäämällä niitä sekä korvaamalla fossiilisten hiilivarojen käyttöä uusiutuvien hiilivarojen käytöllä. Maailmanlaajuisesti metsien suojeleminen hiilinieluina on tärkeää, sillä arvion mukaan 20 prosenttia ihmisen aiheuttamista hiilidioksidipäästöistä 1980-luvulla oli peräisin maankäytön muutoksista trooppisissa - lähinnä metsämaan siirtymisestä maatalouden tarpeisiin. Nielujen käyttö hiilidioksidipitoisuuden säätelyn välineenä on kuitenkin jossain määrin ongelmallista, sillä esimerkiksi eräät lyhyellä tähtäimellä nieluja vahvistavat toimenpiteet voivat pidemmällä aikavälillä johtaa nielujen heikkenemiseen.

Nielut on sisällytetty Kioton pöytäkirjan artiklaan 3 siten, että ihmistoiminnan aikaansaamat, maankäytön muutoksista ja metsäsektorin toimista johtuvat muutokset kasvihuonekaasupäästöjen määrissä lasketaan mukaan. Artiklassa 3.3. todetaan, että nielut otetaan mukaan ensimmäisen sitoumusjakson aikana sisällyttämällä laskentaan vuoden 1990 jälkeisen metsittämisen, metsien uudistamisen ja hävittämisen vaikutus v. 2008–2012 hiilivarastojen muutoksena. Artiklan 3.4. mukaan pöytäkirjan jälkeisessä ensimmäisessä osapuolikokouksessa tai mahdollisimman pian sen jälkeen tulee päättää, mitä lisätoimenpiteitä maatalousmaan, maankäytön muutoksen ja metsätalouden osalta sisällytetään nieluvaikutusten arviointiin metsittämisen ja metsänhävittämisen ohella.

Kuudennessa osapuolikokouksessa marraskuussa 2000 nielujen osalta esillä olivat muun muassa Kioton pöytäkirjan artiklaan 3.3. eli metsittämiseen (*afforestation*), metsien uudistamiseen (*reforestation*) ja hävittämiseen (*deforestation*) liittyvät määritelmät

ja laskentasäännöt. Edellä mainittujen käsitteiden määrittely ratkaisee, miten 3.3 artiklan mukaiset hiilinielut vaikuttavat eri maiden päästötaseisiin.

Haagissa keskusteltiin myös siitä, mitä metsien hoidolla (*forest management*) tarkoitetaan ja tulisiko esimerkiksi yksittäiset metsänhoitotoimenpiteet ottaa laskennassa huomioon. Eräät neuvotteluosapuolet ovat myös ehdottaneet maatalousmaan hiilivaraston muutoksen ja kasvillisuuden palauttamisen (*revegetation*) huomioimista nielujen laskennassa.

Suomi osallistuu kansainvälisiin ilmastoneuvotteluihin osana Euroopan unionia. Suomen kannat valmistellaan EU-valmistelussa käytettyjen menettelytapojen mukaisesti (luku 7.1). Suomen eräänä peruslinjauksena on ollut ilmastopimuksen ja Kioton pöytäkirjan toimeenpanon ja nieluja koskevat laskentatavan tasapaino kestävänsä metsätalouden edistämisen kanssa niin Suomessa kuin maailmanlaajuisesti.

Maa- ja metsätalousministeriön vuonna 1998 asettaman laaja-alaisen työryhmän tavoitteena on ollut tarkastella ilmastopimuksen ja Kioton pöytäkirjan vaikutuksia metsä- ja maatalouteen. Työryhmän esittämät johtopäätökset ja ehdotukset (*MMM:n työryhmämuistio 2000:5*) ovat tukeneet ilmastopimuksen toimeenpanossa ja jatkoneuvotteluissa metsiä koskevien kantojen valmistelua sekä kansallisesti että kansainvälisesti.

Suomen tavoitteena on ollut saada sovittua metsien hiilinieluja koskevista keskeisistä määritelmistä ja laskentatavoista. Suomen näkökantoja nielukysymyksistä on käsitelty niin kutsutussa *Kioto-ministeriryhmässä*, jonka kokouksessa keväällä 2000 hyväksyttiin seuraavat linjaukset nieluja koskevissa neuvottelukysymyksissä:

Ilmastopolitiikan tulee metsien nielujen osalta olla tarkastelultaan kokonaisvaltaista siten, että se:

- käsittelee tasapainoisesti ja tasapuolisesti metsien olemassa olevia ja uusia nieluja ja hiilivarastoja
- parantaa edelleen edellytyksiä biomassan käytön lisäämiseksi energiatuotannossa ja uusiutumatomien luonnonvarojen käytön korvaamiseksi
- ottaa huomioon kestävänsä kehityksen ja kestävänsä metsätalouden harjoittamisen edellytykset eli ekologiset, sosiaaliset ja taloudelliset vaikutukset.

Kioton pöytäkirjan nielulaskentaa tulee ministeriryhmän mukaan kehittää siten, että hyvitetäväksi laskettavien nielujen määrä heijastaa tasapuolisesti metsien hiilivarastossa tapahtuvia muutoksia. Lisäksi:

- Kioton pöytäkirjan nielulaskennan perusteena tulee olla hiilivaraston muutoksen seuranta tarkastelujakson alun ja lopun välillä
- nielun kehitystä ei tule verrata suoraan vuoden 1990 nettonielun lukuarvoon
- Kioton pöytäkirjan artiklan 3.3 toimenpiteiden (afforestation, reforestation, deforestation) määritelmistä ja laskentatavoista tulee päättää yhdessä artiklan 3.4 mukaisista lisätoimista päättäessä
- Kioton pöytäkirjan artiklan 3.4 mukaisten lisätoimenpiteiden nielulaskentaa tulee kehittää kansainvälisesti laaja-alaisen tarkastelun suuntaan muun muassa yksittäisten kapea-alaisen toimenpiteiden aiheuttamien laskenta ja todennettavuusvaikeuksien vuoksi
- nielujen laskentatavalla on suuri merkitys Suomelle, joten niistä tulisi sopia pääpiirteissään ennen Kioton pöytäkirjan ratifiointia.

Nielujen sisällyttämisestä *puhtaan kehityksen mekanismiin* (CDM) ei tule sopia ennen kuin muusta nielulaskennasta on tehty päätökset. Suomi tukee EU:n sisäisessä valmistelussa Kioton mekanismien, nielujen ja kestävänsä metsätalouden välisten näkökohtien analyttistä tarkastelutapaa.

Mikäli metsätuotteet tulevat kansainvälisen tarkastelun kohteeksi yleisten nieluja koskevien neuvotteluiden yhteydessä, kansainvälisesti sovittavan laskentatavan tulee kannustaa metsätuotteiden käyttöön. Lisäksi laskentatavan tulee koskea tasapuolisesti kaikentyyppisistä metsistä peräisin olevia tuotteiden hiilivarastoja. Suomi pitää tärkeänä, että metsätuotteiden sisällyttämistä ilmastopimuksen kasvihuonekaasuinventaarioihin ja Kioton pöytäkirjan hiilivarastotarkasteluun selvitetään edelleen.

5.2.4 Kansallinen toimeenpano

Suomi ratifioi YK:n ilmastopimuksen vuonna 1994, ja allekirjoitti Kioton pöytäkirjan vuonna 1998. EU:n yhteisen vähennysveloitteen mukaisesti Suomi täyttää Kioton pöytäkirjaa koskevat velvoitteensa yhdessä muiden EU-maiden kanssa.

YK:n ilmastopimuksen ratifioinnin jälkeen Suomessa on toteutettu kansallisesti monia päästöjen vähennykseen tähtäviä toimia. Maamme kasvihuonekaasupäästöt vuonna 1990 olivat 76,5 miljoonaa hiilidioksiditonnia vastaava määrä. Vuosittaiset raportoidut päästöt ovat vaihdelleet 70,8 ja 80,5 miljoonan hiilidioksiditonnin välillä. Maankäyttöluokan muutosten

ja metsätalouden toimenpiteiden johdosta metsien nettonielu, jota ei lasketa edellä olevaan kasvihuonekaasumäärään, oli vuonna 1990 23,8 miljoonaa hiilidioksiditonnia⁴ ja vuonna 1999 10,8 miljoonaa hiilidioksiditonnia⁵. Hakkuiden vaihtelun seurauksena laskennallinen vuosittainen nettonielu on vaihdellut 9,7 ja 38,2 miljoonan hiilidioksiditonnin välillä.

Lipposen II hallituksen ohjelmassa todetaan, että hallitus laatii ja toimeenpanee kansallisen suunnitelman, miten Suomi täyttää Kioton ilmastokokouksessa sovitut kasvihuonekaasujen vähentämisvelvoitteet. Sektorikohtaisesti valmistellun strategian kokoamisesta ja yhteensovittamisesta vastaa kauppa- ja teollisuusministeriö.

Maa- ja metsätalouden toimialakohtaiset selvitykset laadittiin vuoden 2000 aikana. Metsätalouden kehitysarvio perustuu maa- ja metsätalousministeriössä kansallista ilmasto-ohjelmaa varten tehtyyn sektoriselvitykseen, Metsäntutkimuslaitoksessa valmistettuun taustaselvitykseen sekä maaliskuussa 2000 valmistuneeseen Ilmastositomuksen ja Kioton pöytäkirjan metsien hiilivarastoja ja nieluja käsittelevän työryhmän muistioon (*MMM:n työryhmämuistio 2000:5*). Metsätaloutta koskevan osuuden perustana on Kansallinen metsäohjelma 2010. Lisäksi maa- ja metsätalousministeriö asetti syyskuussa 2000 maankäyttöä, maankäytön muutosta ja metsätaloutta käsittelevän työryhmän.

Valtioneuvosto antoi maaliskuussa 2001 eduskunnalle selonteon kansallisesta ilmastostrategiasta. Strategia sisältää ne linjaukset, tavoitteet ja toimenpiteet, jotka hallituksen mielestä ovat tarpeen Kioton pöytäkirjan ja Euroopan yhteisön sisäisen taakanjaon mukaisen Suomen kansallisen tavoitteen toteuttamiseksi.

Ilmastostrategian keskeisiä linjauksia ovat energiasäästöohjelman laajentaminen, uusiutuvien energialähteiden edistämishjelman toteuttaminen ja kivihiilen käytön kasvun voimakas rajoittaminen lisäämällä maakaasun käyttöä tai rakentamalla lisäydinvoimaa taikka yhdistämällä näitä toimia. Päästövähennystoimenpiteet tulisi ulottaa myös liikenteeseen, rakennussektorille ja yhdyskuntasuunnitteluun, maa- ja metsätalouteen sekä jätehuoltoon. Maankäytön, maankäytön muutosta ja metsätaloutta koskevat erikseen määritellyt toimenpiteet tulevat vaikuttamaan sopimuspuolten mahdollisuuksiin saavuttaa päästövähennysvelvoitteensa. Ilmastostrategiassa esitetään myös erillisen turvetutkimusohjelman käynnistämistä. Eduskunta vastasi selontekoon kirjelmällä kesäkuussa 2001.

Ilmastopoliittiset toimet liittyvät metsätalouteen kokonaisuutena, sillä maamme metsätaloutta edistetään kestäväns metsätalouden kaikkien tavoitteiden mukaisesti kansallisen metsäohjelman pohjalta. Kioton pöytäkirjassa mainittua pellonmetsitystä toteutetaan siihen sopivilla alueilla. Kioton pöytäkirjassa mainitun metsien hoidon ja käytön toimenpiteen toteuttamis-mahdollisuutta selvitetään. Puuenergian käyttöä ja puurakentamista sekä puutuotteiden käyttöönottoa edistetään Kansallisen metsäohjelma 2010:n mukaisesti. Metsätaloutta koskevat ilmastostrategian toimenpiteet perustetaan kansalliseen metsäohjelmaan.

5.3 Biologista monimuotoisuutta koskeva sopimus

5.3.1 *Metsät biodiversiteettisopimuksessa*

Biologista monimuotoisuutta koskevasta sopimuksesta (Convention on Biological Diversity, CBD) eli biodiversiteettisopimusta ryhdyttiin neuvottelemaan vuonna 1988 *YK:n ympäristöohjelman (United Nations Environment Programme, UNEP)* alaisuudessa. Sopimus allekirjoitettiin YK:n ympäristö- ja kehityskonferenssissa Rio de Janeirossa 1992, ja se astui voimaan joulukuussa 1993. Sopimuksen on tähän mennessä ratifioinut 180 valtiota sekä Euroopan unioni. Suomi ratifioi sopimuksen kesällä 1994, ja se tuli voimaan lokakuussa 1994.

Sopimuksen hyväksyneiden valtioiden tulee noudattaa biologisen monimuotoisuuden suojelussa ja kestävässä käytössä sekä geenivarojen käytöstä saatavien hyötyjen oikeudenmukaisessa jakamisessa biodiversiteettisopimuksessa määriteltyjä periaatteita. Sopimus painottaa luonnon monimuotoisuuden kestävyyttä osana luonnonsuojelua. Geenivarojen ja metsistä saatavien tuotteiden taloudellisen arvostuksen nousun uskotaan edistävän alkuperäisluonnon säilyttämistä maankäytön muutoksissa, erityisesti kehityksmaissa. Sopimuksessa korostetaan sellaisten taloudellisten ja sosiaalisten kannustimien kehittämistä, joiden avulla voitaisiin edistää monimuotoisuuden suojelua myös suojelualueiden ulkopuolella.

Biodiversiteettisopimuksen ratifioineiden osapuolten tulee laatia kansallinen, biologisen monimuotoisuuden suojelua ja kestävää käyttöä koskeva strategia tai toimintaohjelma. Osapuolten tulee kehittää suojelualueverkostoa sekä edistää sopimuksen tavoitteiden toteuttamista osana yhteiskunnan kaikkea toimintaa. Sopimuksen mukaan teollisuusmaiden tulee lisätä kehityksmaille suuntaamansa tukea, jolloin kehityksmaille on mahdollisuus saada rahoitusta

⁴Puuston kasvu 95,9 milj. CO₂ tonnia vähennettynä puuston poistumalla 72,1 miljoonalla CO₂ tonnilla.

⁵Puuston kasvu 101,3 milj. CO₂ ja poistuma 90,5 milj. CO₂ tonnia.

sopimuksen velvoitteiden toimeenpanoa edistäville hankkeille. Maailmanpankin alainen *Maailman ympäristörahoisto* (*Global Environment Facility, GEF*) toimii sopimuksen väliaikaisena rahoitusmekanismina.

Biodiversiteettisopimuksen sihteeristö sijaitsee Montrealissa. Vuoden 2001 loppuun mennessä sopimuksen osapuolikokouksia oli pidetty viisi. Sopimuksen neuvoa-antavaksi toimielimeksi on perustettu *tieteellistekninen työryhmä* (*Subsidiary Body on Scientific, Technical and Technological Advice, SBSTTA*), joka oli kokoontunut seitsemän kertaa vuoden 2001 loppuun mennessä.

Metsät eivät muodosta yhtenäistä kokonaisuutta biodiversiteettisopimuksessa. Metsät kuitenkin liittyvät sopimuksen useisiin yksittäisiin kohtiin, kuten kriteereihin ja indikaattoreihin, kansalliseen raportointiin, maatalouteen, tiedonvälitysjärjestelmään (*Clearing House Mechanism*), geenivaroihin sekä niistä saataviin hyötyjen jakoon ja tulokaslajeihin.

Metsien monimuotoisuuteen liittyvistä kysymyksistä keskusteltiin jo sopimuksen toisessa osapuolikokouksessa vuonna 1995. Kokouksessa laadittiin muun muassa kannanotto YK:n hallitustenväliselle metsäpaneelille metsien monimuotoisuuden suojelun ja kestäväen käytön huomioon ottamisesta kansainvälisessä metsäkeskustelussa. Sopimuksen tieteellisteknisen työryhmän suosituksen mukaisesti kolmannessa osapuolikokouksessa marraskuussa 1996 päätettiin metsien *Biologista monimuotoisuutta koskevan työohjelman* (*Work Programme for Forest Biological Diversity*) valmistelun aloittamisesta. Työohjelma hyväksyttiin sopimuksen neljännessä osapuolikokouksessa toukokuussa 1998.

Biodiversiteettisopimuksen viidennessä osapuolikokouksessa Nairobissa toukokuussa 2000 päätettiin perustaa tilapäinen ”*tekninen metsien monimuotoisuuden asiantuntijaryhmä*” (*ad hoc Technical Expert Group on Forest Biological Diversity, AHTEG*). Ryhmään on kutsuttu 15 edustajaa eri organisaatioista, ja se on kokoontunut kaksi kertaa - marraskuussa 2000 sekä huhtikuussa 2001.

Teknisen asiantuntijaryhmän tehtävänä on perehtyä erityisesti vuosiksi 1998–2007 laaditun, metsien monimuotoisuutta koskevan työohjelman toteuttamiseen ja seurantaan. Ohjelman ensimmäisessä vaiheessa selvitetään, kuinka monimuotoisuuden suojelua voidaan lisätä metsätaloudessa ja kuinka metsien käsittelymenetelmät vaikuttavat metsien monimuotoisuuteen. Työohjelmassa tarkastellaan myös olemassa olevien kestäväen metsätalouden kriteerien

ja indikaattorien kehittämistä vastaamaan paremmin monimuotoisuuden osa-alueita. Työn ensimmäisen vaiheen tulee olla valmis vuonna 2002 pidettävään kuudenteen osapuolikokoukseen mennessä.

Metsien luonnon monimuotoisuudesta keskustellaan huhtikuussa 2002 Haagissa pidettävässä kuudennessa osapuolikokouksessa. Kokouksessa käsitellään muun muassa metsien monimuotoisuutta koskevaa työohjelmaa, metsien suojelukysymyksiä sekä eri metsävyöhykkeiden monimuotoisuuden tilaa. Marraskuussa 2001 Montrealissa tieteellisteknisen työryhmän seitsemännessä kokouksessa valmisteltiin osapuolikokousta varten raportteja muun muassa biologisen monimuotoisuuden kehityssuunnista sekä uusi metsätyöohjelma.

Suomi on omissa kannoissaan ja EU:n yhteisten kantojen valmistelussa korostanut muun muassa olemassa olevien kriteeri ja indikaattori –prosessien tulosten hyödyntämistä, kansallisia metsäohjelmia sekä biodiversiteettisopimuksen metsäasioiden koordinoitua YK:n metsäfoorumin ja sen yhteyteen perustettavan yhteistyökumppanuuden kanssa (luku 3.4). Biodiversiteettisopimuksen sihteeristö on uuden yhteistyökumppanuuden jäsen ja huomattava osa hallitustenvälisen metsäpaneelin ja -foorumin laatimista toimenpide-ehdotuksista toteutetaan biodiversiteettisopimuksen kautta.

Suomi on painottanut kannoissaan ympäristöystävällisen teknologiansiirtoa, metsien kestävää käyttöä ja hoitoa, ekosysteemilähestymistapaa (*ecosystem approach*), suojelualueverkostojen edustavuutta sekä yhteistyötä muiden sopimusten – lähinnä ilmasto- ja aavikoitumissopimusten kanssa. Suomen kannat on saatu hyvin mukaan EU:n kannanottoihin ja edelleen muun muassa sopimuksen viidennessä osapuolikokouksen päätöksiin.

5.3.2 Euroopan unionin biodiversiteettistrategia

Euroopan komissio antoi helmikuussa 1998 ministerineuvostolle ja Euroopan parlamentille *Tiedonannon biologista monimuotoisuutta koskevasta Euroopan yhteisön strategiasta* (*Communication of the European Commission on a European Community Biodiversity Strategy*). Strategia kattaa biodiversiteettisopimuksen aihealueet ja määrittelee yhteisön toimet sopimuksen kuudennen artiklan velvoitteiden täyttämiseksi.

Strategian painopistealueita ovat luonnonvarojen suojelu, maatalous, kalatalous, metsät, aluepolitiikka, suojelu, energia ja liikenne, matkailu sekä kehitysyhteistyötä ja taloudellista yhteistyötä koskevien

toimintasuunnitelmien laatiminen. Toimintasuunnitelmien laadinnassa maiden tulee noudattaa EU:n ympäristöministerineuvoston painotuksia ja kriteereitä. Komission lähtökohtana on myös, että muilla politiikan aloilla otetaan strategiassa esitetyt tavoitteet suoraan huomioon politiikan kehittämisessä ja toteuttamisessa.

Ympäristöministerineuvosto hyväksyi päätelmät komission tiedonannosta yksimielisesti kesäkuussa 1998, ja velvoitti komission laatimaan toimintasuunnitelmat strategian toteuttamiseksi. Toimintasuunnitelmat hyväksyttiin maaliskuussa 2000.

Komissio raportoi EU:n toimenpiteistä ministerineuvoston *ad hoc* biodiversiteettiryhmän kokouksissa. Komissio laati elokuussa 1999 ministerineuvoston päätelmien mukaisesti väliraportin biodiversiteettistrategian toteutumisesta ja jatkovalmistelujen aikataulun. Raportissa esitetään strategian tavoitteita ja tarkastellaan lyhyesti toimintasuunnitelmien laatimisen aikatauluja ja prioriteetteja.

Suomi on pyrkinyt vaikuttamaan siihen, että EU toimii aktiivisesti maailmanlaajuisten ympäristöongelmien - kuten luonnon monimuotoisuuden vähenemisen - ratkaisemiseksi. Maamme on pitänyt myös tärkeänä, että Euroopan neuvoston puitteissa kehitetään monimuotoisuuden säilyttämiseen suunnattua toimintaa, johon pyritään saamaan mukaan myös Venäjä sekä Keski- ja Itä-Euroopan maat.

Suomi on osallistunut EU:ssa biodiversiteettisopimuksen toimeenpanon seurantaan ja EY:n biodiversiteettistrategian valmisteluun, toteutukseen ja sen edelleen kehittämiseen. Maamme tavoitteita EU:n biodiversiteettiohjelman kehittämisessä ovat olleet muun muassa monimuotoisuuden säilyttämistä tukevien taloudellisten ohjauskeinojen käyttö, EU:n tukiohjelmien (PHARE, TACIS, EU:n rakennerahastot) käytön tehostaminen Itämeren ja Suomen muiden lähialueiden saastumisen vähentämiseen, luonnon monimuotoisuuden turvaamiseen, lähialueidemme ydinvoimaloiden turvallisuuden parantamiseen, ydinjätteiden turvalliseen käsittelyyn ja sijoittamiseen. Tavoitteena on myös, että tulevaa EU-direktiiviä ”*Suunnitelmien ja ohjelmien ympäristövaikutusten arvioinnin*” (YVA) kehitetään siten, että se ottaa huomioon luonnon monimuotoisuuden säilyttämisen ja kestäväen käytön tarpeet. Ympäristövaikutusten arviointi on ulotettu koskemaan hankkeiden lisäksi erilaisia taloudellisia ja poliittisia suunnitelmia ja ohjelmia. Myös unionin rahastojen käytössä ja investointipäätöksissä edellytetään ympäristövaikutusten arviointia.

5.3.3 Kansallinen toimeenpano

Suomessa sopimuksen hallinnointivastuu on ympäristöministeriöllä. Biodiversiteettisopimuksen metsäsioiden valmistelu hoidetaan maa- ja metsätalousministeriön metsäosastolla.

Biodiversiteettisopimuksen tavoitteet on jo pitkälti huomioitu Suomen metsäpolitiikassa. Kansallisen toimeenpanon edistämiseksi laadittiin maassamme *Suomen biologista monimuotoisuutta koskeva kansallinen toimintaohjelma 1997–2005*. Toimintaohjelman valmistelusta vastasi ympäristöministeriön asettama *biodiversiteetti-toimikunta*. Ohjelma valmistui kesäkuussa 1997, ja se on toimitettu biodiversiteettisopimuksen sihteeristölle Suomen kansallisena raporttina sopimuksen toimeenpanosta.

Toimintaohjelman toteutukseen osallistuvien tahojen välisenä yhteistyöelimenä toimii kansallisen toimintaohjelman seurantatyöryhmä. Se koordinoi ja seuraa ohjelman toteutusta, biologisen monimuotoisuuden valtakunnallisen tilan seurantaan sekä huolehtii yhtenvetoraporttien kokoamisesta vuosina 2001, 2003 ja 2005. Seurantaryhmä vastaa myös *biodiversiteettisopimuksen kansallisen tiedonvälitysjärjestelmän (LUMONET)* kehittämisen ohjauksesta. Seurantaryhmä seuraa alan kansallista ja kansainvälisestä kehitystä, muun muassa Euroopan komission biologista monimuotoisuutta koskevan strategian toteutuksen osalta.

Maa- ja metsätalousministeriön alaisuudessa on lisäksi toiminut kesäkuusta 2000 alkaen ministeriön sisäinen *biologista monimuotoisuutta käsittelevä koordinaatioryhmä*, jonka tarkoituksena on muun muassa valmistella ja sovittaa yhteen maa- ja metsätalousministeriön kantoja biologista monimuotoisuutta koskevissa kansallisissa ja kansainvälisissä hankkeissa, suunnitelmissa sekä biodiversiteettisopimuksen asiantuntija- ja osapuolikokouksissa.

Kansallinen metsäohjelma 2010:n ympäristövaikutukset - luonnon monimuotoisuuteen liittyvät kysymykset mukaan lukien - arvioitiin vuoden 1999 lopussa. Myös metsätalouden alueellisista tavoiteohjelmista (alueellisista metsäohjelmista) on tehty metsälain edellyttämät ympäristövaikutusten arvioinnit. Metsäsektorin ympäristövaikutuksista raportoidaan osana metsäorganisaatioiden ympäristö- ja laatujärjestelmiä sekä erilaisten seuranta- ja suunnittelujärjestelmien avulla. Metsätalouden kehittämisskeskus Tapion toteuttamalla valtakunnallisella talousmetsien luonnonhoidon arvioinnilla seurataan luonnonhoidon tavoitteiden toteutumista metsien

käsittelyssä yksityismailla, metsäyhtiöiden mailla ja valtion mailla.

Metsien biologinen monimuotoisuus liittyy moniin Suomessa käynnissä oleviin hankkeisiin ja ohjelmiin. *Etelä-Suomen ja Pohjanmaan metsien suojelun tarve -työryhmän mietintö*, joka luovutettiin ympäristöministeriölle syyskuussa 2000, sisältää eräänä pääteemanaan arvioinnin talousmetsien monimuotoisuuden suojelusta. Valtioneuvosto asetti vuoden 2000 joulukuussa toimikunnan laatimaan vuoden 2002 kesäkuun loppuun mennessä ehdotuksen Etelä-Suomen, Oulun läänin länsiosan ja Lapin läänin lounaisosan metsien suojelun tavoite-, rahoitus- ja toimintaohjelmaksi.

Biodiversiteettisopimus ja sen toimeenpano on luonut uusia tietotarpeita hallinnossa ja elinkeinoelämässä. Valtioneuvoston periaatepäätöksen mukaisesti Suomen Akatemia on valmistellut yhteistyössä useiden tutkimuslaitosten, hallinnon ja yksityisten tahojen kanssa *biodiversiteettitutkimusohjelman* (*Finnish Biodiversity Research Programme, FIBRE*) vuosiksi 1997–2005. Turun yliopiston biologian laitoksen koordinoiman tutkimusohjelman tavoitteena on tuottaa kansainvälisesti korkeatasoista tutkimustietoa monimuotoisuuden eri alueilta. Eräänä keskeisenä päämääränä on tiedon sovellettavuus.

Ohjelmaa rahoittavat useat eri tahot, ja arvioitu kokonaisrahoitus kuudelle vuodelle on noin 110 miljoonaa markkaa (18,5 milj. €). Ensimmäisen kolmen vuoden rahoituksesta noin kolmasosa kohdistuu metsiä ja metsäsektoria koskeviin tutkimushankkeisiin. Maa- ja metsätalousministeriö on tukenut FIBRE:n osahanketta *Biodiversiteettitutkimuksen tulosten hyödyntäminen* (*BITUMI-hanke*). Hankkeen tavoitteena on koostaa FIBRE:ssä tuotettuja tutkimustuloksia, edistää tiedon sovellettavuutta ja hyödyntämistä sekä lisätä tiedonkulkua ja keskustelua.

Suomi tukee Maailman ympäristörahaston (GEF) toimintaa ja on hyväksynyt sen biodiversiteettisopimuksen pysyväksi rahoitusmekanismiksi. Suomi pyrkii edelleen vahvistamaan ympäristörahaston asemaa myös muussa kansainvälisessä biodiversiteettisopimukseen liittyvässä yhteistyössä, esimerkiksi kehitysyhteistyöhankkeiden rahoituslähteenä.

Suomi edistää metsätyöohjelman toteuttamista myös rahoittamalla suomalaisen metsäasiantuntijan työskentelyä biodiversiteettisopimuksen sihteeristössä vuosina 2001–2002.

Suomen tavoitteena on, että biodiversiteettisopimuksen puitteissa tapahtuva työ lisääisi ja syventäisi maiden tietämystä metsien monimuotoisuuden suo-

jelun ja kestävän käytön ekologisista perusteista sekä osaltaan loisi pohjaa kestävän metsänhoidon menetelmien soveltamiselle kansainvälisesti ja erityisesti kehitysmaissa. Sopimuksen puitteissa tehtävä metsien monimuotoisuutta koskeva työ on osa uutta kansainvälistä metsäjärjestelyä, joka rakentuu YK:n metsäfoorumista (UNFF) ja metsiin liittyvästä yhteistyökumppanuudesta (CPF) (luku 3.4).

5.4 Aavikoitumissopimus

5.4.1 Metsät aavikoitumissopimuksessa

YK:n aavikoitumisen ja kuivuuden vastaista kamppailua koskeva sopimus (*The United Nations Convention to Combat Desertification, UNCCD*) allekirjoitettiin vuonna 1994. Sopimusneuvottelut aloitettiin jo kaksi vuotta aikaisemmin Rio de Janeiron ympäristö- ja kehityskonferenssissa.

Aavikoitumissopimuksen tavoitteina on estää aavikoitumista ja lievittää kuivuuden vaikutuksia - erityisesti Afrikassa. Sopimuksen muita toimeenpano-alueita ovat Aasian, Latinalaisen Amerikan ja Karibian, Välimeren alueen sekä Keski- ja Itä-Euroopan kuivat alueet. Sopimuksen on allekirjoittanut 172 maata.

Aavikoitumissopimuksessa aavikoituminen määritellään maan tuottokyvyn alenemiseksi kuivilla ja puolikuivilla ilmastovyöhykkeillä. Maan tuottokyvyn alenemisen syiksi luetaan suorien ihmisen toiminnan aiheuttamien vaikutusten lisäksi epäsuorat vaikutukset, kuten ilmastomuutos. Määritelmän mukaan maan tiivistyminen ja ylilaidunnus puustoisella savannilla on aavikoitumista, samoin kuin kasteluviljelyn aiheuttama peltojen suolaantuminen.

Tärkeintä aavikoitumissopimuksessa on maan tuottokyvyn heikentymisen ehkäiseminen ja sitä kautta ruoantuotannon ongelmien vähentäminen. Aavikoitumissopimusta voitaisiin kutsua “kuivien alueiden kehityssopimukseksi”; se kohdistuu alueille, missä noin kuudesosa maapallon ihmisistä asuu - suurin osa heistä äärimmäisessä köyhyydessä.

Aavikoitumissopimuksen ensimmäinen osapuolikokous pidettiin vuonna 1997 Roomassa. Tässä kokouksessa luotiin sopimuksen toimintakehys, toimielimet ja sovittiin toimintatavoista. Kokouksessa esiintyi suuria ristiriitoja teollisuus- ja kehitysmaiden välillä.

Sopimuksen sihteeristö toimii Bonnissa. Sopimuksen alaisuuteen perustetun *tiede- ja teknologia-komitean* tehtävänä on analysoida tieteesen ja teknologiansiirtoon liittyviä aiheita sekä antaa

ohjeita osapuolikokouksille. Sopimuksen rahoitusjärjestelmäksi perustetulla niin kutsutulla globaalilla mekanismilla ei ole rahoittajan roolia, vaan sen tehtävänä on auttaa rahoituksen järjestämisessä sopimusta toteuttaville maille eri lähteistä.

Sopimuksen toisessa osapuolikokouksessa vuonna 1998 Dakarissa, Senegalissa keskeisinä keskusteluaiheina olivat toimielinten strategiat, toimintaohjelmat ja resurssit.

Kolmannessa osapuolikokouksessa Brasilian Recifessä syksyllä 1999 allekirjoittajamaille esiteltiin ensimmäiset raportit sopimuksen toteuttamisesta Afrikassa, joka on sopimuksen painopistealue. Kokousta varjostivat useat hallinnollisiin kysymyksiin liittyvät ristiriidat, joten käytännön suositukset jäivät vähäisiksi. Ristiriitoja osapuolten välillä aiheutti muun muassa se, miten tulevaisuudessa kansallisia raportteja tulisi analysoida ja sopimuksen toimielinten rahoituskysymykset. Ristiriidoista huolimatta tässä Suomen EU:n puheenjohtajakaudella pidetyssä kokouksessa saavutettiin kaikilla alueilla Suomen ja EU:n muiden jäsenmaiden kantojen mukaiset päätökset.

Neljäs osapuolikokous pidettiin joulukuussa 2000 Bonnissa. Kokouksessa hyväksyttiin uusi alueellista toteutusta koskeva liite (*regional implementation annex*) Keski- ja Itä-Euroopan maille sekä perustettiin työryhmä kansallisten raporttien tarkasteluun. Ryhmän työskentelylle annettiin myös lisää aikaa, jotta raporteista saatava hyöty olisi mahdollisimman suuri raporttoijamaille ja muille osapuolille.

Yhdysvallat liittyi sopimukseen vuonna 2000, ja Venäjän odotetaan liittyvän lähiaikoina sopimusosapuoleksi. Sopimukseen kuuluvat valtiot jaetaan maihin, jotka kärsivät aavikoitumisesta ja kuivuudesta sekä toteutuksen rahoituksesta vastaaviin maihin. Osa maista on samalla sekä sopimuksen rahoittajia että aavikoitumisesta kärsiviä maita, kuten Australia, Yhdysvallat ja Välimeren maat Euroopassa.

Aavikoitumissopimuksen toteuttamisen tärkein instrumentti on *kansallinen toimintasuunnitelma* (*National action programme, NAP*). Sen tehtävänä on koordinoida maaperän tuottokykyyn vaikuttavien taloudellisten sektoreiden yhteistoimintaa. Tällaisia sektoreita ovat useimmiten maa- ja karjatalous sekä metsätalous. Aavikoitumisen torjunnan kansallinen toimintasuunnitelma ei ole sektoriohjelma vaan koskee useita sektoreita ja toimintoja.

Metsien merkitys aavikoitumisen torjunnassa ja valvonnassa on keskeinen. Metsittämällä voidaan jossain määrin hidastaa hiekka-aavikoiden laajene-

mista sekä säilyttää maaperän biologista tuottokykyä. Metsäalaa säilyttävä ja lisäävä kestävä metsätalous tarjoaa maaperän tuottokyvyn säilyttämisen lisäksi monia muita palveluja paikallisille ihmisille, ja on tehokas tapa torjua aavikoitumista ja kuivuutta.

Pelkästään taloudellisen hyödyn valossa aavikoitumisesta ja kuivuudesta kärsivät alueet jäävät helposti huomiotta, sillä niiden merkitys tuottavan metsätalouden kannalta on vähäinen. Viime vuosikymmenen aikana rakennettu yhteisymmärrys metsätalouden merkityksestä sosiaalisessa kehityksessä ilmenee kuitenkin enenevässä määrin useiden maiden metsäpolitiikassa. Valtion tavoitteena on yhä useammin kehittää metsäsektoria siellä, missä sillä on suurimmat mahdollisuudet toimia köyhyyden vaikutusten lievittämisessä.

Monilla syrjäisillä alueilla aavikoituminen on edennyt ja paikallisten asukkaiden määrä on vähentynyt elinolosuhteiden heikentymisen vuoksi. Äänestäjämäärän vähäisyys antaa laajojenkin alueiden kehittämiseksi kansallisesti heikon poliittisen painoarvon. Kansainvälinen yhteisö voi aavikoitumissopimuksen puitteissa kiinnittää huomion myös väestöltään pienien alueiden kehittämiseen ja auttaa tässä kansallisia toimijoita.

5.4.2 Suomen kehitysyhteistyö ja aavikoitumisen torjunta

Suomi allekirjoitti aavikoitumissopimuksen vuonna 1994 ja ratifioi sen seuraavana vuonna. Suomi pyrkii omalla toiminnallaan - lähinnä kehitysyhteistyön kautta - auttamaan aavikoitumisen ja kuivuuden haitallisten vaikutusten torjumista. Aavikoitumissopimukset ovat nousseet esille Euroopan unionin metsäkeskustelussa, ja ovat erityisen tärkeitä EU:n eteläisille jäsenvaltioille.

Vuonna 2000 aloitettiin Välimeren alueen arabimaissa aavikoitumissopimuksen toteuttamiseen tähtäävien kansallisten toimintaohjelmien sekä alueellisen toimintaohjelman tukeminen Suomen kehitysyhteistyövaroin. Suomi tukee Namibiassa hanketta, jossa tutkitaan vierasperäisten piikkipensaiden leviämisen aiheuttamaa maaperän köyhtymistä.

5.5 Muut sopimukset

5.5.1 Kansainvälinen trooppisen puun sopimus

Kansainvälisen trooppisen puun sopimuksen (International Tropical Timber Agreement ITTA) neuvottelut

käytiin YK:n kauppaja- ja kehityskonferenssin (*United Nations Conference on Trade and Development, UNCTAD*) yhteydessä. Sopimuksen tavoitteena on tukea puun tuottajien ja kuluttajien välistä yhteistyötä niin, että se edistää ja monipuolistaa kansainvälistä trooppisen puun kauppaa ja parantaa trooppista puuta tuottavien metsien hoitoa ja käyttöä. Pyrkimys taloudellisten ja ympäristönäkökohtien tasapainottamiseen on ollut mukana alusta asti, mikä erottaa ITTA:n aikaisemmista perushyödykesopimuksista.

Ensimmäinen ITTA tuli voimaan väliaikaisena maaliskuussa 1985. Vuonna 1986 aloitti toimintansa sopimusta toimeenpaneva organisaatio, *Kansainvälinen trooppisen puun järjestö (International Tropical Timber Organisation, ITTO)*. Olemassa olevan sopimuksen pidentäminen ei ollut mahdollista kevään 1994 jälkeen, joten uudet sopimusneuvottelut aloitettiin vuonna 1992 ja saatiin päätökseen tammikuussa 1994.

Sopimus astui voimaan vuoden 1997 alusta. Vaikka sopimuksen valtuudet edelleen rajoittuvat trooppiseen puuhun, uudessa sopimuksessa useat sanamuodot poikkeavat edellisestä sopimuksesta. Vuonna 1997 solmittua sopimusta päätettiin pidentää yksimielisesti muutoksitta vuoden 2001 alusta.

5.5.2 ILO:n alkuperäis- ja heimokansoja koskeva yleissopimus

YK:n kansainvälisen työjärjestön ILO:n sopimus 169 eli *Alkuperäis- ja heimokansoja koskeva yleissopimus* vuodelta 1989 pyrkii poistamaan valtioiden alkuperäis- ja heimokansoihin kohdistuvat sulauttamispyrkimykset sekä edistämään näiden kansojen kulttuurien ja kielten säilymistä. Sopimus on tarkoitettu täydentämään muita ihmisoikeussopimuksia. Sopimus edellyttää valtioiden ryhtyvän toimiin muun muassa kansojen kulttuurien, kielten sekä elinympäristön suojelemiseksi. Myös Rion julistuksen kohdassa 27 korostetaan alkuperäiskansojen roolia kansainvälisessä ympäristöyhteistyössä ja valtioiden velvollisuutta kunnioittaa alkuperäiskansojen oikeuksia.

ILO:n sopimus on laadittu ensisijaisesti paimentolaisheimojen ja keräilytaloudessa elävien kansojen elinolosuhteiden turvaamiseksi. Sopimuksessa valtioille on asetettu pitkälle meneviä velvoitteita. Sopimuksen mukaan sopimuksessa tarkoitetuille kansoille on muun muassa tunnustettava omistus- ja hallintaoikeus niihin maihin, joilla ne perinteisesti asuvat. Toisaalta

sopimuksen täytäntöön panemiseksi tehtävien toimien laatu ja laajuus on ratkaistava joustavasti kunkin maan erityisolosuhteet huomioon ottaen.

Edellytyksiä ja toimia, jotka mahdollistaisivat ILO:n alkuperäis- ja heimokansoja koskevan yleissopimuksen ratifioinnin Suomessa, on selvittänyt oikeusministeriön vuonna 1999 asettama selvitysmies. Oikeusministeriön asettama *Valtion maiden käyttöoikeutta saamelaisten kotiseutualueella selvittänyt toimikunta* jätti mietintönsä vuoden 2001 lopussa. Toimikunta ehdottaa, että Metsähallituksen nykyisestä Ylä-Lapin luonnonhoitoalueesta muodostettaisiin saamelaisten kotiseutualueen luonnonhoitoalue. Oikeusministeriö on myös pyytänyt erillistä selvitystä saamelaisten maa-oikeusky-symyksestä.

5.5.3 Uhanalaisten kasvien ja eläinten kansainvälistä kauppaa säätelevä yleissopimus

Uhanalaisten kasvien ja eläinten kansainvälistä kauppaa säätelevä yleissopimus (Convention on International Trade in Endangered Species of Wild Fauna and Flora, CITES) pyrkii suojelemaan uhanalaisia eläin- ja kasvilajeja säätelemällä ja rajoittamalla niiden kaupallista sekä muuta tuontia ja vientiä. Sopimus allekirjoitettiin Washingtonissa vuonna 1973. Tällä hetkellä sopimuksen allekirjoittaneita jäsenmaita on yli 150. Suomessa sopimus astui voimaan 1976.

Uhanalaisuuden asteesta riippuen sopimuksessa mainittujen lajien kansainvälinen kauppa on joko kokonaan kiellettyä tai luvanvaraista. Luvanvaraisia lajeja on noin 30 000 ja kokonaan kiellettyjä noin 900 lajia.

Sopimuksen sihteeristö sijaitsee Genevessä. Osapuolikokouksia järjestetään kahden kolmen vuoden välein, ja niissä päätetään muun muassa CITES-sopimuksessa olevien lajilistojen muutoksissa. Viimeisin eli yhdestoista osapuolikokous järjestettiin huhtikuussa 2000 Nairobissa Keniassa.

Euroopan unionin neuvoston asetus luonnonvaraisten kasvien ja eläinten suojelusta niiden kauppaa säätelemällä astui voimaan kesäkuussa 1997. Tämä niin sanottu CITES-asetus koskee jäsenmaiden välistä ja sisäistä kauppaa sekä kauppaa EU:n ulkopuolisten maiden kanssa. Asetukseen on sisällytetty CITES-yleissopimuksen teksti kokonaisuudessaan. Asetus sisältää yleissopimuksen lajien lisäksi muita lajeja, myös joidenkin lajien osalta sääteley on yleissopimusta tiukempaa.

6 KANSAINVÄLISTEN JÄRJESTÖJEN TOIMINTA METSÄSEKTORILLA

6.1 Yleistä kansainvälisistä järjestöistä

Useat kansainväliset ja alueelliset järjestöt käsittelevät metsiin liittyviä asioita tai aiheita sekä osallistuvat kansainvälisiin sopimuksiin ja suosituksiin koskeviin neuvotteluihin ja niiden toteuttamiseen. Järjestöjen keskeinen tehtävä on myös kerätä ja tuottaa erilaisia tilastoja. Järjestöistä harvat toimivat yksinomaan metsäsektorilla. Metsiä sivuavat kysymykset ovat kuitenkin saaneet kasvavaa huomiota monien järjestöjen toiminnassa.

YK:ssa on useita järjestöjä, jotka käsittelevät metsiin liittyviä asioita. YK-järjestelmä koostuu kolmesta osasta. Ensimmäisen osan muodostavat YK:n kuusi pääelinä ja järjestön päämaja New Yorkissa. Toinen ryhmä koostuu YK:n perustamista, osittain itsenäisistä alajärjestöistä ja toimintaohjelmista. Esimerkiksi YK:n kehitysohjelma UNDP ja kehityskonferenssi UNCTAD kuuluvat tähän ryhmään.

YK:n organisaatioon sisältyvät myös sen kanssa sopimussuhteissa olevat erityisjärjestöt. Ne ovat itsenäisiä kansainvälisiä järjestöjä, joilla on omat jäsenvaltionsa, päätösvaltaiset ja toimeenpanevat yleiskokoukset sekä omat talousarvionsa, sihteerinsä ja päämajansa. Erityisjärjestöjä ovat muun muassa elintarvike- ja maatalousjärjestö FAO sekä Kansainvälinen työjärjestö ILO. Erityisjärjestöt raportoivat vuosittain YK:n talous- ja sosiaali-neuvostolle ECOSOC:lle, joka myös toimii erityisjärjestöjen kanavana YK:hon.

YK:hon kuuluvista alajärjestöistä, toimintaohjelmista ja erityisjärjestöistä on seuraavassa kuvattu YK:n elintarvike- ja maatalousjärjestön (FAO) ja Euroopan talouskomission (ECE) puutavarakomitean toimintaa metsäsektorilla sekä Kansainvälisen trooppisen puun järjestön (ITTO) toimintaa.

Kansainvälisiä tutkimusorganisaatioita käsitellään luvussa 6.5. Luvussa 6.6. on lyhyesti kuvattu muiden metsäsektorin kannalta olennaisten YK-järjestöjen ja ohjelmien, kuten YK:n ympäristöohjelman (UNEP), YK:n kehitysohjelman (UNDP), Maailmanpankin (WB), Maailman ympäristörahan (GEF), Kansainvälisen työjärjestön (ILO) ja Maailman kauppajärjestön (WTO) toimintaa. Lisäksi on käsitelty lyhyesti OECD:n toimintaa metsäsektorilla.

Kansainvälisten järjestöjen mahdollisia päällekkäisyyksiä ja voimavaroja oli tarkoitus arvioida

hallitustenvälisissä metsäpaneelissa ja -foorumissa. Tässä kysymyksessä ei vielä ole edetty toivotulla tavalla, mutta aiheesta jatketaan keskustelua YK:n metsäfoorumissa (UNFF) ja sen yhteyteen perustetussa yhteiskumppanuudessa (luku 3.4).

6.2 FAO:n metsätoiminnot

YK:n elintarvike- ja maatalousjärjestö (*United Nations Food and Agriculture Organisation, FAO*) perustettiin vuonna 1945 maatalouden, metsätalouden ja kalastuksen erityisjärjestöksi. FAO:n tehtävänä on maatalouden ja elintarviketuotannon edistäminen, maaseutuväestön köyhyyden vähentäminen sekä ympäristönhoito kestävän kehityksen ehdoin. FAO:n jäsenenä on 180 valtiota sekä Euroopan yhteisö.

Metsäasioissa FAO:n ylin päätöksentekoeelin on FAO:n metsäkomitea (*Committee of Forestry, COFO*). Sen jäseniksi voivat ilmoittautua kaikki FAO:n jäsenmaat. Käytännössä COFO:n toimintaan osallistuu noin sata maata. Resurssi- ja budjettikysymykset sekä muutkin laajakantoiset asiat esitetään COFO:n suosituksina hallintoneuvostolle ja yleiskokoukselle.

FAO:n metsäkomitea kokoontuu joka toinen vuosi viikoksi kerrallaan. Viimeisimmät kokoukset on järjestetty vuosina 1999 ja 2001.

Vuoden 1999 pidetyn COFO:n kokouksen jälkeen FAO:n pääjohtaja kutsui Roomaan metsäasioista vastaavat ministerit. Kokoukseen osallistui 127 valtiota, joista noin kolmanneksella oli ministeritason edustus. Kokouksen yleisotsikkona oli ”*Kestävyys metsätaloudessa, kansalliset ja kansainväliset haasteet*”. Kokouksessa käsiteltiin kansainvälisiä instrumentteja kestävän metsänkäsittelyn edistämiseksi, FAO:n yleisstrategiaa vuosiksi 2000–2015 ja metsäpalojen torjuntaa. Kokous hyväksyi myös julistuksen ”*Rome Declaration on Forestry*”. Puheenjohtajana kokouksessa toimi Suomen silloinen maa- ja metsätalousministeri.

Vuoden 2001 kokouksessa käsiteltiin muun muassa tietojärjestelmiä, kestävän metsätalouden kriteerejä ja indikaattoreita, IPF/IFF-prosessin toimenpidesuosituksia ja ilmaston muutosta. Komitean asialistalla on säännöllisesti ollut metsien tila, kansalliset ja kansainväliset toimet metsäsektorilla sekä FAO:n metsäsektorin työohjelma.

FAO:lla on kuusi alueellista metsäkomissiota, joista Euroopan ja Pohjois-Amerikan alueelliset komissiot toimivat aktiivisimmin. *Euroopan metsäkomission* (*European Forestry Commission, EFC*) jäseniä ovat Euroopan FAO-jäsenmaat Venäjän Federaatiota sekä muutamia Keski- ja Itä-Euroopan maita lukuun ottamatta. Komission tehtävänä on toimia metsäpoliittisena keskustelufoorumina sekä tehdä aloitteita, koordinoita ja edistää metsäpolitiikan kehittämistä Euroopassa. Metsäkomissio kokoontuu joka toinen vuosi. Kokouksia pidetään toisinaan yhdessä ECE:n puutavarakomitean kanssa.

Suomi oli Euroopan metsäkomission puheenjohtaja vuosina 1997–1998. Lokakuun 1998 kokous pidettiin Lahdessa. Komission viimeisin kokous järjestettiin lokakuussa 2000 Roomassa yhteiskokouksena ECE:n puutavarakomitean kanssa. Kokouksen aiheina olivat kansainvälisen metsäpoliittisen keskustelun nykyvaihe ja sen aiheuttamat toimenpidetarpeet Euroopassa sekä metsien tilan ja metsävara-arvion tulokset Euroopassa. Kokouksessa käsiteltiin myös metsäkomission ja puutavarakomitean yhteistä työohjelmaa vuosille 2000–2006.

FAO:n puitteissa järjestetään maailman metsäkongressi noin kuuden vuoden välein. Yhdestoista metsäkongressi pidettiin vuonna 1997 Turkissa. Maailman XII metsäkongressi järjestetään Kanadassa vuonna 2003.

FAO on kartoittanut maailman metsävaroja 1950-luvun alusta alkaen ja julkaissut maailmanlaajuisia metsävara-arvioita kymmenen vuoden välein. Viimeisimmän *maailman metsävara-arvio 2000:n* (*The Global Forest Resources Assessment, FRA 2000*) mukaan maailman metsät häviävät edelleen huolestuttavaa vauhtia. Suomi on ollut aktiivisesti mukana kartoitustyössä ja tukenut esimerkiksi viimeisimmän metsävara-arvion toteuttamista yhteensä viidellä miljoonalla markalla (0,84 milj. €).

Temperaattisella ja boreaalisella kasvillisuusvyöhykkeellä sijaitsevien teollisuusmaiden metsävara-arviot laativat ECE ja FAO. Muiden vyöhykkeiden, lähinnä trooppisen ja subtrooppisen, metsävara-arvion laati FAO. Seuraava maailmanlaajuinen metsävara-arvio julkaistaan vuonna 2010. Rahoittajamaiden yhteistyölle toivotaan kartoituksen suhteen nykyistä pidemmän tähtäimen puitteita. Suomelle on esitetty instituutioiden välistä yhteistyötä sekä apulaisasiantuntijan lähettämistä FAO:n metsäkartoitusohjelmaan seuraavaksi kahdeksi kolmeksi vuodeksi.

FAO:n tehtävät ovat sekä normatiivisia että operatiivisia. Metsäsektorilla tärkeimpiä toimintoja

ovat metsävaroja koskevan tiedon kerääminen, tiedon analysointi ja julkaiseminen (mm. metsävara-arviot ja tilastot), metsien suojelua ja käyttöä koskevan teknologian ja menetelmien kehittäminen, tiedonvaihto (mm. kriteerit ja indikaattorit) sekä instituutioiden vahvistaminen (mm. kansalliset metsäohjelmat ja yhteisö metsätalous).

FAO pystyy tarvittaessa hallinnoimaan sektorirajat ylittäviä hankkeita, sillä sille kuuluvat maa- ja metsätalousasioiden lisäksi myös kalastus, riistakysymykset ja investointineuvonta. Toistaiseksi yhteistyötä eri osastojen välillä ei ole juurikaan ollut. Jäsenmaiden metsäsektorit ovat arvostelleet FAO:ta siitä, että sen huomio keskittyy maatalouteen, ja metsäsektori saa suhteellisen vähän resursseja. Viimeaikaisissa FAO:n toimintamenojen leikkauksissa FAO:n metsäosastoa on kuitenkin kohdeltu keskimääräistä paremmin.

FAO:n rakenne ja jäsenmäärä mahdollistavat sekä maailmanlaajuisen, alueellisen että paikallisten kysymysten käsittelyn. Suurehko sihteeristö tarjoaa mahdollisuudet hyvään, tasalaatuiseen työntulokseen edellyttäen, että jäsenmaiden toimittamat lähtötiedot ovat virheettömiä. FAO voi toimia keskustelufoorumina sekä teknisissä että poliittisissä kysymyksissä. Sillä ei kuitenkaan ole mahdollisuutta vaikuttaa rahoituskysymyksissä muuten kuin oman vuosibudjettinsa ja pienen hankerahoitusosuutensa puitteissa.

6.3 YK:n Euroopan talouskomission (ECE) puutavarakomitea

YK:n Euroopan talouskomission (*Economic Commission for Europe, ECE*) puutavarakomitea (*ECE Timber Committee*) tuottaa tietoa Euroopan ja Pohjois-Amerikan puumarkkinoista ja puuvaroista sekä toimii sillanrakentajana Itä- ja Länsi-Euroopan maiden välillä teknologiakysymyksissä. Komitea seuraa Helsingin ministerikonferenssin ja Rion suositusten toteutumista omalla toimialallaan sekä käsittelee vuosittain alueensa lyhyen aikavälin puumarkkinaennusteita. Puutavarakomitea toimii tiiviissä yhteistyössä FAO:n Euroopan metsäkomission (EFC) kanssa. Puutavarakomitean ja Euroopan metsäkomission yhteiskokouksessa vuonna 2000 laadittiin muun muassa järjestöjen yhteinen työohjelma vuosille 2000–2006.

Suomi tuki ECE:n ja FAO:n temperaattisen ja boreaalisen kasvillisuusvyöhykkeen metsävara-arvion laatimista rahoittamalla apulaisasiantuntijan vuodeksi Geneveen vuonna 1999. Suomen osallistuminen on

painottunut viime vuosina erityisesti *FAO/ECE/ILO:n metsäteknologian, -talouden ja -koulutuksen yhteiskomitean (Joint Committee on Forest Technology, Management and Training)* toimintaan. Suomessa järjestettiin toukokuussa 2000 metsätalouden informaatiojärjestelmiä käsitellyt seminaari sekä metsäpalloseminaari kesäkuussa 2000.

6.4 Kansainvälinen trooppisen puun järjestö (ITTO)

Kansainvälinen trooppisen puun järjestö (International Tropical Timber Organisation, ITTO) kuuluu UNCTAD-järjestelmään. ITTO:n tarkoituksena on kansainvälisen trooppisen puun sopimuksen (ITTA) toimeenpano. Järjestössä on tällä hetkellä 56 jäsenmaata, joista noin puolet on trooppisen puun tuottajia ja puolet ostajia. Viimeksi mainitut ovat pääasiassa teollisuusmaita. ITTO:n hallintoneuvosto kokoontuu kaksi kertaa vuodessa kuudeksi päiväksi kerrallaan. Suomi on toiminut ITTO:n kuluttajaryhmän puhemiehenä keväästä 2000 alkaen.

ITTO:n resurssien vähyydestä johtuen selvitykset ja muu normatiivinen työ - tilastotuotantoa lukuun ottamatta - teetetään konsulteilla. Selvitysten tehtäväkuvaukset neuvotellaan hallintoneuvostossa jäsenmaiden kesken, ja niiden sisältämät kompromissit saattavat hankaloittaa konsulttien työtä. Hankerahoituksesta neuvotellaan hallintoneuvoston kokousten yhteydessä, minkä vuoksi kokoukset kiinnostavat kehitysmaiden edustajia.

ITTO:n normatiivisen työn laatu riippuu konsulttien ammattitaidosta, tehtäväkuvausten laadusta ja aikataulujen realistisuudesta. Alueelliset hankkeet soveltuisivat periaatteessa hyvin kansainvälisen järjestön rooliin, mutta projektien rahoitusjärjestelmän johdosta niitä on käytännössä vaikea saada toteutuksen piiriin.

Operatiivisen toiminnan tasapainoa vaikeuttaa se, että rahoittajat ja hanke-esityksiä laativat tuottajamaat suosivat metsänhoitohankkeita, vaikka järjestön ensisijaisen roolin pitäisi olla trooppisen puun markkinoinnin ja teollisuuden edistäminen.

ITTO on hyvä metsäpoliittinen keskustelufoorumi, koska se sallii varsin vapaasti tarkkailijoita kokouksissaan. Ympäristöjärjestöt ovat osallistuneetkin aikaisemmin kokouksiin aktiivisesti. Hallitustenväliset neuvottelut, kuten metsäpaneeli ja -foorumi, ovat kuitenkin vaatineet kansalaisjärjestöjen ja osittain jäsenmaiden resursseja siinä määrin, että poliittinen keskustelu on toistaiseksi vähentynyt ITTO:ssa.

6.5 Kansainväliset tutkimusorganisaatiot

Kansainvälisistä metsäalan tutkimusorganisaatioista merkittävin on *Metsäntutkimusjärjestöjen kansainvälinen liitto (International Union of Forest Research Organizations, IUFRO)*. Se perustettiin vuonna 1892, ja se on yksi maailman vanhimpia kansainvälisiä tieteellisiä järjestöjä. Liittoon kuuluu jäsenenä lähes 700 organisaatiota 110 maasta. IUFRO:n sihteeristö sijaitsee Wienissä.

Tutkimuksen rooli kansainvälisissä metsäasioissa on kasvamassa. Siksi IUFRO on perustanut kaksi uutta *erityistyöryhmää (Task Force)*, joista toinen käsittelee metsätieteen ja -politiikan yhtymäkohtia (*Forest Science – Policy Interface*) ja toinen maailmanlaajuisista metsätietoa (*Global Forest Information Service*). Ryhmien tavoitteena on muun muassa kehittää välineitä, joilla tutkimusta voitaisiin hyödyntää paremmin kansainvälisissä metsäprosesseissa, kuten YK:n metsäfoorumissa.

Suomen asema IUFRO:ssa vahvistui erityisesti vuonna 1995 Tampereella järjestetyn XX maailmankongressin jälkeen. Suomalaiset tutkijat olivat myös näkyvästi esillä vuonna 2000 Kuala Lumpurissa järjestetyssä XXI maailmankongressissa, jossa suomalainen tutkija valittiin järjestön presidentiksi vuosiksi 2001–2005. IUFRO:n työryhmien koordinaattoreina ja varakoordinaattoreina toimii yhteensä yli 30 suomalaista metsäntutkijaa.

Joensuussa sijaitseva *Euroopan metsäinstituutti (European Forest Institute, EFI)* on vahvistanut asemaansa johtavana yleiseurooppalaisena metsäntutkimusorganisaationa. Instituutin asemaa heikentää pitkällä aikavälillä sen toimiminen suomalaisena yhdistyksenä, ja siitä on ollut myös haittaa esimerkiksi tutkijoiden rekrytoinnissa. Parhailleen EFI:n laillista perustaa ollaan muuttamassa siten, että se saisi vankemman kansainvälisen perustan Euroopan valtioiden yhteisenä tutkimusorganisaationa. Tämä lisäisi näkyvyyttä ja mahdollistaisi myös laajemman rahoituspohjan jatkossa. Sääntöuudistuksessa on tärkeää taata nykyisten jäsenten eli tutkimuslaitosten ja eri organisaatioiden vaikutusmahdollisuudet myös jatkossa.

Suomalaiset osallistuvat EFI:n ja IUFRO:n ohella myös muiden metsäalan kansainvälisten tutkimusorganisaatioiden, kuten CIFOR:n (*Center for International Forestry Research*), CATIE:n (*Centro Agronómico Tropical de Investigación y Enseñanza*), IBFRA:n (*International Boreal Forest Research*

Association) ja ICRAF:in (*International Center for Research in Agroforestry*) toimintaan.

Suomen liittyttyä Euroopan unioniin euroopalaisen tutkimusyhteistyön painopiste metsäalalla on siirtynyt kahdenvälisestä monenväliseksi. Erityisesti EU:n tutkimuksen puiteohjelmat ja COST-yhteistyö (*Co-operation in Science and Technology*) ovat edistäneet kansainvälisten metsäntutkimushankkeiden ja tutkijaverkostojen syntyä. Pohjoismaisella tasolla suomalaiset tutkimushankkeet voivat saada rahoitusta *Pohjoismaiselta metsäntutkimuslautakunnalta (Samnordisk skogsforskning SNS)*.

Komission tutkimuspääosasto rahoittaa myös muun muassa *Euroopan trooppisen metsäntutkimuksen verkoston (European Tropical Forest Research Network, ETFRN)* toimintaa. ETFRN tarjoaa internet-palveluina tietoja EU-maiden trooppista metsäntutkimusta harjoittavista laitoksista ja tutkimusryhmistä. Vuosina 2000–2001 ETFRN:n puheenjohtajana toimii suomalainen tutkija. Verkoston koordinaatioyksikkö toimii Wageningenissa Alankomaissa.

Suomi on nyt verraten hyvin edustettuna kansainvälisten metsäntutkimusorganisaatioiden hallinnossa. Panostettava olisi vielä etenkin nuorten tutkijoiden saamiseksi mukaan kansainvälisiin tehtäviin.

6.6 Muut kansainväliset järjestöt ja organisaatiot

6.6.1 YK:n järjestöt

YK:n ympäristöohjelma (UNEP)

YK:n ympäristöohjelma (United Nations Environment Programme, UNEP) perustettiin YK:n ensimmäisessä ympäristökonferenssissa Tukholmassa vuonna 1972. Sen tarkoitus on johtaa ja edistää yhteistoimintaa ympäristön hoitamiseksi sekä tarjota valtioille ja kansoille keinoja parantaa elämänlaatuaan kestävästi. Järjestön tehtäviin kuuluvat muun muassa YK:n ympäristöasioihin liittyvän toiminnan koordinointi, ympäristöalan yhteistyön edistäminen kansainvälisellä, kansallisella ja alueellisella tasolla, ympäristön tilan (mm. ilmaston, ilmakehän, valtamerten) seuranta, arviointi ja siitä tiedottaminen sekä ympäristön pilaantumista ehkäisevän toiminnan tukeminen (esim. tekninen apu kehitys- ja siirtymätalouden maihin). Järjestön päämaja sijaitsee Nairobissa Keniassa, mutta alueellisia toimistoja, erityisyksi-

köitä ja sihteeristöjä sijaitsee kuitenkin eri puolilla maailmaa.

YK:n kehitysohjelma (UNDP)

Vuonna 1965 perustettu *YK:n kehitysohjelma (United Nations Development Programme, UNDP)* on YK:n suurin kehitysavun välittäjä. Järjestön päätavoitteena on köyhyyden vähentäminen ja elinolojen kohentaminen. Muita toiminnan painopistealueita ovat muun muassa ympäristö, sukupuolten välinen tasa-arvo ja hyvä hallinto.

YK:n kehitysohjelma koordinoi toimintaansa yhteistyössä Maailmanpankin (WB) ja Kansainvälisen valuuttarahaston (IMF) kanssa saadakseen mahdollisimman suuren hyödyn kestävä kehityksen edistämiseksi tehdyistä investoinneista. Järjestön päämaja sijaitsee New Yorkissa Yhdysvalloissa. Järjestön toiminta tapahtuu kuitenkin etupäässä maakohteissa (yli 170 maassa), joissa työskentelee 85 prosenttia sen työntekijöistä. Järjestö julkaisee vuosittain *Inhimillisen kehityksen raporttia (Human Development Report)* sekä tukee kansallisten raporttien tuottamista 110 valtiossa.

YK:n teollistamisjärjestö (UNIDO)

YK:n teollistamisjärjestö (United Nations Industrial Development Organization, UNIDO) perustettiin vuonna 1967 YK:n alaiseksi järjestöksi. Itsenäiseksi erityisjärjestöksi se hyväksyttiin vuonna 1986. UNIDO pyrkii edistämään kehitysmaiden teollistumista kestävä kehityksen periaatteita noudattaen. Sen toimintaohjelma rakentuu kolmelle pääkohdalle: terve, kasvua tukeva talous, ympäristöä säästävä teknologia ja köyhyyden vähentäminen työllistämisen avulla. Pääkohtien alle sijoittuu erilaisia alaohjelmia, joita kehitysmaa voi toteuttaa yhteistyössä UNIDO:n kanssa. Järjestön toiminta keskittyy vähiten kehittyneisiin maihin, erityisesti Afrikan valtioihin.

Maailmanpankkiryhmä

Maailmanpankkiryhmään kuuluvat *Kansainvälinen jälleenrakentamis- ja kehittämispankki (International Bank for Reconstruction and Development, IBRD)*, *Kansainvälinen kehitysjärjestö (International Development Association, IDA)*, *Kansainvälinen rahoitusjärjestö (International Finance Corporation, IFC)*, *Kansainvälinen monenkeskinen investointitakaustilasto (Multilateral Investment Guarantee Agency, MIGA)* ja *Kansainvälinen investointiriitojen sovittelulaitos (International Centre for Settlement of Invest-*

ment Disputes, ICSID). Näistä kansainvälistä jälleenrakentamis- ja kehittämispankkia (IBRD) and kansainvälistä kehitysjärjestöä (IDA) kutsutaan yhdessä *Maaailmanpankiksi* (*World Bank, WB*).

Kansainvälinen jälleenrakentamis- ja kehittämispankki (IBRD) perustettiin yhdessä *Kansainvälisen valuuttarahaston* (*International Monetary Fund, IMF*) kanssa joulukuussa 1945 niin sanotun *Bretton Woods -sopimuksen* pohjalta. Pankki myöntää lainoja ainoastaan taloudellisesti tuottaviin tarkoituksiin. Lainan takaajana on hakijamaan hallitus ja takaisinmaksuaika on keskimäärin noin 20 vuotta. IBRD eroaa muista valtioiden välisistä järjestöistä siinä, että se turvautuu varojensa hankinnassa pääasiassa yksityisiin sijoittajiin.

Kansainvälinen rahoitusjärjestö (IFC) on kuulunut IBRD:hen vuodesta 1956. Sen tarkoituksena on edistää taloudellista kehitystä järjestön vähemmän kehittyneissä jäsenmaissa tukemalla yksityisen sektorin kasvua. IFC on ainoa kansainvälinen järjestö, joka myöntää sekä investointeja että lainoja ilman hallitusten takuita.

Kansainvälinen kehitysjärjestö (IDA) perustettiin vuonna 1960. Sen tarkoituksena on helpottaa köyhimpien maiden lainansaantia, sillä IBRD on osoittautunut monille maille liian kalliiksi lainansaantikanavaksi. Järjestön varat koostuvat pääasiassa järjestön rikkaampien jäsenmaiden myöntämistä avustuksista. Lähes kaikki IDA:n myöntämät luotot ovat korottomia ja ne myönnetään 35–40 vuodeksi.

Kansainvälinen monenkeskinen investointitakaustalaitos (MIGA) perustettiin vuonna 1988. MIGA neuvoo kehitysmaiden hallituksia ulkomaisia investointeja koskevilla kysymyksillä sekä edistää kansainvälisen liike-elämän yhteyksiä kehitysmaihin. Se myöntää takauksia niille sijoittajille, jotka ovat valmiita tekemään suoria investointeja poliittisesti epävakaisiin kehitysmaihin.

Maaailmanpankin metsästrategia (*The World Bank Forest Strategy*) hyväksyttiin vuonna 2000. Strategiaa laadittaessa evaluoitiin Maaailmanpankin edellinen metsästrategia vuodelta 1991 (*The Forest Sector: A World Bank Policy Paper 1991*) ja sen toteutuminen. Strategiassa on tarkasteltu metsäpolitiikkaan tulevaisuudessa vaikuttavia maailmanlaajuisia suuntauksia sekä määritelty pankin strategiset tavoitteet metsäsektorilla. Strategian laadinnan yhteydessä Maaailmanpankki valmisti myös yksityiskohtaiset maaraportit Brasiliasta, Kamerunista, Kiinasta, Costa Ricasta, Intiasta ja Indonesiasta.

Maaailman ympäristörahasto (GEF)

YK:n ympäristö- ja kehityskonferenssissa (UNCED) Rioissa vuonna 1992 hyväksyttyjen kestävä kehitystä koskevien asiakirjojen lisäksi sovittiin myös kansainvälisestä rahoitusjärjestelmästä, joka auttaa köyhiä maita niiden toimissa ilmastonmuutosta vastaan ja luonnon monimuotoisuuden turvaamiseksi. Rahasto tunnetaan *Maaailman ympäristörahastona* (*Global Environmental Facility, GEF*). Rahaston perustaminen on yksi UNCED -prosessin keskeisiä saavutuksia.

Rahastolla on 166 jäsenmaata, ja sitä hallinnoivat Maaailmanpankki (WB), YK:n ympäristöohjelma (UNEP) sekä YK:n kehitysohjelma (UNDP). Ympäristörahaston avulla tuetaan muun muassa ilmasto-, ja biodiversiteettisopimuksen mukaisia hankkeita. Rahasto tarjoaa myös rahoitusmekanismin hallitustenvälisen metsäpaneelin ja -foorumin toimenpide-ehdotusten toteutukselle.

Kansainvälinen työjärjestö (ILO)

Kansainvälinen työjärjestö (*International Labour Organisation, ILO*) on YK:n kanssa sopimussuhteessa oleva erityisjärjestö. Työjärjestö perustettiin vuonna 1919 itsehallinnollisena toimistona YK:n edeltäjän, Kansainliiton yhteyteen. YK:n erityisjärjestö siitä tuli vuonna 1946.

Järjestön tavoitteena on sosiaalisen oikeudenmukaisuuden saavuttaminen. Sen tehtäviin kuuluu muun muassa työ- ja elinehtojen parantamiseen, työllisyyden lisäämiseen ja ihmisoikeuksien edistämiseen tähtäävien kansainvälisten määräysten ja ohjelmien laatiminen. Järjestö on hyväksynyt kansainvälisiä yleissopimuksia (182 kpl) ja suosituksia (190 kpl).

Kansainvälisessä metsä- ja ympäristöpolitiikassa ILO:n sopimuksista merkittäväksi on noussut alkupe- räis- ja heimokansojen asemaa ja oikeuksia koskeva yleissopimus (luku 5.2.2).

Maaailman kauppajärjestö (WTO)

Maaailman kauppajärjestö (*World Trade Organisation, WTO*) aloitti toimintansa tammikuussa 1995 *Tullitariffeja ja kauppaa koskevan yleissopimuksen* (*General Agreement on Tariffs and Trade, GATT*) seuraajana. WTO on itsenäinen kansainvälinen järjestö, mutta samalla myös YK:n erityisjärjestö ja raportoi vuosittain toiminnastaan YK:n talous- ja sosiaalineuvostolle (ECOSOC). WTO:n ylin päättävä ja toimeenpaneva elin on ministerikokous. Järjestön on päämaja Genevessä, ja jäsenmaita WTO:lla on 132.

WTO:n tavoite on maailmankaupan laajentaminen ja liberalisoiminen. Järjestö tarjoaa kansainvälisen foorumin kauppaneuvotteluille ja riitojen ratkaisuille.

WTO:n toiminta kattaa tavarakaupan lisäksi myös palveluiden kaupan sekä tekijänoikeuksien suojan.

6.6.2 Taloudellisen yhteistyön ja kehityksen järjestö (OECD)

Taloudellisen yhteistyön ja kehityksen järjestö (Organisation for Economic Co-operation and Development, OECD) perustettiin vuonna 1961. Sen tavoitteita ovat muun muassa kestävä taloudellisen kehityksen sekä työllisyyden ja sosiaalisen hyvinvoinnin edistäminen. Vaikka OECD:n toiminnan keskeisimpänä osana ovat talouspolitiikkaan liittyvät aiheet, sen toimialaan kuuluvat olennaisesti myös muun muassa maatalous, aluekehitys, kehitysyhteistyö ja ympäristöasiat. Järjestössä on nykyään 29 jäsenmaata, ja myös Euroopan komissio osallistuu järjestön toimintaan. Suomi liittyi OECD:hen vuonna 1969. Järjestöön kuulumattomia maita voi toimia tarkkailijoina tai täysjäseninä järjestön eri toimielimissä.

Maatalouspolitiikassa OECD on viime vuosina keskittynyt seuraamaan jäsenmaidensa maatalouspolitiikan uudistuksia. Maataloustuotantoa, tuotteiden kauppaa ja maatalouspolitiikan toimenpiteitä seurataan ja arvioidaan vuosittaisissa maakohtaiset tiedot sisältävissä seurantaraporteissa. OECD on laatinut myös standardeja ja ohjeistoja, kuten ohjeiston metsänviljelyaineiston kansainvälisestä kaupasta.

Viime vuosina ympäristöasioiden painoarvo on noussut OECD:ssä ja niitä käsitellään yli sektorirajojen. OECD:llä on vahva kokemus talouspoliittisista analyyseistä ja se on tarkastellut ympäristökysymyksiä taloudellista lähtökohdista. OECD on selvittänyt muun muassa verojen ja muun taloudellisen ohjauksen käyttöä ympäristönsuojelun edistämiseksi.

OECD:n ympäristöstrategia valmistui vuoden 2001 aikana. Metsätaloutta tarkastellaan strategian luonnonvaroja käsittelevässä osassa. OECD suorittaa myös niin kutsuttuja ”ympäristömaatutkintoja”, joissa arvioidaan maatasolla ympäristöpolitiikan kehitystä ja tuloksia. Ensimmäinen kierros, jossa arvioitiin kaikkien jäsen maiden ja muutamien ei-jäsen maiden ympäristöpolitiikkaa, saatettiin loppuun vuonna 1999.

Suomen ympäristöpolitiikan tuloksellisuutta koskeva arvio julkaistiin lokakuussa 1997. Metsäsektorin osalta arvioinnissa tuotiin esiin huomattava edistyminen ympäristöasioiden huomioimisessa sektorin toiminnassa. Suomen todettiin sitoutuneen merkittävästi metsävarojen kestäväan kehittämiseen kansainvälisesti, mikä heijastuu sekä yleiseurooppalaisessa prosessissa että yhteistyössä naapurimaiden ja lähialueiden kanssa. Raportissa kehoitettiin Suomea jatkamaan yhteistyötä kestäväan metsätalouden kansainväliseksi edistämiseksi.

OECD tekee ympäristöalan yhteistyötä myös järjestöön kuulumattomien maiden kanssa sekä toimii sihteeristönä Keski- ja Itä-Euroopan maiden ympäristönsuojelun kehittämiseen tähtäävässä monenkeskisessä yhteistyössä. OECD tarjoaa myös tukea kansainvälisiin ympäristösopimuksiin liittyvissä erityiskysymyksissä.

Eräs järjestön perustamisvaiheessa asetetuista päätavoitteista on jäsen maiden harjoittaman kehitysyhteistyön tehostaminen ja harmonisointi. Vuonna 1996 hyväksytyssä niin sanotussa *kumppanuusstrategiassa (Shaping the 21st Century: The Contribution of Development Co-operation)* asetettiin kehitysyhteistyölle määrällisiä ja laadullisia tavoitteita, joiden toteutumista seurataan muun muassa vuosittaisissa korkean tason kokouksissa.

OECD:n kehitysapukomitea (Development Assistance Committee, DAC) kehittää, seuraa ja arvioi niin sanottujen antajamaiden kehitysyhteistyötä. Se on laatinut ohjeistoja ja suosituksia kehitys maiden hyvinvoinnin parantamisesta sekä taloudellista ja sosiaalista kehitystä edistävästä toimista. DAC:n työhön osallistuu muun muassa YK:n kehitysohjelma UNDP, Maailmanpankki ja Kansainvälinen valuuttarahasto.

OECD arvioi jäsen maiden kehitysyhteistyöohjelmia noin kolmen vuoden välein suoritettavissa tutkimuksissa. Tutkimuksissa arvioidaan kehitysyhteistyön laatua ja tehokkuutta sekä annetaan suosituksia tulevalle toiminnalle. Viimeisin Suomen kehitysyhteistyötä koskenut tutkinta järjestettiin lokakuussa 1998.

7 METSÄASIAT EUROOPAN UNIONISSA

7.1 Yhteisön toiminta metsäasioissa

EU:lla ei ole yhteiseen maatalouspolitiikkaan verrattavaa yhteistä metsäpolitiikkaa. Euroopan yhteisön säädösten ja muiden metsäsektoriin kohdistuvien päätösten ja strategioiden muodostama kokonaisuutta on kuitenkin epävirallisesti kutsuttu EU:n metsäpolitiikaksi.

Metsien hoito, suojelu ja kestävä kehitys ovat mukana nykyisissä EU:n yhteisissä politiikoissa, kuten maatalous-, maaseudun kehittämis-, ympäristö-, kauppaa-, sisämarkkina-, tutkimus-, teollisuus- ja energiapolitiikassa sekä kehitysyhteistyössä. Metsäasioita käsitellään edellä mainittujen politiikkojen yhteydessä ja jäsenmaiden vapaaehtoisesta yhteistoiminnan pohjalta. Etenkin maatalous- ja ympäristöpolitiikan alalla on useita asetuksia ja direktiivejä, jotka vaikuttavat suoraan tai välillisesti myös metsäsektoriin.

Komissiossa päävastuu metsäasioista on kuulunut maatalouden pääosaston (DG Agriculture) metsät ja ympäristö -yksikölle. Metsäteollisuuteen liittyvistä asioista vastaa puolestaan yritystoiminnan pääosaston (DG Enterprise) metsäteollisuusyksikkö. Ympäristöasioista vastaavalla pääosastolla (DG Environment) käsitellään muun muassa luonnonsuojeluun, luonnon monimuotoisuuteen ja ilmastomuutokseen liittyviä asioita.

Metsätalous- ja -teollisuussektorilla toimii useita komiteoita ja työryhmiä. Neuvoston alaiseen *ad hoc* metsätyöryhmään (*ad hoc* Working Group on Forests) osallistuvat jäsenmaiden virkamiehet. Puheenjohtajana toimii kulloisenkin EU-puheenjohtajamaan edustaja. Komission maatalouden pääosaston (DG Agriculture) alaisuudessa toimivan *pysyvän metsäkomitean* (*Standing Forestry Committee, SFC*) kokouksiin osallistuvat jäsenmaiden virkamiehet. Puheenjohtajana toimii komission edustaja. Lisäksi metsätalouden alalla toimii *neuvoa-antava puu- ja korkkikomitea* (*Advisory Committee on Forestry and Cork*) ja teollisuussektorilla *neuvoa-antava metsäteollisuuskomitea* (*Advisory Committee on Community Policy Regarding Forestry and Forest-based Industries*). Neuvoa-antavien komiteoiden jäseniksi on kutsuttu laajalti kyseisen sektorin edustajia, esimerkiksi puu- ja korkkikomiteassa ovat edustettuina metsänomistajat, teollisuus, työntekijät ja kuluttajat.

7.2 Metsätaloutta koskevat yhteisön säädökset

Useat yhteisön rahoittamat metsälliset toimenpiteet kytkeytyvät maaseutupolitiikkaan. Vuonna 1999 päätökseen saadulla Agenda 2000-uudistuksella on vaikutuksia myös metsäsektoriin. Agenda 2000:een sisältyy neljä suurta toisiinsa poliittisesti kytkeytyvää asiakokonaisuutta:

- EU:n laajentuminen
- rahoituskehyksistä päättäminen vuosille 2000-2006
- alue- ja rakennepolitiikan uudistaminen
- yhteisen maatalouspolitiikan (CAP) uudistaminen.

Agenda 2000:n perusteella laadittiin vuonna 1999 parisensikymmentä säädösesitystä, jotka koskevat muun muassa maatalous- ja rakennepolitiikkaa. Metsäsektorin kannalta niistä tärkein on toukokuussa 1999 hyväksytty *asetus Euroopan maatalouden ohjaus- ja tukirahaston (EMOTR) tuesta maaseudun kehittämiseen* (Neuvoston asetus nro 1257/1999) eli maaseudun kehittämisasetus.

Maaseudun kehittämisasetuksen metsäartiklojen (artiklat 29–32) nojalla yhteisön tukea voidaan myöntää muun muassa metsittämiseen ja metsänhoitotoimenpiteisiin. Tuettavia toimenpiteitä ovat viljelemättömän maan metsittäminen, vajaatuottoisten tai luonnontuhoista kärsineiden alueiden uudistaminen, investoinnit yksityisten metsätilojen taloudellisen ja ekologisen arvon merkittävään kohentamiseen. Tukea voidaan myöntää myös metsänomistajien yhdistysten perustamiseen, investointeihin ennen teollista käyttöä tapahtuvaan metsätaloustuotteiden jalostukseen ja markkinointiin, puuhun ja metsään perustuvien tuotteiden markkinoinnin edistämiseen, puun energiakäyttöä lisääviin toimenpiteisiin sekä metsien ekologisen tasapainon ylläpitämiseen ja parantamiseen alueilla, joilla metsillä on yleishyödyllinen suojaava ja ekologinen tehtävä.

Eräs Agenda 2000 -uudistuksen tuoma merkittävä muutos aiempaan verrattuna on se, että maaseudun kehittämisasetuksen nojalla rahoitettavia metsätöimenpiteitä ei käsitellä enää pysyvässä metsäkomiteassa vaan *maatalouden erityiskomiteassa* (STAR).

Metsiä koskevista säädöksistä keskeisiä ovat myös metsänviljelyaineiston kauppaa koskeva direktiivi sekä metsien terveydentilan seuranta ja metsäpalojen

torjuntaa koskevat asetukset. Metsänviljelyaineiston kauppaa koskeva direktiivi uudistettiin vuonna 1999 ja muutokset tulee saattaa jäsenmaissa voimaan vuoden 2003 alusta alkaen. Metsien terveydentila ja metsäpaloasetusten jatkosta ja niiden rahoituskehyksistä päätetään viiden vuoden jaksoissa (1986–1991, 1992–1996, 1997–2001).

Yhteisössä on pyritty kehittämään metsiä koskevia tilastoja *Euroopan metsätalouden tieto- ja viestintäjärjestelmän (European Forestry Information and Communication System, EFICS)* käyttöönottamista koskevan asetuksen nojalla. Järjestelmän kehittämisessä on kuitenkin edetty hitaasti.

Metsien suojelua ja niiden monimuotoisuuden turvaamista säätelevät EU:n tasolla *Natura 2000 -direktiivit*. Natura 2000 -suojelalueverkosto perustuu Euroopan yhteisön luontotyyppien sekä luonnonvaraisen eläimistön ja kasviston suojelusta annettuun neuvoston direktiiviin (luontodirektiivi) sekä luonnonvaraisten lintujen suojelusta annettuun direktiiviin (lintudirektiivi). Kansalliset Natura 2000 -suojeluesitykset käsitellään komissiossa, joka arvioi muun muassa sen, riittävätkö esitetyt suojelalueet turvaamaan luonnonarvojen säilymisen.

Muita metsäsektoria koskevia säädöksiä ovat muun muassa puutavaran luokittelua koskeva direktiivi, asetus trooppisia metsiä koskevista toimista ja asetus yhteisön ympäristöasioiden hallinta- ja auditointijärjestelmästä (ns. EMAS-asetus).

EU on useissa kansainvälisissä metsiin liittyvissä prosesseissa yhtenä sopimus- tai neuvotteluosapuolena. Jäsenmaat ajavat niissä tavoitteitaan ensisijaisesti unionin kautta pyrkimällä muodostamaan yhteisen kannan. Kansainvälisten kokousten edellä pidetään EU-koordinaatio-kokouksia, joissa EU:n puheenvuorot ja kannanotot valmistellaan. Kokouksissa puheenvuorot esittää kulloisenkin EU-puheenjohtajamaan edustaja.

Suomi toimi EU:n puheenjohtajanaan heinäkuusta joulukuuhun vuonna 1999. Suomen EU-puheenjohtajakauden tärkeimmät metsäasiat olivat metsänviljelyaineiston kauppaa koskevan direktiivin uudistaminen ja EU:n kantojen valmistelu hallitusten välisen metsäfoorumin viimeiseen istuntoon.

Puheenjohtajakaudella yhtenä tavoitteenamme oli edistää vuonna 1998 hyväksytyn *EU:n metsästrategian* toimeenpanoa. Suomessa järjestettiin lokakuussa 1999 EU:n metsäpäälliköiden kokous, jossa keskusteltiin kolmesta metsästrategian toteuttamiseen keskeisesti liittyvästä teemasta: metsäasioiden koordinoinnista EU:ssa, Euroopan metsätalouden tieto- ja viestintä-

järjestelmän (EFICS) kehittämisestä sekä mahdollisen EU:n metsäsertifiointikehyksen tarpeellisuudesta.

Suomen puheenjohtajakauden alussa, heinäkuussa 1999, pidettiin Helsingissä Euroopan unionin metsäteollisuuskongressi ”*The EU Forest-based and Related Industries into the Third Millenium*”. Kongressin tuloksia hyödynnettiin komission valmistelemassa metsäteollisuuden kilpailukykyä koskevassa komission tiedonannossa ja neuvoston samasta aiheesta laatimista päätelmistä. Kongressista on tarkoitus muodostaa jatkossa säännöllisesti koolle kutsuttava foorumi, jossa keskustellaan metsäteollisuuden kilpailukykyvystä.

Suomen puheenjohtajakaudella hyväksyttyjä, metsäsektoria sivuavia päätöksiä ovat lisäksi muun muassa pohjoisen ulottuvuuden päätelmät (luku 8.1).

7.3 EU:n metsästrategia ja metsäteollisuuden kilpailukykyä koskeva tiedonanto

Euroopan parlamentti hyväksyi tammikuussa 1997 niin kutsutun *Thomasin mietinnön EU:n metsästrategiasta*. Mietinnössä parlamentti velvoitti komissiota antamaan EU:n metsästrategiaa koskevan esityksen vuoden 1999 alkuun mennessä.

Komissio antoi marraskuussa 1998 *Komission tiedonannon EU:n metsästrategiasta (Communication of the Commission on a Forestry Strategy for the European Union)*. Tiedonanto valmisteltiin virkamiestyönä komission maatalouspääosastolla. Siinä on kuvattu yhteisön metsätalouden nykytilaa ja metsätalouteen kohdistuvia yhteisön toimenpiteitä.

Komission tiedonannon julkaisemisen jälkeen maatalousministerineuvosto hyväksyi joulukuussa 1998 *Neuvoston päätöslauselman EU:n metsästrategiasta (Council Resolution on a Forestry Strategy for the European Union)*. Päätöslauselma kuuluvat usein ns. ”soft law” –oikeuteen; ne heijastavat jäsenvaltioiden yhteisiä näkemyksiä kannatettavista ja edistettävistä asioista ja toimenpiteistä. Päätöslauselmissa kehoitetaan usein komissiota ryhtymään toimenpiteisiin tietyn asian edistämiseksi, ja siten ilmaisevat sektoreiden keskeisiä kysymyksiä.

Neuvoston päätöslauselma EU:n metsästrategiasta vastaa pitkälti Suomen tavoitteita. Päätöslauselmassa korostetaan tavoitteidemme mukaisesti subsidiariteettiperiaatetta (*läheisyysperiaate*) ja sitä, että vastuu metsäpolitiikasta kuuluu jatkossakin jäsenvaltioille. Päätöslauselmaan ei sisälly myöskään uusia aloitteita EU:n nykyisten metsätoimenpiteiden merkittävästä laajentamisesta tai uuden EY-säännösten luomisesta, mikä on ollut Suomen kanta jäsenyydestä alusta alkaen.

Yhteisön nykyisiä metsätoimenpiteitä, kuten ilmansaaste- ja metsäpaloasetusta kehoitetaan päätöslauselmassa arvioimaan ja tehostamaan. Siinä todetaan myös, että EU:n metsällisten toimenpiteiden ei tule vääristää kilpailua.

Metsäasioiden koordinoitua EU:ssa tulisi päätöslauselman mukaan parantaa, sillä metsäsektoriin vaikuttavia päätöksiä tehdään useassa EU:n pääosastossa, yksikössä ja toimielimessä, eikä metsätalouden ja -teollisuuden kokonaisuus aina ole pystytty ottamaan tarpeeksi huomioon. Tätä selittää osaltaan metsäsektorin vähäinen painoarvo EU:ssa ja sen jäsenmaissa ennen viimeisintä laajentumista vuonna 1995, ja osaltaan puutteellinen koordinaatio päätösten valmistelussa.

Suomi on painottanut nimenomaan metsäasioiden koordinaation parantamista EU:n komissiossa ja muissa EU-elimissä siten, että yhteisön eri sektoreiden poliittisessa päätöksenteossa arvioitaisiin ja huomioitaisiin nykyistä paremmin päätösten metsäsektoriin kohdistuvat vaikutukset. Suomi on korostanut myös nykyisten metsätoimenpiteiden, kuten metsien terveydentila- ja metsäpaloasetuksen, arviointia ja tehostamista. Suomi on esittänyt, että Euroopan metsätalouden tieto- ja viestintäjärjestelmää (EFICS) tulisi ryhtyä kehittämään aktiivisesti, sekä painottanut EU:n ja sen jäsenmaiden aktiivista osallistumista hiilinieluja ja niiden laskentamenetelmiä koskevaan keskusteluun.

Komissio antoi marraskuussa 1999 teollisuuspuheenjohtajien valmistellun ”*Komission tiedonannon EU:n metsäperusteisen teollisuuden ja siihen liittyvän teollisuuden kilpailukykyyn nykytilasta*”. Tiedonannon pohjalta laaditut neuvoston päätelmät hyväksyttiin teollisuusministerineuvostossa joulukuussa 1999.

Metsäteollisuuden kilpailukykyä koskevan tiedonannon laatimisen taustalla oli Itävallan, Suomen ja Ruotsin unioniin liittymisestä vuonna 1995 seurannut EU:n metsäteollisuuden (*forest-based industry*) painoarvon olennainen lisääntyminen; metsäteollisuudesta tuli yksi EU:n tärkeimmistä teollisuuden aloista. Tiedonannossa metsäteollisuuden todettiin olevan varsin kilpailukykyinen muihin kansainvälisiin kilpailijoihin verrattuna. Sen tulisi kuitenkin pystyä vastaamaan haasteisiin, kuten globaalistumiseen, EU:n laajenemiseen, ympäristöasioihin ja muiden materiaalien aiheuttamaan kilpailuun.

Tiedonannossa komissio tunnusti metsäteollisuuden ja siihen liittyvän teollisuuden suuren merkityksen EU:ssa sekä tuotannonalan panoksen kestävä kehityksen edistämiseksi. Erityisesti korostettiin metsäteollisuuden merkitystä työllisyyden turvaajana sekä alaan liittyviä ympäristönäkökohtia, kuten puun uusiutuvuutta ja materiaalin korkeaa talteenotto- ja kierrätysastetta. Käytännön toteutusta varten tiedonannossa ehdotettiin alan foorumin perustamista.

Parlamentti korosti tiedonannon hyväksymisen yhteydessä metsäteollisuudessa ja metsätaloudessa toimivien pienten ja keskisuurten yritysten aluepoliittista merkitystä etenkin maaseutualueiden työllistäjinä. EU:n metsästrategian lähtökohtana tulee olla metsien taloudellinen hyödyntäminen siten, että samalla otetaan huomioon myös sosiaaliset ja ekologiset näkökohdat.

Komission tiedonannossa ja neuvoston päätelmissä tehtiin esitys uuden metsäteollisuusfoorumin perustamisesta. Ensimmäinen foorumi järjestettiin Strasbourgissa syyskuussa 2000 ja foorumin on tarkoitus kokoontua jatkossa noin kerran vuodessa. Foorumeihin kutsutaan sekä teollisuuden edustajia että virkamiehiä.

8 METSÄYHTEISTYÖ LÄHIALUEILLA, POHJOISMAISSA, ARKTISELLA ALUEELLA JA KEHITYSMAISSA

8.1 Euroopan unionin pohjoinen ulottuvuus

Pohjoisella ulottuvuudella pyritään Euroopan unionin politiikan kehittämiseen ja sen etujen määrittelemiseen pohjoisen Euroopan muuttuvassa tilanteessa. Maantieteellisesti pohjoinen ulottuvuus tarkoittaa aluetta, joka rajoittuu lännessä Islantiin, idässä Luoteis-Venäjään, pohjoisessa Norjan-, Barentsin- ja Karanmeriin ja etelässä Itämeren etelärannikolle.

Pohjoinen ulottuvuus sisältää toimenpiteet lähialueidemme turvallisuuden, vakauden sekä yhteiskunnan ja talouden kehityksen turvaamiseksi. Sen tarkoitus on tiivistää EU:n yhteistyötä Pohjoismaiden lähialueiden, kuten Venäjän ja Baltian kanssa. Yhteistyön tavoitteena on tukea EU:n itälaajenemista sekä Venäjän yhteistyötä länteen.

EU:n pohjoisen ulottuvuuden ulkoministerikonferenssissa marraskuussa 1999 hyväksyttiin

puheenjohtajan päätelmät, joissa muun muassa todettiin luonnonvarojen kestävän ja ympäristöystävällisen hallinnan olevan väline teollisen kehityksen edistämiseksi. Samassa yhteydessä todettiin, että Pohjois-Euroopan metsillä katsotaan olevan maailmanlaajuisista merkitystä - erityisesti ilmastopolitiikan kannalta, ja niitä tulisi hoitaa ja hyödyntää kestäväällä tavalla.

Ulkoministerit vahvistivat kesäkuussa 2000 pohjoisen ulottuvuuden toimintaohjelman vuosille 2000–2003. Ohjelma tuotiin Eurooppa-neuvoston vahvistettavaksi Santa Maria da Feirassa kesäkuussa 2000.

Pohjoisen ulottuvuuden toimintaohjelmassa painopisteenä ovat energia- ja tietoyhteiskuntanäkökohdat, mutta myös ympäristöasiat ovat merkittävästi esillä. Ympäristökohdista on nostettu esiin meret, kalat ja metsät. Metsien tärkeyttä uudistuvana luonnonvarana ja maaseudun kehittämisessä on korostettu etenkin Luoteis-Venäjällä. Ohjelman mukaan useimmat Euroopan luonnonmetsäalueet sijaitsevat Skandinavian pohjoisosissa, EU-jäsenyyttä hakevien maissa sekä Venäjällä. Ohjelmassa todetaan, että metsäalueiden tila vaarassa heikentyä metsäalan vähenemisen sekä liiallisten hakkuiden vuoksi.

Pohjoisen ulottuvuuden toteutuksessa korostetaan alueellisten jo olemassa olevien rakenteiden hyödyntämistä. Pohjoisen ulottuvuuden toimintasuunnitelmaa toteutetaan olemassa olevien EU:n rahoitusinstrumenttien, kuten *Tacis*-, *Phare*- ja *Interreg-ohjelmien* avulla. Metsätalouden osalta toimeenpanossa ovat keskeisessä asemassa *Barentsin euroarktinen neuvosto*, *Itämeriagenda 21 (Baltic 21)* sekä *Arktinen neuvosto*. Myös pohjoismainen ja eri maiden oma lähialueyhteistyö sekä kahdenväliset suhteet tukevat ja täydentävät osaltaan pohjoisen ulottuvuuden ohjelmaa ja sen toteutusta.

8.2 Barentsin euroarktisen neuvoston metsäsektoriohjelma

Pohjoismaat, Venäjä ja Euroopan komissio perustivat 1993 *Barentsin euroarktisen neuvoston (Barents Euro-Arctic Council, BEAC)* lujittamaan alueellista yhteistyötä ja vakauttamaan sekä tukemaan Venäjän sosiaalis-taloudellista yhteiskuntakehitystä.

Barentsin alueen metsäsektoriohjelma-aloite käynnistettiin Barentsin euroarktisen neuvoston kokouksessa huhtikuussa 1999. Aloitteen seurauksena neuvoston taloustyöryhmän tekemällä päätöksellä järjestettiin kansainvälinen metsäasiantuntijoiden seminaari Petroskoissa lokakuussa 1999. Kansallisten

metsäasiantuntijoiden verkoston organisoimaan seminaariin osallistui Euroopan unionin komission kutsumana kaikkiaan 170 asiantuntijaa Suomesta, Ruotsista, Norjasta, Kanadasta, Saksasta ja Venäjältä.

Seminaarin julkilausumassa todettiin metsien kestävän käytön ja metsäteollisuuden olevan keskeisessä asemassa Barentsin alueen kestävän kehityksen ja hyvinvoinnin edistäjinä. Kansainvälisen yhteistyön tiivistämistä muun muassa Barentsin euroarktisen neuvoston ja EU:n pohjoisen ulottuvuuden puitteissa pidettiin kehityksen perusedellytyksenä. Barentsin neuvoston taloustyöryhmä perusti asiantuntijaseminaarin suositusten pohjalta marraskuussa 1999 määrälläisen metsäasiantuntijoista koostuvan työryhmän valmistelemaan Barentsin metsäsektoriohjelmaa.

Barentsin neuvoston ulkoministerikokouksessa Oulussa maaliskuussa 2000 esille nostettiin taloudelliseen yhteistyöhön liittyen metsäasiat. Kokous hyväksyi työryhmän valmisteleman työsuunnitelman ja totesi Barentsin yhteistyössä käynnistetyn metsäaloitteen muodostavan hyvän esimerkin pohjoisen ulottuvuuden piirissä toteuttaville hankkeille. Hyväksytyn toimintasuunnitelman mukaisesti valmisteilla on lisäksi kolme yhteistyöverkkoa, joiden yleisinä teemoina ovat puunkorjuu ja metsätuotteiden kauppa, metsävarojen hyödyntäminen ja puuenergia sekä viranomaisyhteistyö. Työryhmä valmisti vuonna 2000 myös luonnoksen EU:n pohjoisen ulottuvuuden metsäsektoriohjelmaksi.

8.3 Kahdenvälinen metsäyhteistyö Venäjän kanssa

Suomen ja Venäjän kahdenvälinen metsäyhteistyö perustuu Suomen maa- ja metsätalousministeriön ja Venäjän Federaation metsäviraston 1995 allekirjoittamaan sopimukseen yhteistyöstä metsätalouden alalla. Sopimuksen tavoitteena on edistää maiden välistä metsäviranomaisten yhteistyötä sekä edistää metsien suojelua ja metsävarojen kestäväää käyttöä. Yhteistyön puitteissa on muun muassa järjestetty kokouksia, seminaareja sekä suunniteltu ja toteutettu yhteishankkeita.

Vuodesta 1997 lähtien tärkein yhteistyön muoto on ollut lähialuevaroin toteutettu *Luoteis-Venäjän kestävän metsätalouden ja biologisen monimuotoisuuden kehittämisohjelma (Finnish Russian Development Programme on Sustainable Forest Management and Conservation of Biological Diversity in Northwest Russia, NWRDP I)*. Ohjelman ensimmäisen vaiheen aikana toteutettiin Karjalan tasavallan, Murmanskin,

Arkangelin ja Leningradin alueen sekä Pietarin kaupungissa kaikkiaan 29 metsätalouden hanketta. Ensimmäinen vaihe päättyi vuoden 2000 lopussa.

Kehittämisohjelman hanketoiminnan pääteemoja ovat olleet muun muassa metsäsuunnittelu, mallimetsä-käsitteen kehittäminen, metsänuudistaminen, metsien sertifiointi, metsätalouden koulutus ja bioenergia. Ohjelman aikana toteutetusta 29 hankkeesta kolme jatkuu vielä vuonna 2001 ohjelman toisen vaiheen (NWRDP II) aikana.

Ohjelman toisessa vaiheessa vuosina 2001–2004 keskeisenä tavoitteena hanketoiminnassa on hankkeiden vaikuttavuuden lisääminen, julkisen ja yksityisen sektorin yhteistoiminnan kehittäminen sekä kahdenvälisen ja laajapohjaisen kansainvälisen yhteistyön tiivistäminen muun muassa EU:n pohjoisen ulottuvuuden puitteissa. Uusi ohjelmavaihe kattaa vanhan toiminta-alueen lisäksi myös Komin tasavallan.

8.4 Itämeren alueen kestävän kehityksen toiminta-ohjelma

YK:n ympäristö- ja kehityskonferenssissa hyväksytyn Agenda 21 -ohjelman periaatteisiin nojautuvan *Itämeriagenda 21:n* (Baltic 21) laatiminen alkoi keväällä 1997. Ohjelma hyväksyttiin *Itämeren neuvoston* (Council of the Baltic Sea States, CBSS) ulkoministerikokouksessa kesäkuussa 1998. Baltic 21 -toimintaohjelman laadintaan osallistuivat Itämeren alueen yhdeksän rantavaltion, Norjan ja Islannin lisäksi EU:n komission sekä järjestöjen, rahoituslaitosten ja kansalaisjärjestöjen edustajia. Neuvottelufoorumina toimii *virkamiestyryhmä* (Senior Officials Group, SOG). Itämeren alue on maailmassa ensimmäinen usean maan muodostama alue, joka on hyväksynyt yhteiset kestävän kehityksen tavoitteet.

Baltic 21 -ohjelmaa toteuttaa maiden talouden kannalta seitsemän tärkeää sektoria: teollisuus, energia, liikenne, maatalous, metsätalous, kalastus ja matkailu sekä näiden lisäksi toteutukseen osallistuvat aluesuunnittelu- (*spatial planning*) sekä opetussektori. Ohjelmaa toteuttavat myös useamman sektorin muodostamat seitsemän yhteistoiminta-alueita (joint actions).

Vuosina 1998 ja 1999 metsäsektorille laadittiin *metsäsektoriohjelma* (Baltic 21 Action Programme for Sustainable Development of the Baltic Sea Region – Sector Report on Forests) Suomen ja Liettuan johdolla. Ohjelma perustuu maiden toimittamiin maaraportteihin ja hanke-ehdotuksiin. Metsäsektori-

ohjelman tavoitteena on kehittää maiden välisessä yhteistyössä ekologisesti, sosiaalisesti ja taloudellisesti kestävä metsätaloutta.

Metsäsektoriohjelmaa toteutetaan työryhmittäin, joiden toiminta-alueina ovat kestävän metsätalouden edistäminen yksityismetsissä, Itämeren alueen metsien suojelutilanteen kartoittaminen, kestävän metsätalouden mallialueiden perustaminen, puun energiakäytön ja puun käytön edistäminen sekä tiedon ja kokemusten vaihto kestävän metsätalouden kriteereistä ja indikaattoreista. Työryhmän edustajat toimivat lisäksi niillä yhteistoiminta-alueilla, joiden toiminta liittyy metsäsektorin tavoitteisiin.

Laadittua metsäsektoriohjelmaa ryhdyttiin toteuttamaan vuoden 2000 aikana. Saman vuoden syyskuussa Liettuan ympäristöministeriön sekä Suomen maa- ja metsätalousministeriön järjestämässä metsäsektorikokouksessa Espoossa sovittiin ohjelman toteuttamisen menettelytavoista ja periaatteista sekä laadittiin kuudelle työryhmälle tarkennetut toimeksiannot.

Päävastuu Suomen osalta Baltic 21 -ohjelman toteutuksesta on ympäristöministeriöllä. Suomi on Liettuan kanssa metsäsektorin johtomaa, joiden vastuulla on koordinoita metsäsektoriohjelman toteuttamista. Vastuu metsäsektoriohjelman toteutuksesta kuuluu maassamme maa- ja metsätalousministeriölle.

Sektorin toiminnan edistämiseksi on koottu sekä kansainvälinen että kansallinen asiantuntijaverkosto, joissa on edustajia eri ministeriöistä, organisaatioista ja ympäristöjärjestöistä.

Metsäsektori on sitoutunut käyttämään sektoriohjelmansa toteutuksen seurannassa yleiseurooppalaisessa prosessissa määriteltyjä kriteerejä ja indikaattoreita. Ensimmäinen indikaattoriraportti valmistui ja julkaistiin Baltic 21:n kaksivuotisraportin ohella kesällä 2000.

8.5 Arktinen neuvosto

Arktinen neuvosto perustettiin Ottawassa vuonna 1996. Neuvosto toimii arktisen alueen ympäristönsuojeluun ja kestäväan kehitykseen tähtäävän yhteistyön poliittisena päätöksenteko- ja keskustelufoorumina. Arktisessa neuvostossa on kahdeksan jäsenvaltiota: Pohjoismaat, Kanada, Venäjän Federaatio sekä Yhdysvallat. Euroopan unioni ei toistaiseksi ole osallistunut Arktisen neuvoston toimintaan. Arktisen neuvoston kokouksiin osallistuvat sekä alueen valtioiden että alkuperäiskansojen ja kansalaisjärjestöjen edustajat. Arktisen neuvoston toiminta kattaa useita

taloudelliseen ja sosiaaliseen kehitykseen liittyviä hallinnonaloja, joiden joukossa ovat muun muassa ympäristö-, terveys-, kulttuuri- ja koulutuspolitiikka.

Arktisen neuvoston työ jaksottuu kahden vuoden välein pidettäviin ministerikokouksiin, joiden yhteydessä vaihtuu neuvoston puheenjohtajuus. Kokousten välillä neuvoston työtä ohjaa kaksi kertaa vuodessa kokoontuva, jäsenmaiden arktisesta yhteistyöstä vastaavien *virkamiesten komitea (Senior Arctic Official, SAO)*.

Arktinen neuvosto jatkaa jo 1980-luvulta alkanutta ympäristöyhteistyötä arktisella alueella. Ensimmäinen arktinen ympäristöyhteistyökokous pidettiin Rovaniemellä vuonna 1989 Suomen aloitteesta. Aloitteen taustalla oli huoli arktisen alueen ympäristöstä ja elinolosuhteista. Vuonna 1991 kaikki kahdeksan arktista maata allekirjoittivat poliittisen julistuksen arktisen ympäristön suojelemiseksi ja hyväksyivät *Arktisen ympäristön suojelustrategian*. Tämän niin kutsutun *Rovaniemi-prosessin* jatkaminen siirrettiin vuonna 1997 Arktisen neuvoston alaisuuteen.

Arktinen neuvosto jatkaa Rovaniemi-prosessin edistämistä, valvomista ja koordinoitua. Rovaniemi-prosessi sisältää neljä ohjelmaa:

- *Arktisen ympäristön seuranta ja arviointi (Arctic Monitoring and Assessment Program, AMAP)*
- *Arktisen kasvillisuuden ja eläimistön suojelu (Conservation of Arctic Flora and Fauna, CAFF),*
- *Arktisen meriympäristön suojelu (Protection of the Arctic Marine Environment, PAME)*
- *Ympäristöönnettomuuksien torjunta arktisilla alueilla (Emergency Prevention, Preparedness, and Response, EPPR)*

Lokakuussa 2000 pidetyssä Barrowin ministerikokouksessa hyväksyttiin *Arktisten alueiden ilmastomuutosta ja UV-säteilyn vaikutusten arviointia koskeva ohjelma (Arctic Climate Impact Assessment, ACIA)*.

Kanadan puheenjohtajakaudella arktisessa yhteistyössä otettiin esille myös kestävän metsätalouden edistäminen arktisella alueella. Suomi pyrkii aktivoimaan ja laajentamaan metsäalan sirkumpolaarista yhteistyötä hyödyntämällä Barents-yhteistyössä saavutettua kokemusta ja välttämällä päällekkäisyyttä. Elinkeinojen kehittyminen, paikallisten asukkaiden toimeentulo sekä yhdyskuntien elinvoiman kehittäminen otetaan huomioon sovellettaessa kestävän kehityksen periaatetta sekä toteutettaessa suojelua ja tutkimusta.

Suomen aloite *Kestävä kehitys metsänrajametsissä* hyväksyttiin mukaan Arktisen neuvoston kestävän kehityksen projektiksi Alaskassa pidetyssä toisessa ministerikokouksessa lokakuussa 2000. Työtä ohjaa Metsäntutkimuslaitoksen Kolarin tutkimusasema. Yhteistyötahoina ja taustavoimina toimivat muun muassa Arktinen keskus, maa- ja metsätalousministeriö, ympäristöministeriö sekä eri yliopistoja. Työssä hyödynnetään meneillään olevia metsänraajatutkimusta sivuavia tutkimushankkeita. Hankkeen päätöskonferenssi pidetään Lapissa kevät-kesällä 2002, ja hankkeen tuloksista toimitetaan raportti Suomen puheenjohtajuuskauden päättävälle kolmannelle ministerikokoukselle syksyllä 2002.

Metsäkysymykset ovat esillä myös arktisen kasvillisuuden ja eläimistön suojeluun liittyvän CAFF-ohjelman luonnon- ja monimuotoisuuden suojelua koskevissa hankkeissa sekä arktisen ympäristön seurantaa ja arviointia koskevassa AMAP-ohjelmassa. AMAP-ohjelmassa tarkastellaan muun muassa kaukokulkeutuvien saasteiden, kuten raskasmetallien, ympäristömyrkköjen ja happamoittavien aineiden, vaikutusten seurantaa ja arviointia.

Suomi toimii Arktisen neuvoston puheenjohtajana vuosina 2000–2002. Puheenjohtajakauden tavoitteena on muun muassa edistää Arktisen neuvoston ja EU:n välistä yhteistyötä, vahvistaa neuvoston asemaa kansainvälisessä yhteistyökentässä arktisten asioiden edistäjänä, tehostaa arktisen ympäristön suojelua, selkeyttää neuvoston kestävää kehitystä tukevaa toimintaa sekä edistää arktista tutkimusta. Puheenjohtajana Suomi pyrkii myös vahvistamaan arktisten alueiden asukkaiden ja alkuperäiskansojen osallistumista ja panosta arktisen yhteistyön kehittämisessä.

8.6 Pohjoismainen yhteistyö

Suurin osa Pohjoismaisesta metsäyhteistyöstä on epävirallista yhteistyötä maiden ja organisaatioiden välillä. Virallinen yhteistyö tehdään *Pohjoismaiden ministerineuvoston (PMN)* alaisuudessa. Tätä työtä ohjaa maa- ja metsätaloussektoreilla *Pohjoismainen maa- ja metsätalouden virkamiestyöryhmä (Nordisk ämbetsmannakommitte för jord- och skogsbruksfrågor NÄJS)*.

NÄJS on kansliapäällikköjen muodostama yhteistyöelin, joka voi tehdä päätöksiä ja aloitteita koskien maa- ja metsätalousyhteistyötä Pohjoismaissa. NÄJS valmistelee pohjoismaisten maa- ja metsätalousministerien kokouksia sekä myöntää hankerahoitusta. Viime vuosina lähialueyhteistyön merkitys pohjoismaisessa

yhteistyössä on kasvanut, ja siihen on kanavoitu lähes viidennes Pohjoismaiden ministerineuvoston varoista.

NÄJS hyväksyi syksyllä 2000 maa- ja metsätalouselämyksen toimintasuunnitelman vuosiksi 2001–2004. Yhtenä painopistealueena ohjelmassa on kestävä metsätalous. Kansainvälisestä metsäpolitiikasta vastaavan *ordiska kontaktgruppen för internationell skogspolitik* -ryhmän työn ansiosta Pohjoismaat ovat profiloituneet kansainvälisissä kokouksissa esimerkiksi yhteisellä julkilausumalla ja esitteellä.

NÄJS:n alaisuuteen perustetaan vuonna 2001 uusi neuvoo-antava neuvottelukunta käsittelemään geenivaroja. Neuvottelukunta tulee keskustelemaan sekä maatalouden, metsätalouden että kotieläinten geenivarakysymyksiä. Keskeisenä tavoitteena neuvottelukunnan työssä onkin lisätä sektoreiden välistä yhteistyötä geenivara-asioissa.

Yhteispohjoismainen metsäntutkimusjärjestö (Samnordisk skogsforskning, SNS) myöntää vuosittain noin 5 miljoonaa markkaa (0,85 milj. €) metsäntutkimukseen noin 15 hankkeelle. Viime vuosina EU-asiat ovat saaneet näkyvän roolin yhteistyössä. Järjestö on tiedottanut EU-asioista, järjestänyt seminaareja sekä rahoittanut pohjoismaisten tutkijoiden EU-hankkeiden valmistelua.

8.7 Metsäyhteistyö kehitysmaissa

Vuosina 1998–2000 Suomen metsäalan yhteistyö painottui selkeästi kahdenväliseen toimintaan. Hankkeista merkittävimpiä olivat muun muassa kansallisen metsäohjelman valmisteluprojekti ja Itä-Usambaran vuoristometsien suojeluprojekti Tansaniassa sekä Malawin istutusmetsien yksityistämistä edistänyt hanke. Namibiassa ja Burkina Fasossa tuettiin metsäpalojen torjuntaa, ja Mosambikissa ja Namibiassa suuraluetason metsäinventointimenetelmien kehittämistä ja toteuttamista. Kylätason metsätaloutta edistettiin mm. Vietnamin, Namibiassa ja Keski-Amerikan maissa. Kansallisiin metsäohjelmiin ja siten myös kansainväliseen metsäpoliittiseen prosessiin liittyvä UNDP:n hallinnoima PROFOR –hanke (*Programme on Forests*) oli myös yksi merkittävistä kehitysyhteistyöhankkeista.

Viime vuosina metsäyhteistyötä on vaikeuttanut kehitysyhteistyövarojen raju putoaminen 1990 –luvun alkupuolen laman seurauksena. Metsäyhteistyön suunnatut kehitysyhteistyövarat ovat pienenneet 1990 -luvun alun 200 miljoonasta markasta (33,6 milj. €) vakiintuen vuositasolla noin 80 miljoonaan markkaan (13,5 milj. €). Korkotukiluotot puolestaan alenivat läpi

1990 -luvun, pudoten alle puoleen vuosikymmenen alun tasosta eli noin 25–43 miljoonaan markkaan (4,2–7,2 milj. €) vuodessa.

Metsäyhteistyön osuus - korkotukiluotot mukaan lukien - on 4,4 prosenttia kehitysyhteistyön rahoituksesta. Avusta kolme neljäsosaa oli lahjamuotoista, ja noin 90 prosenttia avusta käytettiin kohdemaiden metsäpolitiikan ja metsätalouden instituutioiden kehittämiseen. Loput kymmenen prosenttia suunnattiin metsäopetuksen kehittämiseen. Tuen painopiste on siirtynyt 1990 –luvun lopussa metsäsektorin laajemman kehittämisen suuntaan, ja vastaavasti pienen ja keskisuuren metsäteollisuuden tuki on loppunut.

Vuonna 1996 hyväksytty *valtioneuvoston periaatepäätös kehitysyhteistyöstä* vahvisti yleisiksi tavoitteiksi köyhyyden vähentämisen, yleismaailmallisten ympäristöuhkien torjuminen sekä yhteiskunnallisen tasa-arvon, kansanvallan ja ihmisoikeuksien edistäminen kehitysmaissa. Vuonna 1998 hallituksen antama *kehitysmaapolitiittinen linjaus* yhdisti kehitysyhteistyön osaksi Suomen ulkopolitiikkaa sekä vahvisti Suomen kehitysmaapolitiikan päämäärät.

Ulkoministeriössä valmistellun laajan selvityksen pohjalta annettiin vuoden 2001 helmikuussa *toiminnallistamispäätös*. Se ohjaa aikaisempien linjausten käytännön toteuttamista sekä selkeyttää yhteistyömaiden valintaperusteita. Toiminnallistamispäätös määrittelee yksitoista Suomen pitkäaikaista yhteistyömaata, joissa seitsemässä on metsäalan yhteistyötä.

Kehitysyhteistyöhön liittyy myös 1990 –luvun lopulla voimakkaana käyty keskustelu avun muodoista. Maa- ja metsätalouselämykselläkin kiinnostus sektoriohjelmiä kohtaan on kasvanut. Sektoriohjelmassa kohdamaa määrittelee sektorin kehittämisen tavoitteet, ensisijaiset kohteet sekä tarvittavat resurssit. Kehitystyön toteuttamiseen vastaanottajamaa käyttää hallintokoneistoaan ja budjettiaan. Rahoittajat antavat tarvittavan lisärahoituksen koko ohjelman toteuttamiseksi.

Kansalliset metsäohjelmat tullevat olemaan keskeinen osa metsäyhteistyötä, sillä ne muodostavat selkeän rungon sektorin kehittämiseksi ja siten myös sektoriohjelmatyypilliselle avulle. Kansalliset metsäohjelmat muodostavat kehityksen, jossa pystytään tukemaan hallitusten välisen metsäpaneelin ja –foorumin toimintasuositusten toteutusta kehitysmaissa ja edistämään kansainvälisten prosessien vakiinnuttamista kohdemaissa. Suomen tuki Maailmanpankkiin siirtyneelle PROFOR -hankkeelle ja FAO:n ”*Kansallisen metsäohjelman tuki*” (*National Forest Programme Facility*) tukevat tätä kehitystä.

Sektoriohjelmiin siirtyminen tapahtuu vähittäisesti, ja hankemuotoinen apu tulee olemaan jatkossakin tärkeä osa toimintaa. Hankkeiden aiheet määritellään kohdemaiden kanssa, joten niiden tarkkoja aiheita ei pystytä ennustamaan. Todennäköisesti painopisteet tulevat olemaan niissä aiheissa, joissa Suomella on runsaasti teknistä osaamista, kuten metsäinventoinneissa, metsätalouden tietojärjestelmissä, metsäsuunnittelussa ja metsäpalojen hallinnassa.

Metsäyhteistyössä tullaan myös huomioimaan entistä enemmän mahdollisuuksia edistää kaikkia kehitysyhteistyön päätavoitteita. Metsäyhteistyö on tavallisesti yhdistetty pelkästään ympäristöongelmien torjumiseen, mutta metsäsektorin kehittäminen luo myös mahdollisuuksia köyhyyden vähentämiselle, tasa-arvon, demokratian ja ihmisoikeuksien edistämiseksi. Myös metsätalouden rakenteisiin ja toimintoihin liittyvää hyvää hallintoa halutaan edistää kehitysmaissa.

9 KANSAINVÄLISEN METSÄPOLITIIKAN ERITYISKYSYMYKSIÄ

9.1 Kriteerit ja indikaattorit

9.1.1 Kriteeri ja indikaattori -prosessit

YK:n ympäristö- ja kehityskonferenssin (Rio de Janeiro, 1992) jälkeen syntyi eri puolilla maailmaa joukko hankkeita ja aloitteita, joiden tarkoituksena on edistää kestävä metsätaloutta. Kriteereihin (tunnukset) ja indikaattoreihin (mittarit) liittyvät prosessit ovat näistä olleet ehkä yleisimpiä ja kauaskantoisimpia. Kriteerit ja indikaattorit tarjoavat kehyksen kestävä metsätalouden seurannalle ja arvioinnille. Niillä voidaan määrittää kestävä metsätalouden sisältöä. Vuoden 2000 alkuun mennessä yli 100 maata oli liittynyt kriteeri ja indikaattori -prosesseihin.

Kestävä metsätalouden kriteereiden ja indikaattoreiden määrittelemiseksi käynnistettyjä prosesseja ja aloitteita on kaiken kaikkiaan yhdeksän. ITTO:n kriteerit ja indikaattorit -prosessi vuodelta 1992 on toiminut uranuurtajana sekä kestävyyskuvan antajana kriteereihin ja indikaattoreihin liittyvän käsitteistön suhteen. Kaksi vuotta ITTO:n jälkeen alkoi niin sanottu Helsinki-prosessi osana Euroopan ministerikonferensseja metsien suojelemiseksi. Sen tuloksena 37 pohjoisen havumetsävyöhykkeen, lauhkean vyöhykkeen ja Välimeren alueen maata sekä Euroopan unioni hyväksyivät yleiseurooppalaiset kriteerit ja indikaattorit. Montreal-prosessiin puolestaan osallistui 12 Euroopan ulkopuolista boreaalisen ja temperaattisen vyöhykkeen maata, ja vuonna 1995 kahdeksan Amazonin alueen maata muodostivat niin sanotun *Tarapoto-aloitteen*.

FAO:n ja UNEP:n tuella käynnistettiin kolme kriteeri ja indikaattorit -hanketta: Kuivaa Afrikkaa

(*Dry-Zone Africa Process*) koskeva 28 maan aloite (1995), 30 Lähi-idän maan (*The Near East Process*) kriteeri ja indikaattori -prosessi (1996) sekä Aasian kuivia alueita (*Dry Zone Asia Initiative*) koskeva aloite (1999), johon osallistuu yhdeksän maata. Edellä mainittujen lisäksi Keski-Amerikassa kehitetään kriteereitä ja indikaattoreita niin sanotussa *Lepaterique-prosessissa* (1997) sekä Afrikassa ATOn (*African Timber Organization*) toimesta.

Vaikka kriteeri ja indikaattori -prosessit eroavatkin toisistaan sisällöltään ja rakenteeltaan, käsitteellisesti ja tavoitteiltaan ne ovat samansuuntaisia. Kaikissa prosesseissa painotetaan metsiä monimuotoisina ekosysteemeinä, jotka on merkittäviä sosiaalisen, ekologisen ja taloudellisen kestävyyskannalta. Kaikki prosessit tarjoavat puolueettomia arviointityökaluja kestävä metsätalouden suuntauksien esittämiseen. Ne sisältävät seuraavat peruselementit: metsävarojen määrä, biologinen monimuotoisuus, metsien terveys ja elinvoimaisuus, metsän tuotannolliset ominaisuudet, metsien suojamerkitys (maaperä ja vesi), sosio-ekonomiset hyödyt ja tarpeet sekä lainsäädännöllinen, poliittinen ja institutionaalinen kehys.

Tällä hetkellä ensin valmistuneissa prosesseissa - kuten ITTOssa, Helsinki- ja Montreal-prosesseissa - kehitetään aluetason ja sitä pienempien alueiden (*forest management unit*) sovelluksia kriteereille ja indikaattoreille sekä keskustellaan kriteerien ja indikaattoreiden edelleen kehittämistä. Näissä prosesseissa nähdään myös suuri tarve jatkaa käytännön testauksia kriteerien ja indikaattorien toteuttamisen edistämiseksi eri maissa.

Uusimmissa aloitteissa, kuten Kuivaa Afrikkaa, Lähi-itää, Keski-Amerikkaa, Aasian kuivia alueita

koskevista hankkeista, tarkastelunäkökohtina ovat ensisijaisesti soveltuvuus kansallisiin tavoitteisiin, tiedon saatavuus sekä kansallisten voimavarojen riittävyys tiedon keräämiseen ja analysointiin. Prosesseissa etsitään kansallisilta tahoilta poliittista ja teknistä tukea työn toteuttamiseksi.

9.1.2 Yleiseurooppalaiset kriteerit ja indikaattorit

Euroopassa kriteereitä ja indikaattoreita kehitetään Euroopan metsien suojelua koskevan ministerikonferenssin osana sekä sen seurannassa (Helsinki-prosessi). Helsingissä vuonna 1993 pidetyssä toisessa metsäministerikonferenssissa hyväksyttiin kestävän metsätalouden periaatteet Euroopan metsille, ja niiden pohjalta määriteltiin yleiseurooppalaiset kestävän metsätalouden kriteerit (6 kpl) ja indikaattorit (27 kpl). Kolmannessa metsäministerikonferenssissa Lissabonissa vuonna 1998 hyväksyttiin kriteerit ja indikaattorit kansainvälisen raportoinnin ja kansallisten indikaattorien kehittämisen perustaksi sekä metsien kestävän hoidon ja käytön käytännön tason periaatteet, jotka muodostavat vapaaehtoisen perustan käytännön toimenpiteille.

Metsäministerikonferenssin yhteysyksikön vuonna 1999 toteuttamassa kyselyssä jäsenmailta tiedusteltiin näkemyksiä ja odotuksia kriteerien ja indikaattorien kehittamisestä. Kyselyyn vastasi 21 tahoa 20 maasta. Tulosten mukaan olemassa olevia yleiseurooppalaisia kriteerejä ja indikaattoreita ja niiden rakennetta pidettiin riittävänä heijastamaan kestävän metsätalouden onnistumista. Jatkovaa tarkistusta ja olemassa olevien indikaattorien parantamista, tiedonkeräyksen yhteensovittamista sekä raportoinnin kehittämistä pidettiin tärkeänä kestävyyden sisällöstä jatkuneen kansainvälisen keskustelun, kestävyyden eri osa-alueista saadun uuden tutkimustiedon ja metsien kestävää hoitoa kohtaan lisääntyneen yleisen kiinnostuksen vuoksi.

Yleiseurooppalaisten kriteerien ja indikaattorien kehitystyöstä vastaa vuonna 2000 perustettu asiantuntijaryhmä (*Advisory Group, AG*). Sen tehtävänä on vuoteen 2003 mennessä valmistaa esitys siitä, kuinka indikaattoreita kehitetään. Kehittämistyössä keskitytään erityisesti yhteiskunnallis-taloudellisiin (kriteeri 6), luonnon monimuotoisuutta (kriteeri 4) ja metsien suojelutoimintoja (kriteeri 5) käsitteleviin kriteereihin sekä metsien merkitystä hiilivarastona (kriteerissä 1) ja muita kuin puutuotteita (kriteerissä 3) käsitteleviin indikaattoreihin.

9.1.3 Suomen kestävän metsätalouden tilan arviointi

Vuonna 1995 maa- ja metsätalousministeriö asettamassa hankkeessa laadittiin Suomen kansalliset kestävän metsätalouden kriteerit (6 kpl) ja indikaattorit (165 kpl) yleiseurooppalaisten kriteerien ja indikaattorien pohjalta. Yleiseurooppalaiset kriteerit sovellettiin pienin muutoksin kansalliseen käyttöön sopiviksi ja indikaattoriluetteloa muotoiltiin ja täydennettiin tarvittavin osin. Tavoitteena oli tuottaa kansalliseen, alueelliseen ja paikalliseen käyttöön soveltuvat kestävän metsätalouden kriteerit ja indikaattorit.

Vuonna 1996 aloitettiin kestävän metsätalouden indikaattoreita koskeva tiedonkeruu ja ensimmäinen indikaattorikohtaisista tiedoista koostuva raportti ”*Suomen kestävän metsätalouden kriteerit ja indikaattorit metsätalouden tilan kuvaajina*” julkaistiin vuonna 1997. Raportissa kutakin 64 määrällistä ja 102 kuvailevaa indikaattoria koskeva tieto esitettiin numeroarvona, aikasarjana, kuvallisesti tai sanallisesti.

Indikaattoreita ryhdyttiin päivittämään vuonna 1998. Maa- ja metsätalousministeriön asettaman työryhmän johdolla laadittu julkaisu ”*Suomen metsätalouden tila 2000 – kestävän metsätalouden kriteerit ja indikaattorit*” (MMM:n julkaisuja 5/2000) valmistui vuoden 2000 lopussa. Uusitussa raportissa olennaisimmat muutokset aikaisempaan kokoelmaan liittyvät yhteiskunnallis-taloudellisiin ja luonnon monimuotoisuutta mittaavien kriteerien sisällön kehittymiseen, sekä tarkasteltavien indikaattorien määrän muutokseen. Raportissa haluttiin keskittyä sellaisiin mittareihin, jotka parhaiten kuvaisivat metsätalouden kestävyyden toteutumista. Nykyisessä kokoelmassa indikaattoreita on 47.

Kumpaankaan kriteerit ja indikaattorit -kokoelmaan ei esitetty indikaattoreille tavoite- tai raja-arvoja kuin poikkeustapauksessa. Raporteissa ei myöskään esitetä johtopäätöksiä siitä, kuinka kestävän metsätalouden toteuttamisessa tai edistämisessä on onnistuttu.

Aluetasolla kriteereitä ja indikaattoreita testattiin vuonna 1995 niin sanotussa *Pirkanmaa-projektissa* (*Kestävän metsätalouden kehitysstrategian toteuttaminen metsätaloudessa*). Projektin tavoitteena oli luoda alueellisen metsästrategian laadinnan periaatteet sekä laatia mittarit ja tarkastusmenetelmät metsätalouden arvioimiseen aluetasolla. Hankkeessa testattiin kansallisten indikaattoreiden soveltuvuutta metsätalouden kestävyyden arviointiin aluetasolla sekä kehitettiin kriteerien ja indikaattorien käyttöä

metsävarojen kestävä käytön suunnittelussa ja todentamisessa.

Aluetason indikaattoreiden kehittämistä jatkettiin Suomessa kansainvälisen EU-life -hankkeen ”*Kestävän metsätalouden seurantamenetelmät*” osaprojekteina. Tämän viiden maan yhteistyönä vuosina 1998–2001 toteutettu hanke sai rahoituksen EU:lta. Pää tavoitteena on esitellä ja vertailla eri maiden seurantamenetelmiä.

Keväällä 2001 uudet, yhteisesti hyväksytyt ja paikallisiin oloihin sopivat aluetason kriteerit ja indikaattorit päivitettiin alueellisten metsäohjelmien päivituksen yhteydessä.

Käytännössä indikaattoritietojen keruu on osoittautunut odotettua vaativammaksi sekä kansallisella että alueellisella tasolla. Eräitä kestävyden mittareiksi todettuja tunnusmerkkejä on vaikea saada numeeriseen muotoon, tai tarvittavia tilastotietoja ei ole ollut saatavilla. Tiedot ovat puutteellisia etenkin metsien monikäytön, sosiaalisten hyötyjen ja luonnon monimuotoisuuden kohdalla. Joidenkin sovittujen indikaattoreiden kohdalla yhteismitallisten aikasarjojen puuttuminen on aiheuttanut useita muutoksia tiedonkeruuseen ja tulosten esittämiseen. Tiedonkeruun kehittäminen onkin eräs keskeisistä asioista, jonka kautta kriteerit ja indikaattorit voivat muodostua toimiviksi välineiksi kestävä metsätalouden mittajana muun muassa metsäohjelmien ja -strategioiden toteutuksen seurannassa.

9.1.4 Indikaattorityön haasteita

Kestävän metsätalouden kriteerit ja indikaattorit ovat hyvä metsäpolitiikan seurantaväline, ja niitä on mahdollisuus kehittää myös metsäpolitiikan ohjaamisvälineeksi. Kriteereiden ja indikaattoreiden avulla voidaan seurata kestävä metsätalouden toteutumista kansallisten metsäohjelmien sekä -strategioiden yhteydessä. Niiden avulla voidaan kansainvälisessä yhteydessä havainnollistaa maassamme harjoitettavaa kestävä metsätaloutta. Kansallisilla kriteereillä ja indikaattoreilla seurataan kansallisten metsäohjelmien toteuttamisen vaikutuksia, ja siksi kriteerit ja indikaattorit tulisi liittää kansallisten metsäohjelmien yhteyteen seurantamekanismina.

Hallitusten välisen metsäpaneelin ja -foorumin neuvotteluissa keskusteltiin yhteisistä, kansainvälisistä kestävä metsätalouden tavoitteista, sekä eri valtioiden sitoutumisesta niihin. Kestävyyden vertailtavuuden lisääminen ja tutkimuspainopisteiden määrittäminen ovat lisänneet kiinnostusta yhteisten, kansainvälisten

kestävän metsätalouden kriteerien ja indikaattorien määrittämiseen. FAO on suunnitellut kansainvälistä kokousta, johon kutsuttaisiin eri kriteerit ja indikaattori -prosessien asiantuntijat. Keskeisimpinä tavoitteena kokouksessa tulisi olemaan yhteisten, maailmanlaajuisten kriteerien ja indikaattorien määrittäminen. Lisäksi kokouksessa voitaisiin vertailla eri kriteerit ja indikaattorit -prosesseja, niistä saatuja kokemuksia sekä etsiä keinoja avustaa maita niiden kansallisten kriteerien ja indikaattoreiden määrittelemisessä.

Suomen tavoitteena on vahvistaa kestävä metsätalouden kriteerien ja indikaattoreiden kehittämistä ja käyttöä eri maissa sekä kansallisella että alueellisella tasolla ja lisätä vuorovaikutusta maiden ja osapuolten välillä. Lisäksi kriteereiden ja indikaattoreiden vertailtavuutta olisi parannettava, ja erityisesti indikaattoreihin liittyvää tutkimustoimintaa sekä käsitteiden ja määritelmien yhteensovittamista olisi vahvistettava. Suomi tukee yleiseurooppalaisella tasolla indikaattorien kehittämistyötä, erityisesti asiantuntijaryhmän (AG) toimintaa.

Kansallisella tasolla tavoitteena on kriteereiden ja indikaattoreiden edelleen kehittäminen, sekä niiden hyödyntäminen muun muassa kansallisen metsäpolitiikan suuntaamisessa sekä alueellisten tavoiteohjelmien seurannassa. Syvempää tarkastelua Suomessa vaatii erityisesti Lissabonissa 1998 hyväksytyjen yleiseurooppalaisten metsien kestävä hoidon ja käytön kriteerien sekä käytännön tason periaatteiden suhde. Jatkotyössä huomioidaan myös seuraavia asioita: tiedonkeruun kehittäminen ja saattaminen jatkuvaksi esimerkiksi metsävarojen seurannan yhteydessä, raportoinnin kehittäminen, kansainvälisen yhteistyön parantaminen, aluetason indikaattoreiden kehittäminen ja täydentäminen sekä seuranta.

9.2 Metsien monimuotoisuus ja suojelu

9.2.1 Keskusteluteemat sopimusneuvotteluissa

Metsien monimuotoisuuden tärkeimmät metsäpoliittiset keskusteluaiheet ovat viime vuosina olleet monimuotoisuuden tunnusmerkkien määrittely ja kehityksen seuranta, metsätaloustoimenpiteiden ja metsäsektorin ulkopuolisten tekijöiden, kuten mahdollisen ilmastomuutoksen, vaikutukset monimuotoisuuteen sekä metsien suojeluverkostojen parantaminen. Tavoitteena on hidastaa monimuotoisuuden heikkenemistä ja luoda keinoja monimuotoisuuden säilyttämiseen ja lisäämiseen.

Euroopan metsäministerikonferenssissa Helsingissä 1993 ja sen jälkeisessä Helsinki-prosessissa metsien monimuotoisuus katsottiin kiinteäksi osaksi metsätalouden kestävyyttä. Monimuotoisuuden säilyttäminen ja sen lisääminen metsäalueilla riippuu kahdesta tekijästä: riittävän suojelualueverkon perustamisesta sekä talousmetsissä sovellettavasta metsänhoidosta. Tärkein seurattava muutostekijä ovat uhanalaiset lajit, joiden avulla voidaan päätellä monimuotoisuuden kehitys ja arvioida, kuinka onnistunutta metsänhoito on ollut lajiston säilyttämisen suhteen.

Maailmanlaajuisesti metsien suojelua ja monimuotoisuutta on käsitelty sekä biodiversiteettisopimuksessa (luku 5.3) että hallitustenvälisessä yhteistyössä Rion sopimuksesta alkaen aina YK:n metsäfoorumin (UNFF) perustamiseen asti (luku 3.4). Viimeisimmässä biodiversiteettisopimuksen osapuolikokouksessa Nairobissa toukokuussa 2000 perustettiin metsäasioiden asiantuntijaryhmä, jonka tehtävänä on vahvistaa metsäkysymysten käsittelyä luonnon monimuotoisuuden kannalta. Vallitseva näkemys on kuitenkin se, että metsäasioiden käsittely tapahtuu monipuolisimmin YK:n metsäfoorumin avulla.

Seuraavan Euroopan metsäministerikonferenssin valmisteluissa (luku 4) metsien monimuotoisuuskysymykset ovat saaneet oman erillistyöryhmänsä. Viimeisin, järjestyksessään neljäs, monimuotoisuutta käsittelevän erillistyöryhmän kokous pidettiin Innsbruckissa, Itävallassa joulukuussa 2000.

9.2.2 Metsien suojelu

Metsänsuojelua koskevassa keskustelussa metsäpoliittisesti tärkein tavoite on ollut metsien suojeluverkostojen täydentäminen ja alueellisen edustavuuden parantaminen. Euroopan unionin sisällä tällainen kaikkia ekosysteemejä koskeva suojelualueverkosto on Natura 2000 -verkosto.

Metsien suojelutietoja on koottu muiden metsävaratietojen yhteydessä lauhkean ja pohjoisen metsävyöhykkeen metsävarainventoinnissa (TBFRA2000) sekä maailmanlaajuisesti myös Iso-Britanniassa sijaitsevan maailman suojelualueiden seurantakeskuksen (*World Conservation Monitoring Centre, WCMC*) kartastoina. Euroopassa metsien suojelukäsitteistöä selvitettiin vuosina 1996–1999 COST E4 -projektissa (*Forest Reserve Research Network*).

Yhtenäisen tietopohjan laatiminen suojelutilanteesta ja eri maiden metsien suojelun vertailu on osoittautunut odotettua vaikeammaksi, ja selvitykset

ovat antaneet hyvin erilaisia tuloksia maiden metsänsuojelutilanteesta. Vertailua vaikeuttavat muun muassa metsän määritelmän erot eri metsävyöhykkeissä, suojeluluokitusten määrittäminen ja tulkintaerot samoin kuin suojelualueilla sallittavien toimenpiteiden vaihtelu, metsien luonnontilaisuuden erot sekä suojelun tavoitteissa vallitsevat erot.

Metsien suojeluluokitusta on tästä syystä haluttu yhtenäistää. Kansainvälisen Luonnonsuojeluliiton (*The World Conservation Union, IUCN*) kehittämä kuusiasteinen luokittelu on yksi lähtökohta maailmanlaajuiselle suojelutilanteen tarkastelulle. IUCN-luokittelu koskee kuitenkin kaikkia ekosysteemejä, eikä sitä ole voitu käyttää suoraan metsien suojeluluokitukseen. Luokittelu ei myöskään ota huomioon riittävästi metsien luonnontilaisuuden astetta ja metsien käyttöhistorian eroja.

Euroopan Unionin rahoittama COST E4 -selvitys on toistaiseksi kattavin työ Euroopan 25 maan metsien suojelutilanteesta. Selvitys osoitti selkeästi, että metsien suojeluun tarvitaan erillinen luokitusjärjestelmä. Esimerkiksi Euroopassa eri maiden metsien suojeluun sovelletaan yli 60 erilaista metsien suojeluluokkaa.

Euroopan metsäministerikonferenssin yhteysyksikön toimesta aloitettiin keväällä 2000 selvitystyö metsien suojelumäärittelyn yhdenmukaistamista ja tietojen kokoamista varten. Työhön osallistuvat yhteysyksikön kutsumien asiantuntijoiden lisäksi metsien inventoinnin (TBFRA) ja metsien suojelun (COST E4, IUCN) asiantuntijat.

Alustava Euroopan metsiä koskeva suojeluluokitus ehdotus sisältää kolme pääluokkaa:

- metsien suojelu monimuotoisuuden säilyttämistä varten. Luokka sisältää kolme käsittelyastetta: metsien käsittely ei ole sallittu, vähäinen metsien käsittely erityisyistä sallittu ja metsien käsittely sallittu suojelutavoitteiden saavuttamista varten
- metsien suojelu suojelutoimintojen säilyttämistä varten, esimerkiksi pohjaveden suojelua, lumivyöryjen tai muiden luonnonkatastrofien ehkäisemistä silmällä pitäen sekä
- metsien suojelu maiseman ja erityisten luontokohteiden säilyttämistä varten

Vuoden 2001 aikana on selvitetty metsävaratietojen keräämismahdollisuus luokituksen pohjalta ja pyritty edelleen yhdenmukaistamaan luokituksen yksityiskohtia.

Joulukuussa 2000 Euroopan unionin COST-komitea hyväksyi uuden metsien suojelua koskevan yhteistyöhankkeen. *Protected Forest Areas in Europe*

– *Harmonisation and Analysis* -hanke toteutetaan vuosina 2001–2005. Sen tavoitteena on metsien suojelukäsitteistön yhtenäistäminen ja suojelutietojen täsmällisempi kokoaminen metsien inventointien yhteydessä. Hanke tukee myös metsäpoliittista keskustelua ja ministerikonferenssin valmistelussa kehitettävää suojeluluokittelua.

9.2.3 Metsien monimuotoisuuden tunnukset ja seuranta

Metsien monimuotoisuus on osa laajempaa biologisen monimuotoisuuden käsitettä⁶. Metsäluonnon monimuotoisuudella tarkoitetaan metsässä elävien eliölajien runsautta ja monipuolisuutta, kunkin eliölajin geneettisen perimän monipuolisuutta sekä erilaisten metsäisten elinympäristötyyppien runsautta ja monipuolisuutta.

Metsäpoliittisessa keskustelussa etualalla ovat olleet monimuotoisuuden eri tekijöiden kuvaaminen, niiden perusteella tapahtuva metsien hoidon ohjaaminen ja monimuotoisuuden kehityksen seuranta. Tieteellisestä näkökulmasta monimuotoisuuden osatekijöitä on listattu monipuolisesti, mutta niiden asettaminen tärkeysjärjestykseen on osoittautunut vaikeaksi samoin kuin käytäntöä hyödyntävien suositusten johtaminen tunnuksista. Selkeitä tunnuksia ovat olleet muun muassa puulajien runsaussuhteet, ulkomaisten puulajien esiintyminen, puiden alkuperään ja niiden geneettisiin ominaisuuksiin liittyvät siirto-säännöt sekä eräiden indikaattorilajien säilymiseen vaikuttavat monimuotoisuustekijät, kuten lahoavan puun määrä talousmetsissä.

Kasvillisuusvyöhykkeiden ja metsien ominaisuuksien vaihtelun vuoksi yksityiskohtaisten monimuotoisuustekijöiden sopiminen on vaikeaa. Siksi sopimuksissa joudutaan pidättäytymään yleislinjoissa ja tavoitesuosituksissa.

Euroopassa on käynnissä useita metsien monimuotoisuutta eri näkökulmista selvittäviä tutkimushankkeita. *BEAR-hankkeessa* (*Indicators for Forest Biodiversity in Europe*) on listattu metsien monimuotoisuuden tunnuksia kasvillisuusvyöhykkeittäin sekä alueiden ja metsiköiden tasolla. *BioAsses-hanke* (*The Biodiversity Assessment Project*) tähtää metsien monimuotoisuutta arvioivien työkalujen kehittämiseen. Sen lisäksi meneillään on tutkimushankkeita, joissa selvitetään kuinka kaukokartoitustekniikkaa soveltamalla voidaan alueellisesti havainnoida, tulkita ja seurata monimuotoisuuden tekijöitä (mm. *Scale Dependent Monitoring of Non-Timber Forest*

Resources (MNTEFR) -hanke sekä SAI-instituutin (*Space Applications Institute*) ja ISPRA:n kehittämishankkeet).

Euroopan metsäministerikonferenssin yhteyskikkö selvitti vuonna 1999 Euroopan eri maiden metsien monimuotoisuuden tilannetta ja sen mittaamiseen käytettyjä kriteereitä ja indikaattoreita. Kyselyn tuloksia arvioidaan ja niiden perusteella, ottaen samalla huomioon käynnissä olevien tutkimushankkeiden tiedot, pyritään parantamaan ja täydentämään Helsinki-kriteereitä monimuotoisuuden osalta. Euroopassa on myös entistä enemmän kiinnitetty huomiota monimuotoisuuden ja metsien suojelun taloudellisiin vaikutuksiin. Tuorein niitä koskeva seminaari pidettiin Itävallassa joulukuussa 2000.

9.2.4 Metsien monimuotoisuus ja suojelukeskustelun vaikutus Suomen toimintaan

Suomi on osallistunut näkyvästi kaikkiin keskeisimpiin monimuotoisuutta ja metsien suojelua koskeviin kansainvälisiin prosesseihin, sopimusneuvotteluihin ja eurooppalaisiin tutkimuksiin. Kokouksissa sovitut linjaukset vastaavat hyvin Suomen näkemyksiä.

Kansainvälisessä keskustelussa ja päätöslauselmissa sovitut linjaukset on Suomessa otettu nopeasti huomioon käytännön toiminnassa ja lainsäädännössä, kuten vuonna 1997 uudistetuissa metsälaissa, luonnonsuojelulaissa sekä laissa kestävän metsätalouden rahoituksesta.

9.2.5 Suomen yleiset tavoitteet metsien monimuotoisuus- ja suojelukeskustelussa

Uuden ja vertailukelpoisen tiedon tarve on suuri sekä metsien monimuotoisuustekijöiden määrittelyn että suojelusta käydyn keskustelun kannalta. Kansainvälisellä tasolla käyty keskustelu on paljastanut puutteita käsitteiden tulkinnassa, tietolähteissä, tietojenkeruumenetelmissä ja tietojen vertailtavuudessa. Monet eri toimijat Euroopassa ovat kiinnostuneita metsien monimuotoisuuden seurannasta sekä metsävara- ja suojelutietojen hallinnasta – jopa kilpailuasetelmaksi asti. Suojelutietojen luotettavuuden ja uskottavuuden varmistaminen tulee entistä tärkeämmäksi. Myös metsävarojen seurantarjestelmiä tulisi kehittää siten, että niihin voitaisiin yhdistää myös luonnon monimuotoisuustekijöiden seuranta.

Kansalaisjärjestöillä on meneillään useita metsien suojeluun ja monimuotoisuuteen liittyviä hankkeita

⁶ Biologisella monimuotoisuudella tarkoitetaan kaikkea elävän luonnon vaihtelua. Siihen katsotaan sisältyvän eliölajien sisäinen perinnöllinen monimuotoisuus, lajien monimuotoisuus ja lukumäärä sekä ekosysteemien ominaisuuksien ja runsauden vaihtelu (Rion ympäristökonferenssin 1992 määritelmä).

(WWF:n Euroopan metsien tilaa arvioivat pistekortit, IUCN:n Kanadan toimiston karttahanke boreaalisen ja lauhkean vyöhykkeen metsien monimuotoisuudesta sekä *WRI-instituutin* (*World Resources Institute*) kartoitushankkeet viimeisistä luonnonmetsistä).

Metsien ja metsätalouden merkityksen vuoksi Suomen on välttämätöntä seurata ja osallistua tulevaisuudessakin tiiviisti kansainväliseen kehitystyöhön ja keskusteluun monimuotoisuudesta sekä pitää huoli siitä, että metsien taloudellinen merkitys ei jää monimuotoisuus- ja suojelukysymysten varjoon. Mahdollisuuksien mukaan metsien merkitys ja metsäasiat tulisi säilyttää näkyvillä laajemminkin yhteiskunnallisessa keskustelussa. Siten metsille voidaan saada poliittista huomiota sekä varmistettua metsävarojen kehittämiseen ja käyttöön tarvittava tuki.

Kansainvälisissä neuvotteluissa on Suomen näkökulmasta hyödyllistä korostaa erityisesti luotettavan ja moniarvoisen tietopohjan varmistamista, termien ja käsitteiden yhtenäistämistä sekä metsävara- ja monimuotoisuustekijöiden yhdistämistä metsien inventointimenetelmissä. Liian ohjaavan säätelyn välttämiseksi neuvotteluissa tulisi pyrkiä yleispiirteisiin kehyssovimuksiin. Tämä on tärkeää ennen muuta monimuotoisuuskysymyksissä, koska metsien käyttöhistoria, kasvillisuusvyöhykkeet, puulajit ja metsän omistusrakenne vaihtelevat maittain.

Suojelun ohella Suomessa on korostettu monimuotoisuuden huomioimista talousmetsien metsänhoidossa. Monimuotoisuustekijät huomioivan metsäluonnonhoidon soveltamisella on merkitystä etenkin silloin, kun arvioidaan metsänsuojeluverkoston mitoitus- ja suojelualueiden perustamistarpeita.

9.3 Ympäristöjärjestelmät ja sertifiointi

9.3.1 Metsäsertifiointi

Metsäsertifiointikeskustelu lähti alun perin liikkeelle tarpeesta kehittää keinoja trooppisten metsien tuhoutumisen hillitsemiseksi. Nykyisin metsäsertifiointin päätarkoituksena nähdään kestävä metsätalouden edistäminen. Sen avulla voidaan kertoa puutuotteiden kuluttajalle tietoa metsien kestävästä hoidosta ja käytöstä.

Metsäsertifiointinnissa tarkistetaan, täyttääkö metsien hoito ja käsittely vaatimusasiakirjoissa eli standardeissa asetetut vaatimukset. Tarkastuksen eli auditoinnin tekee ulkopuolinen taho, sertifi-

ointiyritys, joka myöntää vaatimukset täyttävälle metsille sertifikaatin. Ympäristömerkkejä hallinnoivat organisaatiot voivat myöntää ympäristömerkin käytettäväksi tuotteissa, joiden raaka-aineena on käytetty sertifioidusta metsästä korjattua puuta. Ympäristömerkin myöntäminen edellyttää myös, että tuotteen raaka-aineena käytetyn puun alkuperän varmistavalla järjestelmällä on sertifikaatti.

Suomen metsäsertifiointijärjestelmä (*Finnish Forest Certification System, FFCS*) on Suomen metsien hoitoon ja käsittelyyn vuosina 1996–1999 kehitetty kansallinen metsäsertifiointijärjestelmä. Suomalaisen metsäsertifiointijärjestelmän kehittämisen lähtökohtana olivat muun muassa YK:n ympäristö- ja kehityskonferenssissa (Rio de Janeiro 1992) hyväksytyt metsäperiaatteet, Euroopan metsäministerikonferenssin (Helsinki 1993) päätöslauselmat ja niiden pohjalta kehitetyt yleiseurooppalaiset kestävä metsätalouden kriteerit sekä kansainvälisen standardisointijärjestön ja Euroopan unionin ympäristöhallintajärjestelmät.

FFCS:n laadinnan tavoitteena on ollut luoda Suomen metsätalouden ja metsänomistuksen oloihin hyvin soveltuva, kustannustehokas, kansainvälisesti tunnustettu ja luotettava sertifiointiratkaisu. Samalla on haluttu luoda järjestelmä, joka täyttää kansainvälisten ympäristömerkitäjäjärjestelmien asettamat vaatimukset ja on mahdollisimman hyvin yhteensopiva kansainvälisten metsäsertifiointi- ja ympäristöhallintajärjestelmien kanssa.

FFCS kattaa metsäsertifiointin edellyttäminä osatekijöinä vaatimukset metsien hoidolle ja käytölle, puun alkuperäketjun todentamiselle sekä ulkoisen tarkastuksen pätevyydelle ja laadulle. FFCS-järjestelmä ei sisällä omaa tuotemerkkiä (ympäristömerkkiä). Kaikille kiinnostuneille tahoille avoin, 29 organisaation edustajista koostunut metsäsertifiointin standardityöryhmä määritteli vuosina 1996–1997 metsäkeskuksen tai vaihtoehtoisesti metsänhoitoyhdistyksen tasolla toteutettavassa metsäsertifiointinnissa sovellettavat sertifiointikriteerit. Näiden sertifiointin metsien hoidolle ja käytölle asettamien vaatimusten uudistaminen aloitettiin vuoden 2001 lopussa.

Vuonna 2001 Suomessa oli voimassa 13 alueellista metsäsertifikaattia, joiden puitteissa metsiä hoidetaan ja käsitellään FFCS-järjestelmän vaatimusten mukaisesti. Sertifikaatit kattavat yhteensä 95 prosenttia maan metsäalasta. Järjestelmään on sitoutunut yli 310 000 metsänomistajaa.

FFCS-järjestelmän vaatimusten mukaisia sertifikaatteja metsätaloudelle ja puun alkuperän varmistam-

miseen ovat myöntäneet kansainvälisesti tunnustetut tuote- ja järjestelmäsertifioinnin yritykset, joiden toiminnan tarkastaa kansainvälisesti päteväksi todettu akkreditointiorganisaatio. Sertifiointiyrietykset seuraavat myös vaatimusten toteutumista alueiden metsissä vuosittaisissa auditoinneissa.

FFCS-järjestelmän hallinnoinnista ja edelleen kehittämisestä vastaa Suomen Metsäsertifiointi ry ja sen alaisuudessa toimiva kehittämissyöryhmä. Yhdistyksessä oli vuoden 2001 lopulla 13 jäsenorganisaatiota, jotka edustavat laajasti eri metsänomistajaryhmiä sekä metsäteollisuutta ja muita metsäalan sidosryhmiä. Myös ympäristötahojen edustajat on kutsuttu työhön mukaan, mutta he ovat jättäytyneet FFCS-järjestelmän ulkopuolelle.

Yleiseurooppalaisen metsäsertifiointijärjestelmän (Pan European Forest Certification, PEFC) puitteissa on luotu kansainvälinen kehys Euroopan maiden kansallisille tai alueellisille metsäsertifiointijärjestelmille. Kehitystyön perustana ovat olleet Helsingin ja Lissabonin metsäministerikokouksissa vuosina 1993 ja 1998 hyväksytyt yleiseurooppalaiset kestävä metsätalouden kriteerit.

PEFC-järjestelmän laatiminen alkoi Suomen, Saksan, Ranskan, Norjan, Itävallan ja Ruotsin yksityismetsänomistajien järjestöjen aloitteesta vuonna 1998. Järjestelmän virallinen perustamis- ja julkistamistilaisuus pidettiin kesäkuussa 1999 Pariisissa. Yksityismetsänomistajien ohella järjestelmän laadinnassa ovat olleet mukana valtioita ja kuntia metsänomistajina edustavat organisaatiot sekä muun muassa metsäteollisuuden ja kaupan järjestöt. PEFC:n hallinnossa on mukana lisäksi ympäristöjärjestöissä toimivia henkilöitä.

Vuoden 2001 lopussa PEFC-neuvostossa oli edustettuna PEFC:n 16 jäsentä sekä 2 jäsenorganisaatiota Yhdysvalloista ja Kanadasta. Ylintä päätösvaltaa PEFC:ssä käyttää jäsenten edustajista koostuva yleiskokous.

Suomen FFCS-järjestelmä sai PEFC:n hyväksynnän toukokuussa 2000. Hyväksymispäätös tarkoittaa sitä, että hyväksytyt kansalliset järjestelmät täyttävät PEFC:n asettamat vaatimukset metsien hoidon ja käytön standardeille sekä metsäsertifiointijärjestelmän valmistelulle ja toteutukselle. Syksyllä 2001 PEFC-neuvosto oli hyväksynyt yhdeksän jäsenmaan sertifiointijärjestelmät, ja PEFC:n hyväksymiä kansallisten sertifiointijärjestelmien puitteissa sertifioituja metsiä oli yhteensä yli 38 miljoonaa hehtaaria kuudessa maassa (Suomi, Ruotsi, Norja, Saksa, Sveitsi ja Itävalta).

PEFC-järjestelmällä on oma tuotemerkki, jonka käyttöoikeuden metsäteollisuusyrietykselle myöntää Suomessa kansallisena PEFC-elimänä toimiva Suomen Metsäsertifiointi ry. PEFC-merkin käyttö metsäteollisuudessa sekä tuotteiden kaupassa ja jakelussa edellyttää, että yrietyksessä on käytössä sertifioitu puun alkuperän todentamisyrietyelmä. Syksyllä 2001 Suomessa oli yli 30 PEFC:n tuotemerkin käyttöön oikeutettua metsäteollisuuden yrietystä.

Hyvän metsänhoidon neuvosto (Forest Stewardship Council, FSC) on riippumaton, kansainvälinen ja ei-kaupallinen organisaatio. Sen perustivat vuonna 1993 25 valtion ympäristö- ja ihmisoikeusyrietytöt, puuntuottajat ja puukauppiat. FSC:n laatimilla kymmenen hyvän metsänhoidon periaatteella pyritään edistämään metsien ekologisesti, sosiaalisesti ja taloudellisesti kestävä hoitoa ja käyttöä. Yleisperiaatteista johdetaan tarvittaessa maakohtaiset sovellukset kansallisissa FSC-työryhmissä.

Ylintä valtaa FSC:ssä käyttää yleiskokous (*General Assembly*), joka on jaettu taloudelliseen, ekologiseen ja sosiaaliseen kamariin. FSC:llä on tuotemerkki, jota voidaan käyttää tuotteissa, jotka sisältävät FSC-sertifioiduista metsistä lähtöisin olevaa puuraaka-ainetta ja joiden raaka-aineen alkuperä voidaan todentaa (chain-of-custody).

Syksyllä 2001 FSC-järjestelmällä sertifioituja metsiä oli noin 23 miljoonaa hehtaaria 48 maassa, joista yli puolet sijaitsee Euroopassa. Pääosa FSC-järjestelmän puitteissa sertifioiduista metsistä on ollut metsäteollisuusyrietysten, yhteisöjen tai valtion omistamia metsäalueita, mutta myös yksityisten maiden ryhmäsertifiointi on viime vuosina yleistynyt. Sertifikaattien myöntäjinä ovat toimineet FSC:n valtuuttamat eli akkreditoimat sertifiointiyrietykset.

Suomen FSC-työryhmä perustettiin syksyllä 2000. Sen valmisteli vuoden 2001 aikana maamme oloihin sopeutetun kansallisen FSC-standardin. FSC-sertifiointi käynnistyi ensimmäisten suomalaisten yksityismetsänomistajien metsissä syksyllä 2001. Koska Suomen FSC-standardia ei ole vielä toistaiseksi vahvistettu kansainvälisesti, on Suomessa toistaiseksi sovellettu toistaiseksi kansainvälistä FSC-standardia. Suomessa on myös kaksi FSC-tuotemerkin käyttöön oikeutettua liikeyrietystä, jotka tuottavat FSC-merkittyjä tuotteita sertifioidusta tuontipuusta.

9.3.2 Ympäristöjärjestelmät

Ympäristöjärjestelmät perustuvat siihen, että yrietykset tuntevat toimintansa ympäristövaikutukset ja asettavat

tämän perusteella itse ympäristönsuojeluun liittyviä tavoitteita toiminnalleen. Tavoitteena on, että yritykset vähentävät aiheuttamiaan ympäristöhaittoja aktiivisesti ja pyrkivät toimintansa jatkuvaan parantamiseen. Ympäristöhallintajärjestelmällä organisaatio käsittelee toimintojensa, tuotteidensa ja palvelujensa ympäristönäkökohtia.

Ympäristöjärjestelmät eroavat metsäsertifiointijärjestelmistä siinä, että sertifiointijärjestelmät sisältävät käytännön metsätaloutta koskevia vaatimuksia sekä mahdollisuuden ympäristömerkkien käyttöön. Metsäsertifioinnissa sidosryhmien mahdollisimman laaja osallistuminen on tärkeää, kun ympäristöjärjestelmien kehittämisprosessit ovat usein yritysten sisäisiä ja liittyvät niiden omien tavoitteiden asettamiseen.

EMAS-järjestelmä (*The Eco-Management and Audit Scheme*) on teollisuusyrityksille tarkoitettu vapaaehtoinen ympäristöasioiden hallinta- ja auditointijärjestelmä, joka perustuu Euroopan yhteisöjen neuvoston niin sanottuun EMAS-asetukseen. EMAS-järjestelmään voivat liittyä EU- sekä ETA-maissa toimivat yritykset. EMAS-asetus uudistettiin ja laajennettiin vuonna 2001 koskemaan kaikkia organisaatioita. Organisaatioiden kannalta uudistus

tuo tullessaan järjestelmän entistä helpomman käytön joko itsenäisesti tai ISO 14 001 -standardin (käytössä esim. monilla metsäteollisuusyrityksillä) laajennuksena.

ISO 14 001 -standardi on kansainvälisen standardisoimisjärjestö ISO:n (*International Organization for Standardization*) ympäristöjärjestelmä. Standardi soveltuu kaikenlaisille organisaatioille ja se on voimassa kaikkialla maailmassa. ISO 14001 -standardi sisältää ja kuvaa ympäristöjärjestelmän edellyttämät keskeiset elementit. Se on ainoa ISO 14000 -sarjan standardi, jonka perusteella organisaation ympäristöjärjestelmä voidaan sertifioida riippumattoman, kolmannen osapuolen suorittaman auditoinnin jälkeen.

EMAS-järjestelmä eroaa ISO 14001 -standardista ennen muuta ympäristötietojen julkistamisvaatimuksissa. EMAS edellyttää säännöllisesti julkisuuteen ja viranomaisille laadittavia ympäristölausuntoja. ISO 14001 -standardissa julkisuusvaatimus on ehdollinen. EMAS korostaa ISO 14001 -standardia selvemmin, että sitoutuminen jatkuvan parantamisen periaatteeseen koskee järjestelmän kehittämisen lisäksi myös toimipaikan ympäristönsuojelun tasoa. ISO 14001 -standardin sanamuoto teksti sallii yrityksille enemmän liikkumavaraa.

LIITE 1: KESKEISET LYHENTEET

ACIA	Arctic Climate Impact Assessment <i>Arktisten alueiden ilmastomuutosta ja UV-säteilyn vaikutusten arviointia koskeva ohjelma</i>
AMAP	Arctic Monitoring and Assessment Program <i>Arktisen ympäristön seuranta- ja arviointiohjelma</i>
BALTIC 21	Itämeren Agenda 21 –ohjelma
BEAC	Barents Euro-Arctic Council <i>Barentsin euroarktinen neuvosto</i>
CAFF	Conservation of Arctic Flora and Fauna <i>Arktisen kasvillisuuden ja eläimistön suojelun ohjelma</i>
CATIE	Centro Agronómico de Investigación y Enseñanza <i>Trooppisen maatalouden tutkimuskeskus</i>
CBSS	Council of the Baltic Sea States <i>Itämeren neuvosto</i>
CIFOR	Center for International Forestry Research <i>Kansainvälisen metsäntutkimuksen keskus</i>
CITES	Convention on International Trade in Endangered Species <i>Uhanalaisten lajien kauppaa koskeva sopimus</i>
COFO	Committee of Forestry <i>FAO:n metsäkomitea</i>
COST	Co-operation in Science and Technology <i>Tieteen ja teknologian yhteistyöohjelma, jolla edistetään eurooppalaista tutkimusta luomalla tutkijoiden verkostoja.</i>
CPF	Collaborative Partnership on Forests <i>YK:n metsäfoorumin (UNFF) yhteistyökumppanuus</i>
CSD	katso UNCSD
DAC	Development Assistance Committee <i>OECD:n kehitysapukomitea</i>
ECE	Economic Commission for Europe <i>YK:n Euroopan talouskomissio</i>
ECOSOC	<ol style="list-style-type: none"> 1. Economic and Social Committee <i>EU:n talous- ja sosiaalikomitea</i> 2. United Nations Economic and Social Council <i>YK:n talous- ja sosiaalineuvosto</i>

EFC	European Forestry Commission <i>FAO:n Euroopan metsäkomissio</i>
EFI	European Forest Institute <i>Euroopan metsäinstituutti</i>
EFICS	European Forestry Information and Communication System <i>Euroopan metsätalouden tieto- ja viestintäjärjestelmä</i>
EMOTR	Euroopan maatalouden ohjaus- ja tukirahasto
EPPR	Emergency Prevention, Preparedness, and Response <i>Ohjelma ympäristöonnettomuuksien torjunnasta arktisilla alueilla</i>
EUROSTAT	Statistical Office of the European Communities <i>Euroopan tilastokeskus</i>
FAO	United Nations Food and Agriculture Organisation <i>YK:n elintarvike- ja maatalousjärjestö</i>
GEF	Global Environment Facility <i>Maailman ympäristörahoitus</i>
IBRD	International Bank for Reconstruction and Development <i>Kansainvälinen jälleenrakennus- ja kehityspankki</i>
IBFRA	International Boreal Forest Research Association
ICSID	International Centre for Settlement of Investment Disputes <i>Kansainvälinen investointiriitojen sovittelulaitos</i>
ICRAF	International Centre for Research in Agroforestry <i>Kansainvälinen peltometsäviljelyn tutkimuskeskus</i>
IDA	International Development Association <i>Kansainvälinen kehitysjärjestö</i>
IFC	International Finance Corporation <i>Kansainvälinen rahoitusyhtiö</i>
IFF	Intergovernmental Forum on Forests <i>Hallitustenvälinen metsäfoorumi</i> <i>- YK:n kestävän kehityksen toimikunnan alainen foorumi (1997–2000)</i>
ILO	International Labour Organisation <i>YK:n kansainvälinen työjärjestö</i>
IMF	International Monetary Fund <i>Kansainvälinen valuuttarahasto</i>
IPCC	Intergovernmental Panel on Climate Change <i>Hallitustenvälinen ilmastopaneeli</i>

IPF	Intergovernmental Panel on Forests <i>Hallitustenvälinen metsäpaneeli – YK:n kestävän kehityksen paneeli (1992–1997)</i>
ISCI	Intergovernmental Seminar on Criteria and Indicators for Sustainable Forest Management <i>Hallitustenvälinen asiantuntijaseminaari kestävän metsätalouden kriteereistä ja indikaattoreista (1996)</i>
ITTF	Interagency Task Force <i>Eri järjestöjen, lähinnä YK:n, yhteistyöelin. Työtä jatkaa CPF.</i>
ITTA	International Tropical Timber Agreement <i>Kansainvälinen trooppisen puun sopimus</i>
ITTO	International Tropical Timber Organisation <i>Kansainvälinen trooppisen puun järjestö</i>
IUCN	World Conservation Union <i>Kansainvälinen luonnonsuojeluliitto</i>
IUFRO	International Union of Forestry Research Organizations <i>Kansainvälinen metsäntutkimusjärjestöjen liitto</i>
KIE	Keski- ja Itä-Euroopan maat
MIGA	Multilateral Investment Guarantee Agency <i>Monenkeskinen investointitakauslaitos</i>
NÄJS	Nordisk ämbetsmannakommitte för jord- och skogsbruksfrågor <i>Pohjoismainen maa- ja metsätalouden virkamiestyöryhmä</i>
PHARE	Keski- ja Itä-Euroopan maiden talouksien uudistumista tukeva ohjelma, jota koordinoi Euroopan komissio.
OECD	Organisation for Economic Co-operation and Development <i>Taloudellisen yhteistyön ja kehityksen järjestö</i>
SBSTA	Subsidiary Body for Scientific and Technological Advice <i>Tieteellistekninen työryhmä (ilmastosopimus)</i>
SBSTTA	Subsidiary Body on Scientific, Technical and Technological Advice <i>Tieteellistekninen työryhmä (biodiversiteettisopimus)</i>
SNS	Samnordisk skogsforskning <i>Pohjoismainen metsäntutkimuslautakunta</i>
SOG	Senior Officials Group <i>Baltic 21:n virkamiestyöryhmä</i>
TACIS	Technical Assistance to the Commonwealth of Independent States and Georgia <i>Euroopan unionin rahoittama teknisen avun ohjelma, jonka tavoitteena on auttaa Venäjää, muita IVY-maita ja Mongoliaa siirtymisessä markkinatalousjärjestelmään.</i>

UNCED	United Nations Conference on Environment and Development <i>YK:n ympäristö- ja kehityskonferenssi (Rio de Janeiro, 1992)</i>
UNCSD	United Nations Commission on Sustainable Development <i>YK:n kestävän kehityksen toimikunta</i>
UNCTAD	United Nations Conference on Trade and Development <i>YK:n kaupp- ja kehityskonferenssi</i>
UNDP	United Nations Development Programme <i>YK:n kehitysohjelma</i>
UNEP	United Nations Environment Programme <i>YK:n ympäristöohjelma</i>
UNFF	United Nations Forum on Forests <i>YK:n metsäfoorumi</i> <i>- YK:n talous- ja sosiaalineuvoston alainen foorumi (2000-2005)</i>
UNGASS	United Nations General Assembly Special Session <i>YK:n yleiskokouksen erityisistunto (New York, 1997)</i>
WB	World Bank <i>Maailmanpankki</i>
WCMP	World Conservation Monitoring Centre <i>Maailman suojelualueiden seurantakeskus</i>
WRI	World Resources Institute
WSSD	The World Summit on Sustainable Development <i>Rion ympäristö- ja kehityskonferenssin 10-vuotisseurantakokous</i>
WWF	entinen World Wide Fund For Nature <i>Suomessa ennen Maailman luonnonsäitiö, nykyään Suomen WWF</i>

LIITE 2: INTERNET-OSOITTEITA

YK ja sen alaiset organisaatiot

YK, Yhdistyneet kansakunnat
Euroopan talouskomissio (UN/ECE)
ECE:n timber committee
Kansainvälinen työjärjestö (ILO)
Kauppa- ja kehityskonferenssi (UNCTAD)
Kehitysohjelma (UNDP)
Kestävän kehityksen sivut
Kestävän kehityksen toimikunta
Talous- ja sosiaalineuvosto
Temperate and Boreal Forest Resources Assessment
Teollistamisjärjestö (UNIDO)
Ympäristöohjelma (UNEP)
YK:n elintarvike- ja maatalousjärjestö FAO
FAO:n metsäkomitea
FAO:n Euroopan metsäkomissio

www.un.org
www.unece.org
www.unece.org/trade/timber/
www.ilo.org
www.unctad.org/
www.undp.org/
www.un.org/esa/sustdev/
www.un.org/esa/sustdev/csd.htm
www.un.org/esa/coordination/ecosoc
www.unece.org/trade/timber/fra
www.unido.org/
www.unep.org/
www.fao.org
www.fao.org/forestry/fo/statbod/cofo/cofo-e.stm
www.fao.org/forestry/fo/statbod/regional/efc/efc-e.stm

Ympäristösopimukset

Aavikoitumissopimus (UNCCD)
Biologista monimuotoisuutta koskeva sopimus (UNCBD)
Uhanalaisten lajien kauppaa koskeva sopimus (CITES)
Ilmastopopimus (UNFCCC)
Epäpuhtauksien kaukokulkeutumista koskevaan yleissopimukseen (CLRTAP)
Hallitustenvälinen ilmastopaneeli (IPCC)

www.unccd.int/main.php
www.biodiv.org
www.cites.org
www.unfccc.de/

www.unece.org/env/lrtap/
www.ipcc.ch

Euroopan Unioni

Euroopan Unioni
DG Maatalous
DG Ympäristö
DG Yritystoiminta
Euroopan tilastokeskus (Eurostat)
Euroopan ympäristökeskus (EEA)
Natura 2000
Yhteistutkimuskeskus (Joint Reseach Centre)
EU laajenemissivut
EU:n pohjoinen ulottuvuus
Interreg III -ohjelma
Phare -ohjelma
Taxis -ohjelma

europa.eu.int
europa.eu.int/comm/agriculture/
europa.eu.int/comm/environment/
europa.eu.int/comm/dgs/enterprise/
europa.eu.int/comm/eurostat/
www.eea.eu.int/
europa.eu.int/comm/environment/nature/natura.htm
www.jrc.org/
europa.eu.int/comm/enlargement/index.htm
europa.eu.int/comm/external_relations/north_dim/index.htm
www.inforegio.cec.eu.int/wbpro/interregiii/
europa.eu.int/comm/enlargement/pas/phare/index.htm
europa.eu.int/comm/external_relations/ceeca/taxis/

Euroopan metsäministerikonferenssi

Lähialue- ja muu yhteistyö

Arktinen neuvosto
Barentsin euroarkkinen neuvosto (BEAC)
Itämeren Agenda 21 -ohjelma (Baltic 21)
Itämeren neuvosto
Pohjoismainen neuvosto, pohjoismainen ministerineuvosto
UM:n kehitysyhteistyösivut

www.minconf-forests.net/

www.arctic-council.org/
www.barents.no/
www.ee/baltic21
www.baltinfo.org/
www.norden.org/
global.finland.fi

Metsäntutkimus

Co-operation in Science and Technology (COST)
Euroopan metsäinstituutti (EFI)
Euroopan trooppisen metsäntutkimuksen verkoston (ETFRN)
Kansainvälinen metsäntutkimusjärjestöjen liitto (IUFRO)
Kansainvälisen metsäntutkimuksen keskus
Kansainvälisen metsäntutkimuksen keskus (CIFOR)
Pohjoismainen metsäntutkimuslautakunta
Suomen ympäristökeskus (SYKE)
The Finnish Biodiversity Research Programme (FIBRE)

cost.cordis.lu/src/home.cfm
www.efi.fi
www.etfrn.org/etfrn/
iufro.boku.ac.at/
www.cifor.cgiar.org/
www.cifor.cgiar.org/
www.sjfr.se/sns/
www.vyh.fi/syke/syke.html
fibre.utu.fi/

Talouden organisaatioita

Kansainvälinen rahoitusjärjestö
Kansainvälinen valuuttarahasto
Maailman kauppajärjestö
Maailmanpankki
Kansainvälinen jälleenrakennus- ja kehityspankki (IBRD)
www.worldbank.org/html/extdr/backgrd/ibrd/
Kansainvälinen kehitysjärjestö (IDA)
Maailman ympäristörahasto (GEF)
Monenkeskinen investointitakauslaitos
Taloudellisen yhteistyön ja kehityksen järjestö (OECD)

www.ifc.org/
www.imf.org/
www.wto.org
www.worldbank.org/

www.worldbank.org/ida/
www.gefweb.org/
www.miga.org/
www.oecd.org/

Metsäsertifiointiorganisaatioita

Forest Stewardship Council
Kansainvälinen standardointijärjestö (ISO)
Pan European Forest Certification
Suomen sertifiointijärjestelmä FFCS
Ympäristöasioiden hallitsemisjärjestelmä (EMAS)

www.fscoax.org
www.iso.ch/
www.pefc.org
www.ffcs-finland.org
europa.eu.int/comm/environment/emas/

Metsäasioita käsittelevä valtionhallinnon organisaatioita

Maa- ja metsätalousministeriö
Ympäristöministeriö
Ulkoasiainministeriö
Eduskunnan ympäristövaliokunta
Eduskunnan maa- ja metsätalousvaliokunta
Suomen lainsäädäntö

www.mmm.fi/metsatalous
www.vyh.fi/ym/ym.html
formin.finland.fi
www.eduskunta.fi/fakta/vk/ymv/ymv.htm
www.eduskunta.fi/fakta/vk/mmv/mmv.htm
www.finlex.fi

Muita linkkejä

Kansainvälinen trooppisen puun järjestö
International Institute for Sustainable Development IISD:
World Summit on Sustainable Development (WSSD)
Kansainvälinen luonnonsuojeluliitto
YM:n kestävän kehityksen sivut
LUMONET / Suomen biologisen monimuotoisuuden
tiedonvälitysjärjestelmä
Natura 2000 -verkosto

www.itto.org
www.iisd.ca
www.johannesburgsummit.org/
iucn.org/index.html
www.vyh.fi/poltavo/keke/keke.htm

www.vyh.fi/luosuo/lumo/lumonet/kansi.htm
www.vyh.fi/luosuo/n2000/natura_i.htm